

UNIVERSITAT POLITÈCNICA DE VALÈNCIA

UNIVERSIDAD
POLITÉCNICA
DE VALENCIA

DCA DHA

DPTO. DE COMUNICACIÓN AUDIOVISUAL
DOCUMENTACIÓN E HISTORIA DEL ARTE

TESIS DE MÀSTER ***Màster Oficial Interuniversitari en Gestió Cultural***

TÍTOL:

PLA D'INTERPRETACIÓ DEL PATRIMONI DE
LLUTXENT

Dirigit per: Joan Aliaga Morell

Presentat per: Susanna Benavent Benavent

CURS 2008-2009

1. INTRODUCCIÓ	3
1.1. OBJECTIU.....	5
1.2. METODOLOGIA	5
1.2.1. INVENTARI DE BÉNS PATRIMONIALS	7
2. ANÀLISI DE LA SITUACIÓ	10
2.1. ANÀLISI INTERN.....	11
2.1.1. DEL TERRITORI-ESPAI A L'ESPAI-TERRITORI.	12
2.1.2. RECURSOS: EQUIPAMENTS I SERVEIS.....	16
2.2. ANÀLISI EXTERN.....	21
2.2.1. BENCHMARKING.....	26
2.3. DAFO.....	27
3. ESTRATÈGIA.....	29
3.1. DEFINICIÓ DE LA MARCA	29
3.1.1. CREACIÓ DEL PRODUCTE.....	30
3.1.2. DESTINATARIS.....	36
3.2. PROPOSTA DE SOSTENIBILITAT.....	38
3.2.1. SEMINARI-TALLER AMB ELS AGENTS LOCALS.	40
3.2.2. FINANÇAMENT.....	45
4. PLA D'ACTUACIONS.....	50
4.1. AVALUACIÓ.....	58
5. CONCLUSIONS.....	60
6. BIBLIOGRAFIA.....	62
6.1. BIBLIOGRAFIA HISTÒRICA.....	65
7. ANNEXOS.....	67
7.1. INVENTARI.....	67
7.2. ENQUESTA.....	99
7.4. SEMINARIS.....	100

1. INTRODUCCIÓ

"La interpretació del patrimoni és l'art de revelar in situ el significat del llegat natural i cultural al públic que visita eixos llocs en el seu temps lliure"¹.

Tota interpretació requereix un estudi previ, una planificació que previnga quins van a ser els principals objectius a desenvolupar, la metodologia a utilitzar i l'estratègia a seguir per tal d'aconseguir el que es proposa, és a dir la transmissió del significat dels béns que estem oferint. I l'intendent és qui planifica la interpretació, dissenya les eines, serveis i equipaments interpretatius, domina les tècniques de comunicació i avalua el seu propi treball interpretatiu². Un programa interpretatiu ha de ser capaç d'aconseguir recolzament polític, financer, administratiu i voluntari, per això l'estructura del Pla d'Interpretació del Patrimoni de Llutxent girarà al voltant d'aquests quatre punts: implicar als polítics, a les institucions i als agents locals, proporcionant per a les actuacions proposades una sèrie de subvencions que permetesquen anar implementant les millores necessàries per a poder promoure una adequada oferta turístico-patrimonial.

Llutxent és una localitat amb un important patrimoni històric-artístic poc valorat. El municipi no ha sigut mai lo suficientment pròsper com a per a poder restaurar els immobles que són testimoni viu del seu passat. Les iniciatives polítiques tampoc han tingut mai la capacitat per aconseguir que aquesta situació canviara, i avui, aproximadament 20 anys després que el patrimoni històric-artístic espanyol començarà a apreciar-se fins a convertir-se en font d'ingressos de la indústria turística, a la vegada que rebia el valor que mereix

¹ Definició d'interpretació segons l'Associació d'interpretació del Patrimoni.

AIP, Asociación para la Interpretación del Patrimonio

<http://www.interpretaciondelpatrimonio.com/> [Consultada el 02 de Febrero de 2009]

² MORALES MIRANDA, Jorge. ¿Qué somos? Boletín de Interpretación de la Asociación para la Interpretación del Patrimonio [en línea] Disponible en Web:

²<http://www.interpretaciondelpatrimonio.com/docs/pdf/boletin-2.pdf>>. [Consulta 20 de Diciembre de 2008]

com a símbol d'identitat cultural -avui, reitere, entrats ja en el segle XXI- Llutxent comença a adonar-se de que tot el patrimoni que te és més que simbòlic, és cultura, i a més podria ser un motor de la indústria que reavive l'economia local.

Llutxent és un municipi de 2.588 habitants, amb una economia eminentment agrícola que l'ha definit com a poble llaurador des de fa anys. Situat al sud de la Província de València, a meitat camí entre Xàtiva i Gandia, ha depès sempre dels serveis centrals d'aquests municipis per a funcionar. Aquests dos centres receptors de turisme consolidat, fàcilment poden eclipsar la seua oferta, per això Llutxent ha d'oferir alguna cosa diferent, que el caracteritze per ser menut i tranquil. La proposta que presentem centrarà tots els esforços en aprofitar allò que ja està present, traure partit del que ja existeix al mateix temps que es revalora el patrimoni i s'obté un benefici econòmic i per tant una millora social per a tota la població. Compta amb un Conjunt Històric-artístic format per un convent -amb la seua església gòtica- alçat entre els segles XIV i XVIII, un castell musulmà del segle XIII i una ermita barroca del segle XVIII, emmarcats en un meravellós paratge amb connotacions religioses que ben bé podríem dir que fou el motiu de l'aparició del poble. A banda d'aquests immobles, dins de la trama urbana s'ubica un palau-castell del segle XV en el qual s'ha trobat una sala de 20 m² amb un mural que la recobreix de pintures del gòtic lineal mediterrani, encara que en l'actualitat l'edifici es troba ruïna. Aquestos són sols 5 dels 25 béns patrimonials que he inventariat per tal de recollir tota la informació de manera conjunta, amb la finalitat de que es reconega el seu valor intrínsec.

Es tracta d'un Pla d'Interpretació de Patrimoni, realitzat a nivell local per al municipi de Llutxent, que abraça de manera integral el conjunt dels seus béns patrimonials, culturals i naturals; i que proposa unes iniciatives seguint un pla estratègic d'actuacions a llarg termini. Amb aquest Pla d'Interpretació del Patrimoni del municipi de Llutxent pretenc apropar la realitat del patrimoni cultural i natural a les institucions que se'n fan càrrec, per a promoure el seu ús cultural i recreatiu de manera que tinga una rendibilitat sobretot social, però també econòmica i, per descomptat, política.

1.1. OBJECTIU

Partint de la base de que el patrimoni constitueix un recurs econòmic, susceptible de convertir-se en generador del progrés, es planteja la seua preservació i conservació com part d'un pla de desenvolupament econòmic.

La planificació és el primer pas abans de programar les actuacions, donat que un pla inclou diversos programes, però abans cal reunir les distintes àrees de la gestió (conservació, investigació, documentació, interpretació, difusió, educació, manteniment...) per a evitar incoherències, incompatibilitats que comporten la impossibilitat de l'execució dels plans. Per això, l'objectiu d'aquest Pla d'Interpretació del Patrimoni és marcar les directrius a seguir per a futures actuacions i projectes relacionats amb els béns patrimonials, facilitant d'una banda, un estudi de comparació amb altres casos amb característiques semblants que estiguen funcionant de manera positiva, i d'altra, una bateria de propostes de gestió pressupostària que permeta veure quina forma de finançament s'adhereix més a cada proposta d'actuació.

Aprofitar el gran potencial interpretatiu com a mitjà de desenvolupament turístic, per aconseguir un posicionament diferencial de l'oferta davant de la multiplicitat de destins, al temps que és facilita l'aproximació i coneixement del patrimoni cultural i natural als visitants, millorant així la qualitat de l'experiència turística per a promoure la conservació, la investigació i la divulgació. La meta final és el millorar el desenvolupament econòmic-social de la població local i la conservació del seu patrimoni, servint aquest estudi com una mena de nexe entre el patrimoni i la població, a fi que els agents locals siguen els vertaders desenvolupadors dels serveis turístics.

1.2. METODOLOGIA

La metodologia emprada per a l'elaboració del pla segueix les directrius bàsiques proposades pel Pla de Turisme Espanyol Horitzó 2020, un procés de participació per a transmetre el valor del turisme a la societat. Millorar les condicions de vida de la població amb el desenvolupament turístic per a preveure un sector competitiu, basat en la sostenibilitat medioambiental, social i econòmica.

La participació de la població en el desenvolupament de les àrees amb potencial turístic és, junt amb la sostenibilitat, el factor més importat per aconseguir que els models de gestió empresarial de l'àmbit turístic funcionen a llarg termini. Per això, aquest pla interpretatiu ha donat especial importància a la incorporació de dades de la població local susceptible de formar part d'un pla estratègic perfectament desenvolupat.

A continuació s'exposen les parts del projecte que venen marcades per tres eixos claus: anàlisi, estratègia i actuacions, amb una introducció inicial i una conclusió final.

a. Introducció. La introducció al Pla d'Interpretació és un apartat molt important perquè és on es presenten els béns patrimonials que volem convertir en recursos. Així, i encara que l'inventari dels béns està inclòs en un annex posterior, s'estudia la realitat patrimonial des de dos angles distints, l'estat actual en que es presenten els béns patrimonials i les necessitats que presenten aquestos per tal de convertir-se en recursos; aquest apartat ens donarà el material a tenir en comptes en l'anàlisi de la situació.

b. Anàlisi de la situació. És un estudi de la realitat turística actual de Llutxent amb una comparativa de competitivitat. Amb els dos anàlisis -intern i extern- s'extrauran les dades per a l'anàlisi DAFO per exposar de manera clara quines són els punts forts i dèbils, les oportunitats i les amenaces per a la indústria turística en el municipi de Llutxent.

c. Estratègia. Una vegada analitzada la realitat patrimonial i turística de Llutxent és planteja l'estratègia a seguir, indicant els destinataris i les possibles fonts de finançament. Aconseguir una rendibilitat social, econòmica i política és l'objectiu principal a tenir en comptes en aquest apartat.

d. El Pla d'actuacions està basat en la consecució d'unes accions relacionades amb cadascun dels béns patrimonials analitzats. D'entre totes les propostes redactades a les fitxes de l'inventari es profunditza en unes poques seleccionades com a model dels productes turístico-culturals que es podrien crear a Llutxent.

1.2.1. Inventari de béns patrimonials.

Per a realitzar l'inventari dels béns patrimonials he seguit un model de fitxa que exposa de manera clara unes dades bàsiques que es podran obtenir en cas de necessitar-les de manera ràpida, gràcies a la seua estructura i fàcil lectura. Donat que l'inventari és un element essencial per al pla d'interpretació, però aquest no consisteix en el seu únic estudi, he optat per excloure'l del gros del projecte, per a presentar-lo amb forma d'annex al final del document, de manera que es puga consultar en qualsevol moment, però no conforme el centre de pla interpretatiu.

El patrimoni històric-cultural d'una país, regió o ciutat, està conformat per tots aquells elements, manifestacions tangibles i intangibles que, produïdes per la societat resident identifiquen i diferencien eixe territori. Els béns es troben classificats en 4 seccions que fan referència a la seua naturalesa.

-Patrimoni històric-artístic (patrimoni cultural): *Els monuments, obres arquitectòniques, d'escultura o pintura monumentals, elements o estructures de caràcter arqueològic, inscripcions, caveres i grups d'elements, que tinguen un valor universal excepcional des del punt de vista de la història, de l'art o de la ciència. Els conjunts, grups de construccions, aïllades o reunides, l'arquitectura de les quals, unitat o integració en el paisatge els done un valor universal excepcional des del punt de vista de la història, l'art o la ciència. Els llocs, obres de l'home o obres conjuntes de l'home i la naturalesa, així com les zones incloses els llocs arqueològics que tinguen un valor universal excepcional des del punt de vista històric, estètic, etnològic o antropològic³.*

-Patrimoni natural: *Els monuments naturals constituïts per formacions físiques i biològiques o per grups d'eixes formacions que tinguen un valor universal excepcional de del punt de vista estètic o científic. Les formacions geològiques i fisiogràfiques i les zones estrictament delimitades que constitueixen l'hàbitat d'espècies animal i vegetal*

³ Definició de la Convenció per al Patrimoni Mundial Cultural i Natural de la UNESCO, en *Actas de la Convención del Patrimonio Mundial*, Organización de las Naciones Unidas para la Educación, la Ciencia y la Cultura, Paris: Imprimerie Orientaliste, 1973. Pàg: 140.

amenaçades, que tinguen un valor universal excepcional des del punt de vista estètic o científic. Els llocs naturals o zones naturals estrictament delimitades, que tinguen un valor universal excepcional des del punt de vista de la ciència, de la conservació o de la bellesa natural⁴.

-Folklore i gastronomia (patrimoni intangible): *S'entén per patrimoni cultural immaterial els usos, representacions, expressions, coneixements i tècniques -juntament amb els instruments, objectes, artefactes i espais culturals que els són inherents- que les comunitats, els grups i en alguns casos els individus reconeixen com a part integrant del seu patrimoni cultural. Aquest patrimoni cultural immaterial, que es transmet de generació en generació, es recrea constantment per les comunitats i grups en funció del seu entorn, la seua interacció amb la naturalesa i la seua història, infontent un sentiment d'identitat i continuïtat i contribuint així a promoure el respecte de la diversitat cultural i la creativitat humana⁵.*

-Programació i actes culturals. Com que la mateixa oferta dels esdeveniments locals també atrau al turisme, he considerat incloure aquest apartat amb la programació dels actes culturals que ja tenen una continuïtat en el municipi.

L'apartat que més dedicació ha merescut és el del patrimoni històric-artístic, centrat en els immobles, ja que els béns mobles rellevants o formaran part d'un immoble o no es troben a Llutxent, encara que en algun moment pertanyeren al municipi.⁶ Aquest serà el nucli sobre el que gire tot el P.I.P., donat que els béns que centraran les actuacions finals es troben en aquesta categoria, però sense deixar de banda béns tant importants com el patrimoni natural,

⁴ Definició de la Convenció per al Patrimoni Mundial Cultural i Natural de la UNESCO, en *Actas de la Convención del Patrimonio Mundial*, Organización de las Naciones Unidas para la Educación, la Ciencia y la Cultura, París: Impremerie Orientaliste, 1973. Pag: 140.

⁵ Definició de la Convenció per a la Salvaguarda del Patrimoni Cultural Immaterial, en *Texto de la Convención para la Salvaguardia del Patrimonio Cultural Inmaterial*, Organización de las Naciones Unidas para la Educación, la Ciencia y la Cultura. París, 3 de Noviembre de 2003.

⁶ Un exemple de béns mobles vinculats al municipi de Llutxent seria la biblioteca i col·lecció pictòrica que Alfons Roig va donar a la Diputació de València en 1985, i que podria tornar, de manera temporal i amb caràcter divulgatiu, a l'immoble on ell va residir fins a la seua mort, l'Ermita de la Verge de la Consolació de Llutxent, també propietat de la Diputació de València.

l'immaterial (gastronomia i folklore) o els actes programats, ja que unint-los de manera conjunta podran oferir una major oferta turístico-patrimonial

La fitxa que recull la informació és una eina de treball modificable i ampliable, de fàcil consulta i que restarà a l'abast de tot aquell que necessite consultar-la. A continuació es presenta la fitxa amb els items més importants i una breu explicació de la seua aplicació per l'estudi:

Nom, data aprox., localització i trets més rellevants	Rafal Partida del Rafal, Llutxent. - Ruta de senderisme GR-326 - Forn moro - Zona d'esparciment amb font, taules i bancs.		imatges actuals
			
	Potencialitat turística: BAIXA	Rafal	Forn moro
	Titularitat: Privada	Contacte: Privada	Titularitat, contacte i nivell de protecció
	Nivell de protecció: Inexistent		
	Descripció		
	Antiga alqueria d'origen musulmà, el Rafal està ubicat a 3 km del Castell del XIó, a 7 del municipi de Llutxent i pròxim al pas de la ruta de senderisme de gran recorregut 326. En l'actualitat conserva tres immobles amb l'estructura original dels cases agrícoles que subloaven en mig del camp, però resguardant als pastors que portaven els animals d'un corral a l'altre. Amb dos nivells d'alçada, a la planta baixa sols trobem la porta d'entrada ampla per a l'accés del carruatge, mentre que al nivell superior o dos finestres d'il·luminació. Es de destacar el forn moro que conserva l'alqueria, restaurat recentment per veïns i propietaris dels immobles de la partida de Rafal.		
Estat de conservació, intervencions i projectes futurs	Conservació		
	Estat de conservació: bo		
	Restauracions: Forn moro i acondicionament dels diferents immobles		
	Intervencions: Immobles nous que no segueixen l'estructura de la casa agrària.		
	Projectes de viabilitat: Inexistents		
USOS	Usos		
	Ús inicial: alqueria residencial		
	Ús actual: segona residència		
	Accesibilitat		
	Visitable: si	Visites guiades: no	Horari: espai obert
	Adaptació per a minusvàlids: inadequat	Modalitat d'entrada: gratuïta	
Divulgació i senyalització	Divulgació		
	Senyalització	Cap a l'immoble: inadequat	
		En el propi immoble: existent	
	Webs	Inexistents	
	Material editat	Inexistent	
	Actuacions de millora		
	- Creació d'una ruta alternativa al GR-326 per a que passe pel Rafal. - Establiment d'un centre d'observació i habitatge en els diferents immobles. - Interpretació de la zona com a alqueria musulmana, creant un circuit interpretatiu junt al Castell del XIó i la nevada àrab.		
	Bateria de propostes		

Els tres primers apartats de la fitxa fan referència a dades descriptives del bé: nom, data i localització, destacant ací els trets més importants per a veure una xicoteta introducció del contingut que va a oferir-nos el document. Al costat dos imatges actuals, normalment trobarem una interior i una altra exterior. Junt amb aquestes dades, la fitxa apunta la titularitat, el contacte per si volem qualsevol informació i el nivell de protecció, seguit d'una breu descripció.

A partir d'aquest punt apareixen les dades que ens informen del seu estat, ús i accessibilitat actuals; restauracions, intervencions i projectes en els que pugen estar immersos els béns, així com la divulgació que es fa del mateix, diferenciant entre la divulgació turística i la didàctica, encara que totes dos conflueixen cap a un mateix punt interpretatiu. Les fitxes de béns immaterials, folckore, gastronomia i programació cultural, ens informaran sobre el manteniments de la tradició, l'estacionalitat i la manera de divulgació que s'empra per a difondre la seua existència. I per últim a les fitxes dels béns de patrimoni natural afegeixen la informació referent a les intervencions, conservació i manteniment.

Al final de cada fitxa es proposen una sèrie d'actuacions que conformen el material per a l'últim apartat del pla d'interpretació. D'entre totes les actuacions proposades se'n seleccionaran unes poques per a desenvolupar-les més detingudament dins del Pla d'Interpretació de Patrimoni.

2. ANÀLISI DE LA SITUACIÓ

L'anàlisi de la situació és l'estudi que ens permet conèixer quines són les condicions actuals amb les que se'ns presenta el municipi de Llutxent, pel que fa a turisme cultural i patrimonial.

En primer lloc aquest anàlisi investiga quin és el funcionament intern dels seus equipaments i serveis, al temps que estudia els interessos de la població local i les iniciatives que ja estan en funcionament.

En un segon punt de l'anàlisi de situació s'estudia la competitivitat dels nuclis més propers, entre els que hem seleccionat Bocairent, Albaida i Castelló de Rugat, nuclis receptors de turisme amb els que d'una forma o altra competirà. Després, i amb la utilització de la tècnica del *Benchmarking*⁷, s'analitzaran

⁷ El benchmarking és una tècnica de gestió empresarial que investiga quines són les estratègies que permeten als competidors funcionar millor, a la vegada que pren els models de funcionament i les aplica al cas en concret per a tenir oportunitats reals de funcionament, ja que sempre s'aplica sobre casos actualitzats.

exemples de situacions semblants que funcionen en altres municipis per a proposar la seua aplicació al cas de Llutxent.

Per a finalitzar, amb la informació recollida dels dos anàlisis de situació intern i extern crearem un document DAFO, per a tindre aglutinades quines són les principals debilitats, amenaces, fortaleces i oportunitats del municipi de Llutxent com a centre emissor d'oferta turístico-patrimonial.

2.1. ANÀLISI INTERN

Tal i com ens explica Marcelo Marín⁸, el patrimoni és tot: natura i cultura; però sobretot patrimoni és la població local que s'apropia, modifica i viu en el territori que sustenta eixe patrimoni. Per aquest motiu cal que la gestió del patrimoni siga territorial, de la mateixa manera que cal que la planificació territorial tinga en comptes els seus recursos. M. Marín ens comenta a l'article *Patrimonio y Sociedad. El conocimiento mutuo como estrategia de gestión coordinada entre el medio ambiente y la cultura*; que “la intervenció sobre l'objecte que es realitze al marge dels processos socials del seu entorn no garanteix la seua continuïtat en el temps”. Per això cal tenir present a la població local, per fer-la partícip de les actuacions que es van a portar a terme i assegurar la seua continuïtat, a més de per assabentar-nos de quina és la seua opinió al respecte de les propostes a realitzar. Per aquest mateix motiu farem un repàs de les associacions i col·lectius socials que existeixen per a conèixer un poc més a fons quins són els interessos de la població.

En un segon terme s'analitzaran els equipaments i serveis que ofereix el municipi, perquè sense aquestos no tindrem una bona oferta turística que atraga als visitants, i finalment es farà un repàs de les iniciatives i projectes de viabilitat vigents.

⁸ MARÍN, Marcelo. “Patrimonio y Sociedad. El conocimiento mutuo como estrategia de gestión coordinada entre el medio ambiente y la cultura”. Boletín de Interpretación de la Asociación para la Interpretación del Patrimonio [en línea], 17 de Octubre de 2007. Número 17, pp. 17-20. Disponible en Web: <<http://www.interpretaciondelpatrimonio.com/docs/pdf/Bolet%edn%2017.pdf>>. ISSN 1886-8274. [Consulta: 24 de Enero de 2009]

2.1.1. Del territori-espai a l'espai-territori

Si analitzem la relació del municipi de Llutxent amb el seu patrimoni, comprovarem que les diferents situacions polítiques i socials no han afavorit que la població local diposite la confiança i valor que mereixen els seus recursos com a font de beneficis socials i econòmics.

En primer lloc cal tenir present que l'economia llutxentina sempre ha estat eminentment agrícola; a penes dues fàbriques del sector secundari funcionen en el terme municipal, el que obliga que els seus habitants creen un moviment migratori diari deixant el poble com a ciutat-dormitori on tornen una vegada finalitzada la jornada laboral.

Amb una població de 2.588 habitants, el municipi de Llutxent conta amb un patrimoni històric-artístic que fins el moment ha superat la seua capacitat de finançament i gestió. A continuació farem un repàs per les diferents situacions político-socials que han sofert els immobles més significatius del municipi, i com han afectat dites situacions a l'esperança depositada per part de la població local en el seu correcte ús i gestió.

- La Diputació de València va comprar el Convent del Corpus Christi en 1980, però fins 1992 va estar gestionat per l'Associació de Rehabilitació de Toxicòmans El Patriarca, quedant convertit en un centre de desintoxicació. Amb aquesta iniciativa el Convent del Corpus Christi, i el Mont Sant on està situat, varen passar a ser "zona 0" per al poble, evitant qualsevol apropament al lloc per part de la població. A partir de 1992 va començar un procés de restauració i recuperació a través de les Escoles Taller que des de 1998 s'estan portant a terme amb la col·laboració del SERVEF, el Fons Social Europeu i IMELSA, com a entitat promotora del desenvolupament local de la Diputació de València.

- L'Ermita de la Verge de la Consolació va pertànyer a la família Rius fins a la mort del seu últim descendent en 1957 que testamentà a favor de l'ermità Alfons Roig Izquierdo, en morir aquest ho deixa en mans d'Eusebi Moreno Carrascosa el qual va fer donació en 1989 a la Diputació de València. Juntament amb l'immoble, Alfons Roig havia donat l'any 1985

directament a la Diputació de València la seua biblioteca particular i una col·lecció pictòrica que havia atresorant al llarg de la seua vida –comptava amb obres cedides per Paloma Picasso o el mateix Kandinsky-. Tant la Biblioteca com la Col·lecció pictòrica tornaren al municipi en una única ocasió, l'any 2003, per a celebrar el naixement d'Alfons Roig.

- El Palau-Castell dels Pròxita va començar a expropiar-se als particulars als que pertanyia entorn a 1992. Fins aquell moment havien habitat allí diverses famílies; en una de les torres s'ubicava un colomer i les dependències principals eren la seu d'una de les comparses festeres de moros i cristians del municipi. Durant els 17 anys que han passat des d'aleshores, s'ha recuperat el perímetre original, els quatre torreons i dos de les sales principals, a una de les quals s'han trobat importants frescos pertanyents a l'estil gòtic lineal mediterrani. La majoria de la població encara no és conscient del seu valor.

- El Castell del Xio, situat en la carretera de Pinet, és el més oblidat. Els pins han estat destruint la cementació fins al punt de ser més alts que els seus murs. El fet que les institucions hagen sigut incapaces de restaurar immobles que estan pràcticament sencers, ha augmentat la desesperança respecte a les restes d'aquest castell.

La decepció, és sense dubte, el sentiment més difós entre la població. La decepció i la desesperança de que amb el pas dels anys, tot seguirà igual, tal i com ha passat fins ara. No obstant, cal tenir present que els llutxentins es senten orgullosos del seu passat, i continuen, any rere any, rememorant les batalles entre moros i cristians cada mes d'abril, conscients de que els vestigis arquitectònics que resten en peu foren testimonis d'aquells fets històrics.

Una bona manera per a poder conèixer l'opinió que la població local té del seu patrimoni, i a fi d'implementar les actuacions de manera que tots els habitants de Llutxent se senten partícips, és llançar una enquesta en la que a través d'unes senzilles preguntes es coneguen les inquietuds i sentiments que la població resident sent pel patrimoni local.

L'enquesta ens donaria una mostra del que la població local sent per la seua història i patrimoni, puntuant en un llistat els béns patrimonials amb la finalitat d'estudiar quin és el grau de coneixement/desconeixement dels mateixos, per a poder així fer un sondeig de quin seria el resultat esperat, tenint en compte que a major nivell de coneixement i estima del bé patrimonial, major serà el grau de satisfacció en les actuacions. Estructurada en 5 preguntes i un sol full, arribaria a la població per diferents vies: mail, web i blog de l'ajuntament, i deixant-la en els comerços locals i als edificis municipals. Les preguntes compilarien la informació necessària per a reflexionar sobre: els trets identitaris de la població, les tradicions perdudes a recuperar, el grau d'apreciació patrimonial, les preferències culturals i la seua disposició davant del turisme cultural.

En l'actualitat Llutxent compta amb un total 14 associacions. Tenir-les en compte per a prendre qualsevol decisió comportarà una disposició favorable davant de les actuacions, a més de que amb la representació d'una o dues persones per col·lectiu mantindrem informades a totes les persones adscrites a les associacions. Encara que a primer cop sembla que algunes de les associacions no tenen res a veure amb el Pla d'Interpretació de Patrimoni, cal tenir present que aquestes conformen la identitat de Llutxent, de manera que s'haurà d'informar a cadascuna d'elles per a que siguen els propis representants qui decideixen quin és el grau de participació que volen tenir en el projecte.

De les 14 associacions que existeixen a Llutxent, 10 tenen una relació directa amb el seu patrimoni i cultura. Les Ames de Casa realitzen anualment una setmana dedicada a la dona en la que elaboren els productes típics del receptari gastronòmic; la Germandat del Santíssim Misteri dels Corporals tracta de mantindre viu el record de la Batalla dels Corporals; la Germocril manté vives les festes i la tradició dels Moros i Cristians; la Unió Musical està present a tots els actes culturals i commemoratius que se celebren; el Col·lectiu de Fotografia Blanc i Negre reivindica l'activitat cultural fotogràfica i les exposicions de fotografies; el Col·lectiu Cultural El Surar actua en benefici del patrimoni; La Saranyana conserva la música tradicional valenciana; la Unió de Pensionistes rescata jocs tradicionals locals per a la seua conservació en el temps; el Club de

Pilota Valenciana potencia un esport d'indiscutible arrel valenciana; i per últim el Club d'Atletisme el Xio es mou pels paratges naturals municipals i a més pren el nom del castell àrab com a mostra de l'orgull que senten per aquest.

Associació / Col·lectiu	Informació	Persona de contacte
<i>Associació Provincial d'Ames de Casa i Consumidors Tyrius</i>	Associació creada com a punt d'encontre per a les ames de casa. Realitza activitats, excursions i cursos dedicats a aquest col·lectiu.	Vicenta Huguet García
<i>Junta Local de l'Associació Espanyola de Lluita Contra el Càncer</i>	Associació benèfica assistència sense ànim de lucre que pretén implicar a la societat en la recerca de solucions en la lluita contra el càncer.	Salud Català
<i>Germandat del Santíssim Misteri dels Corporals</i>	Fou creada en 1928 pel Beato José Aparici Sanz per a mantindre el culte eucarístic de les Sagrades Formes, continua fent el mateix.	Juan Canet Canet
<i>Germandat de Moros i Cristians, GERMOCRIL</i>	La Germocril és l'entitat gestora formada per una Junta Festera que organitza les Festes de Moros i Cristians des de 1978.	Fabiola Gozálbo
<i>Unió Musical</i>	Societat musical que funciona des de 1950, donant classes de música i amenitzant els diferents esdeveniments locals.	Juan Esteban Canet Ferri
<i>Col·lectiu de fotografia Blanc i Negre</i>	Col·lectiu fotogràfic que naix amb l'ànim d'aprendre les noves tecnologies digitals sense perdre de vista la fotografia analògica i la tècnica del revelat.	Almudena Canet Gil
<i>Col·lectiu Cultural El Surar</i>	Col·lectiu que centra els seus esforços en dinamitzar la vida associativa llutxentina, al temps que s'encarrega d'organitzar actes de benefici cultural i patrimonial.	Pep Estornell Canet
<i>La Saranyana</i>	Col·lectiu encarregat de mantenir vius els instruments tradicionals valencians, com la dolçaina, les xirimites i el tabalet, que a més d'impartir classes s'organitza per anar a tocar a diferents llocs.	Ricardo Estornell
<i>Unió de Pensionistes de Llutxent</i>	Associació encarregada d'oferir un oci a les persones de la tercera edat que una vegada jubilades disposen del temps i la tranquil·litat que no han tingut al llarg de la seua vida per a fer tot tipus de viatges i activitats d'oci.	Juan Canet Canet

<i>Club de Pilota Valenciana</i>	Club esportiu de persones aficionades a la Pilota Valenciana. S'encarreguen d'organitzar campionats i partides contra altres localitats veïnes.	Leonardo Canet
<i>Club Esportiu de Lluita "La Vall"</i>	Club Esportiu dedicat a l'aprenentatge i posterior exhibició d'esports de lluita com el judo, el taekwondo i el capoeira.	José Mach
<i>Club d'Atletisme El Xio</i>	Club d'Atletisme encarregat d'organitzar events competitiu d'atletisme, així com de facilitar grups d'entrenament per a que les rondes per la vall no suposen ningun perill.	Carlos Ortolá
<i>Club de Futbol</i>	Club esportiu d'entrenament i organització de campionats de futbol a tots els nivells.	Vicente García
<i>Associació de Caçadors</i>	Societat de Caçadors encarregada de regular les bases i els permisos de l'activitat.	Domingo Prats
<i>Associació de Colombaires</i>	Societat encarregada de l'organització de les bases reguladores de les competicions de coloms, així com de donar l'assessorament necessari per a la seua cura.	Fidel López

2.1.2. Recursos: equipaments i serveis

Pel que respecta a l'oferta turística-cultural, aquesta no és reduïda als productes d'oci turístic. Ben al contrari, per tal que els visitants tinguin un bon funcionament, caldrà que els espais estiguen adequadament preparats per a rebre'ls, per tant haurem de pensar en les seues necessitats per aconseguir que la visita siga una experiència única i completa. L'objectiu de crear una infraestructura d'equipaments i serveis adequada a les necessitats de cada visitant és que aquest passe el major temps possible a Llutxent, que menje, pernocte i faça una despesa econòmica que revertesca en l'economia de la població. Si el visitant passa per Llutxent sense fer ninguna despesa, el nostre objectiu no és vora realitzat.

Tal i com ens indica la organització EUROPARC-España⁹, *l'ús públic és el conjunt d'equipaments, activitats i serveis que, independentment de qui els gestione, cal que l'administració de l'espai protegit porte a terme, amb la finalitat d'apropar als visitants, als seus valors, naturals i culturals, d'una forma ordenada i segura, que garantezca la conservació i difusió dels mateixos a través de la informació, l'educació i la interpretació.* Per tant, correspon a les administracions provisionar i mantindre acondicionades les infraestructures, equipaments i serveis on s'hagen de desenvolupar les activitats turístiques.

Els serveis municipals locals no són el que el turista busca quan elegeix el seu destí, amb tot i això és important tenir-los presents i conèixer les especificitats del seu funcionament. Dins dels serveis i infraestructures municipals amb que compta Llutxent s'inclouen:

- 1 Centre de salut i 1 farmàcia.
- 3 parcs condicionats amb mobiliari infantil, bancs, papereres i taules.
- 1 Biblioteca Pública amb servei de ludoteca infantil.
- Polisportiu amb pista de tennis, frontó, trinquet, piscina olímpica, camp de futbol, de futbol i de bàsquet. 1 Gimnàs.

Cal destacar també que entre l'oferta d'oci, des de l'àmbit privat, Llutxent compta amb el Centre Hípic "El Mas de Xetà" on es realitzen cursos d'equitació, granja escola, senderisme i activitats de teràpia per a persones amb discapacitats. El Mas de Xetà també està inclòs en els programes de cursos formatius de la Universitat Politècnica de València, i en un programa de reinserció laboral del SERVEF.

Pel que respecta als espais d'allotjament, Llutxent presenta una oferta insuficient, ja que tan sols compta amb les Cases Rurals del Centre Hípic el Mas de Xetà. Aquest serà un important objectiu d'actuacions a plantejar, que caldria reforçar dins d'un programa de formació per a nous emprenedors d'activitats

⁹ EUROPARC- España. Plan de Acción para los espacios naturales protegidos del estado español [en línea]. Madrid: Fundación Fernando González Bernáldez, 2002. [Consulta:24 de Enero de 2009] 168 pp.

Cal remarcar que EUROPARC-España és una organització de gestió d'espais naturals protegits que estudia la interpretació ambiental, amb aplicacions importants dins del camp de la interpretació del patrimoni cultural, ja que patrimoni cultural i natural van units en quan a tècniques i avanços interpretatius es refereix.

turístiques i culturals. D'altra banda l'oferta de restauració actual és suficient per a suportar un flux de turistes de manera regular, encara que podria millorar-se amb una marca o segell que acredite que els establiments segueixen les receptes gastronòmiques tradicionals locals.

HOSTELERIA		Capacitat	Contacte	Telèfon
Fòrum	Disco-Pub	150 persones	Raquel Benavent	696 559 127
El Cine	Disco-Pub	150 persones	Feli Langa	659 911 089
DAIGE	Cafeteria- Pub	65 persones	Gemma Benavent	607 381 733
BELINDA	Cafeteria-Pastisseria	25 persones	Belinda Pérez	665 089 402
TRANCJ	Bar-Cafeteria	50 persones	Raúl Langa	96 229 44 05
La Plana	Bar	53 persones	Teresa Canet	96 229 45 21
La Piscina	Bar	65 persones	Gemma Benavent	607 381 733
Llar dels Jubilats	Bar	60 persones	Josefa Espí	---
Nou	Bar	90 persones	Corina Cantón	661 261 261
El Sol	Bar	59 persones	Javi Mahíques	644 410 938
El Mosset	Bar	60 persones	Maribel Martí	649 283 657
La Font	Bar-Restaurant	130 persones	Juan Benavent	96 229 40 38
El Paloma	Bar-Restaurant	80 persones	Paco Llopis	96 292 30 18
Maravilla	Bar-Restaurant	65 persones	Elena Vidal	96 229 42 35
Pizzeria Samoa	Restaurant	40 persones	Xelo Estornell	96 292 30 72
L'Alter	Restaurant	58 persones	Luci	96 229 30 37
La Mitja Lluna	Restaurant	60 persones	Raimon Tortosa	96 229 40 55
Mas de Xetà	Restaurant-Rostidor Crioll	60 persones	Miguel	618 19 44 33

ALLOTJAMENT		Capacitat	Contacte	Tèlèfon
Mas de Xetà	Casa Rural	15 persones	Miguel	96 213 12 82

L'oferta turístico-patrimonial actual funciona al voltant dels béns patrimonials més significatius: Convent i Església del Corpus Christi, Ermita de la Verge de la Consolació, Palau-castell dels Pròxita, Castell del Xio i Paratge Natural del Surar, i ho fa sense que aquestos estiguen completament preparats per a la recepció de visitants. Els projectes i programes amb que estan funcionant en l'actualitat són els següents:

- Ruta de les Vil·les Medievals de la Vall d'Albaida: Ruta de la Baronia de Llutxent. Aquesta ruta funciona dins del calendari de visites guiades pels 24 dels 34 municipis de la Vall d'Albaida del programa *Obrim les Portes de la Vall*, que La Mancomunitat de la Vall d'Albaida presenta de manera anual.

- Ruta dels Monestirs, El Pas del Pobre. La Ruta dels Monestirs és una ruta de 75 quilòmetres que discorre pel traçat del sender de Gran Recorregut 236 que va des de Gandia a Alzira, dividida en 5 etapes:

1. Gandia- Ròtova: Monestir de San Jeroni de Cotalba.
2. Ròtova- Llutxent: Convent del Corpus Christi.
3. Llutxent- Simat de la Valldigna: Monestir de Santa Maria de la Valldigna.
4. Simat de la Valldigna- La Barraca d'Aigües Vives: Convent de Santa Maria d'Aigües Vives.
5. La Barraca d'Aigües Vives- Alzira: Monestir de Santa Maria de la Murta.

El GR-236 o Ruta dels Monestirs està perfectament senyalitzat amb balises i marques de pintura al terra. El *Pas del Pobre* és el nom que rebia la senda històrica durant l'Edat Mitja, quan era transitada pels peregrins que anaven d'un monestir a l'altre buscant aliment i allotjament gratuït, per això va ser freqüentat pels més pobres que demanaven la caritat i l'atenció dels frares.

- El GR-236 a més és una ruta de senderisme i cicloturisme utilitzada pels amants de la muntanya que simplement volen gaudir del contacte en la natura sense tenir en compte el patrimoni cultural que atesora la zona.

- Ruta dels Corporals. Aquesta ruta recorre el trajecte que les tropes de Jaume I realitzaren després de la Batalla i Miracle dels Corporals que tingué lloc al Mont Sant de Llutzent l'any 1239. És una ruta de 450 quilòmetres que transcorre per vies secundàries durant un total de 13 dies. Fins al moment s'ha portat a terme en dos ocasions, la primera de les quals el peregrí anava acompanyat d'una burra i un cavall, sent fidel a la història dels fets de 1239.

- Ruta verda pel Surar. Ruta medioambiental organitzada per l'Ajuntament de Pinet amb la col·laboració de la Mancomunitat de Municipis de la Vall d'Albaida amb el propòsit de donar a conèixer els atractius naturals del Paratge Natural del Surar; aprenent de manera directa i amb contacte amb el medi ambient les característiques del clima i bosc mediterrani, les plantes arbustives més comuns de la zona i els seus usos medicinals, a la vegada que s'incita la conscienciació mediambiental.

De l'anàlisi intern concloem que Llutzent presenta les condicions adequades per al desenvolupament del turisme cultural perquè:

1. Disposa d'un patrimoni històric-artístic ric que necessita una intervenció urgent per la seua adequada conservació.
2. Compta amb una oferta de bars i restaurants suficientment amplia com per a suportar un flux de turistes continuat. A més de la visita que he fet a cadascun dels propietaris dels establiments, per tal d'obtindre les dades de capacitat i prendre noció de la seua disposició, es desprèn que tots tenen moltes ganes de treballar per tal d'incrementar els seus ingressos i que la resposta davant de qualsevol actuació que active el turisme serà de participació positiva.
3. Encara que el sentiment general, davant les poques actuacions en patrimoni que s'han portat a terme, siga de decepció, la població local se sent fortament vinculada al seu patrimoni i apreciaria la seua recuperació.

2.2. ANÀLISI EXTERN

A continuació passarem a analitzar els municipis que per la seua mida, ubicació i oferta cultural poden ser, i de fet són, ferms competidors de l'oferta turístico-patrimonial de Llutxent. Per a realitzar aquest anàlisi de competència hem descartat focus receptors d'un turisme més consolidat, com són Xàtiva -amb 30.334 habitants¹⁰-, Gandia -amb 77.943 habitants-, i Ontinyent -amb 36.368 habitants-, ja que aquests ofereixen a més una programació cultural que Llutxent no pot emular.

Els tres municipis analitzats (Castelló de Rugat, Albaida i Bocairent) tenen una mida d'entre 2.400 i 6.500 habitants i es troben al sud de la Província de València. Encara que són municipis que estan propers a la costa, a menys d'una hora de camí, cap d'ells està considerat com a destí de sol i platja ja que els recursos que s'ofereixen estan més vinculats al turisme d'interior. Castelló de Rugat, Albaida i Bocairent formen part, a l'igual que Llutxent, de la Comarca de La Vall d'Albaida. Pel que fa a la seua ubicació respecte als grans centres emissors de turisme, tots quatre es troben a més de 75 km de València, sent Llutxent la població més propera i Bocairent la més allunyada (a 94,7 km), a la vegada que és aquesta última localitat la més pròxima a Alacant (a i a menys de 87 km), mentre Llutxent és, en aquest cas la més llunyana (a 130 km). Aquestes distàncies que varien entre els 75 km i els 130 km, són substancialment importants a l'hora de seleccionar el destí, però no seran decisives, sinó que conformen amb les altres característiques turístico-patrimonials i de serveis un conjunt que inclinaran al turista a dirigir-se a un lloc o a un altre.

¹⁰ Les dades de població estan extretes de la base de l'Institut Nacional d'Estadística i corresponen al 01.01.2008.
Institut Nacional d'Estadística: http://www.ine.es/inebmenu/mnu_cifraspob.htm [Consultada en Abril de 2009]

LLUTXENT		
		76,7 km de València 130 km d' Alacant 23,4 km de Gandia 18,4 km de Xàtiva 37,4 km d' Ontinyent
		Població: 2.588 hab. Superfície: 40,10 km ² Densitat: 64,52 hab./ km ²
Comunicacions	Bus: Llutxent-Xàtiva Gandia- Bengànim	Tren: No circula
Allotjament	1 Casa Rural	15 places
Hosteleria	3 Bars-Restaurants 3 Restaurants 1 Rostidor Crioll	558 places

A Llutxent s'accedeix per les carreteres comarcals CV-60 i CV-610. El transport públic té servici discrecional de dilluns a dissabte de matí des de Gandia i Xàtiva. La seua ubicació a meitat camí entre Xàtiva i Gandia, fa que puga formar part de l'oferta d'aquests dos nuclis, a la vegada que disposa de la tranquil·litat que aquestos dos espais urbans no tenen degut a la seua població més nombrosa. Compta amb una casa rural amb capacitat per a 15 persones i 7 restaurants amb capacitat per a 558 persones. Tal com hem anat comprovant al llarg de l'estudi, el seu patrimoni històric és molt ric i dins de la seua oferta turístico-patrimonial inclou la Ruta de la Baronia de Llutxent, la Ruta dels Monestirs, la Ruta dels Corporals i la Ruta Verda pel Surar.

CASTELLÓ DE RUGAT		
		94,4 km de València 101 km d' Alacant 27,7 km d' Ontinyent 22,9 km de Gandia 29,6 km de Xàtiva
		Població: 2.405 hab. Superfície: 19,10 km ² Densitat: 125,91 hab./km ²
Comunicacions	Bus: Gandia- Ontinyent Gandia- Alcoi	Tren: No circula
Allotjament	1 Pensió 5 Cases Rurals	48 places
Hosteleria	6 Restaurants 1 forqueta 2 Restaurants 2 forquetes	682 places

Per arribar a Castelló de Rugat s'ha d'accedir per la CV-60, igual que Llutxent, Castelló de Rugat és troba a meitat camí entre Gandia, Xàtiva i Ontinyent, encara que la CV-60 està en millors condicions que la CV-610 que és de menor importància. No hi ha tren, però existeix un servici discrecional d'autobús que va a Ontinyent i a Alcoi. Compta amb menys patrimoni immoble històric-artístic que Llutxent: l'Església Parroquial de l'Assumpció del segle XVI, l'Ermita de Sant Antoni Abad i Santa Bàrbara de finals del segle XVII, una mesquita àrab, les restes del Palau dels Borja, un forn del segle XVIII i el Museu Taller de ceràmica Les Gerres. Dins dels serveis de l'oferta turístic-patrimonial compta amb la Ruta Urbana per Castelló, la Ruta dels Pobles Veïns, la Ruta dels Barrancs, i tres rutes dissenyades per a gaudir de la serra: la Ruta de la Font Nova, la Ruta de la Font de l'Estaca i la Ruta del Mirador de l'Àguila. Per contra, amb una població encara menor que la de Llutxent, manté l'oferta de 5 cases rurals, 1 pensió i una oferta hostelera semblant, amb una diferència de 124 places.

BOCAIRENT		
		94,7 km de València 87 km d' Alacant 10,6 km d' Ontinyent 58,2 km de Gandia 37,5 km de Xàtiva
		Població: 4.514 hab. Superfície: 35,14 km ² Densitat: 128,45 hab./km ²
Comunicacions	Bus: Villena-Ontinyent-València	Tren: No circula
Allotjament	1 Pensió 1 Albergue 1 Càmping (170 parcel·les) 9 Cases Rurals 3 Hotels ***/*****	159 places
Hosteleria	4 Restaurants 1 forqueta 5 Restaurants 2 forquetes 1 Restaurants 3 forquetes	582 places

A Bocairent s'arriba per la CV-81, carretera comarcal que va d'Albaida a Villena. Disposa d'un servei discrecional d'autobús que funciona tots els dies de la setmana i que va des de València a Villena. Amb tan sols 2.000 habitants més que Llutxent, Bocairent posseeix una oferta turístico-patrimonial molt més rica i compta amb una gestió turístico-cultural consolidada. El seu casc antic està declarat Conjunt Històric-artístic i en ell s'ubiquen les ermites de Sant Joan, la Mare de Déu dels Desemparats i la Mare de Déu d'Agost. L'Església de l'Assumpció compta al seu interior amb un Museu Parroquial. Bocairent disposa a més del Museu Fester i el Museu Arqueològic, sense oblidar l'atractiu paisatgístic que ofereixen les Covetes dels Moros, un graner en forma de coves-finestra excavat en la muntanya que data d'època andalusí. Dins de l'oferta turístico-patrimonial, Bocairent conta amb 8 rutes de senderisme, 2 ciclo-rutes, i 4 itineraris urbans. Sense dubte, ofereix l'encant d'un poble d'interior enclavat en la muntanya amb els atractius turístics i paisatgístics que se'n deriven de la seua ubicació, que combina amb una oferta d'hosteleria i allotjament adequada a les característiques dels seus recursos patrimonials.

ALBAIDA		
		85 km de València 84,9 km d' Alacant 10,8 km d' Ontinyent 40,9 km de Gandia 27,1 km de Xàtiva
Població: 6.420 hab. Superfície: 35,41 km ² Densitat: 181,30 hab./km ²		
Comunicacions	Bus: Ibi-València-Alcoi Gandia-Alcoi Gandia-Ontinyent	Tren: València-Alcoi
Allotjament	2 cases rural 1 hostal 1 pensió 1 albergs	125 places
Hosteleria	6 Restaurants 1 forqueta 5 Restaurants 2 forquetes	1146 places

La carretera N-340 ens porta directament al centre de la Vall que porta el nom del riu homònim d'aquesta població, Albaida. Perfectament comunicada amb serveis regulars de tren i autobús te una població que quasi triplica la de Llutxent. Compta amb el Conjunt Històric-monumental format pel Palau dels Milar i Aragò, l'Església Arxiprestal, el Museu de Betlems i Diorames, la Casa-Museu Josep Segrelles, el Museu Internacional de Titelles i la Plaça de la Vila. Al casc antic s'arriba creuant la Porta de l'Alforj, restes de la muralla del segle XIII, nombroses fonts, el Convent de la Puríssima dels Pares Caputxins fundat en 1598, o les nombroses ermites que es troben repartides per tot el municipi i amb diversos itineraris naturals pel terme municipal. La capacitat de recepció d'hosteleria s'adequa a la seua oferta turístico-cultural, encara que tal vegada no tenen una suficient oferta hotelera per acollir a tots els turistes que poden arribar al municipi.

2.2.1. Benchmarking

En primer lloc exposaré les conclusions de l'anàlisi de destins competència i després buscarem altres casos d'èxit per a aplicar les seues actuacions.

De Castelló de Rugat aprenem que si amb menys patrimoni es poden oferir 6 rutes i mantindre en funcionament 5 cases rurals i una pensió, és perquè la gestió turístico-patrimonial requereix ingeni per a que siga atractiva, i una bona dosis de promoció per a que funcione. De Bocairent extraguem que una vegada el patrimoni funciona per si mateix, es pot augmentar creant infraestructures museístiques que incrementen el seu atractiu turístic, però que és més factible ofertar rutes com a opcions alternatives perquè tenen un cost menor de creació i manteniment. De l'estudi que hem fet d'Albaida, concloem que encara que siga una població amb un turisme establert, i una oferta turístico-cultural consolidada, la seua web no ens dona la informació sobre les rutes de manera tan fàcil com les de Castelló de Rugat i Bocairent, que no hi ha un apartat exclusiu en aquesta per al turisme, i que per tant poden perdre visitants a primer cop d'internet per no exposar la seua oferta de manera clara, concisa i atractiva. Per tant, la imatge és tant important com el producte que oferim, perquè sinó sabem vendre'l ningú el comprarà.

Entre els casos d'èxit estudiats he considerat de rellevància per a les actuacions que es plantejaran destacar el següent:

1. Miravete de la Sierra, *el pueblo en el que nunca pasa nada*¹¹.

Miravete de la Sierra es un municipi de la comarca del Maestrazgo Aragonés que te una població censada de 12 habitants. L'experiència portada a terme pel Grup Publicitari Shackelton demostra que amb una bona campanya de marketing emitida en mitjos de comunicació específics, la difusió arribada del boca a boca produeix un impacte que prompte reverteix les despeses de la campanya publicitària. Amb el model de Miravete de la Sierra proposarem, no una campanya publicitària semblant, sinó uns models d'imatge a utilitzar

¹¹ SHACKELTON Group; *Miravete de la Sierra, el Pueblo en el que nunca pasa nada*. <http://www.youtube.com/watch?v=2XBdIHrdHVg&NR=1> [Vídeo promocional] Madrid, 2008. [Consultada el 14 de Abril de 2009]

per a la Ruta Urbana. Així el model de família rural conformarà la imatge de Llutxent, eminentment agrícola, i que té ubicada la Oficina de Turisme a l'Antiga Caseta dels Peons Caminers. D'aquesta manera la família de Peons Caminers ens servirà d'imatge per al poble, i seran ells qui guien els visitants per les diferents variants de la ruta urbana proposada, de la mateixa manera que durant anys han ajudat a les persones que caminaven per Llutxent a tenir els seus camins en condicions d'ús.

www.elpuebloenelquenuncapasanada.com

2. 3. DIAGNÓSTIC DE LA SITUACIÓ, DAFO.

L'anàlisi DAFO, és una metodologia d'estudi que consisteix en determinar la situació de la pròpia entitat analitzada, amb els seus punts forts i dèbils, al mateix temps que s'analitzen les oportunitats i amenaces que reben directa i indirectament dels diferents factors externs.

DAFO, és per tant l'abreviació de les quatre sigles que componen els elements analitzats: debilitats i fortaleces internes, per un costat, i oportunitats i amenaces externes, per l'altre. SWOT és el nom amb que és conegut internacionalment i d'ell sorgeix l'ordre d'anàlisi: Strengths -fortaleces-, weaknesses -debilitats-, opportunities -oportunitats- i threats -amenaces-.

FORTALESES (internes)	DEBILITATS (internes)
<ul style="list-style-type: none"> - Possessió d'un important Conjunt Històric Artístic reconegut. - Riquesa de béns patrimonials històric-artístics. - Presència d'infraestructures culturals. - Existència d'equipaments per albergar les infraestructures necessàries per al condicionament turístic. - Futura apertura d'una oficina de turisme. - Existència de les Festes de Moros i Cristians. - Èxit propagandístic de la Ruta dels Corporals. - Funcionament en la Ruta dels Monestirs. - Presència del Concurs d'Arròs Caldós. - Festival Internacional de Música Clàssica. - Presència d'una tradició artesana d'espart, bolillos, ganxillo i malla. - Presència d'un sentimentalisme profund pel patrimoni local. - Permanència d'Associacions Culturals locals. - Existència d'un centre hípic al terme municipal. - Titularitat de béns patrimonials a nom de la Diputació de València. - Pas de la ruta GR-236 pel terme municipal. - Bona disposició de la població local davant el canvi. 	<ul style="list-style-type: none"> - Inexperiència en l'àmbit turístic-cultural. - Inexistència d'un gestor/professional cultural. - Situació geogràfica apartada de les grans vies València-Alacant. - Inexistència d'inversors econòmics per a recuperar el patrimoni arquitectònic. - Falta d'un centre museístic que atraga a un públic especialitzat. - Sentiment de decepció i incredulitat en les iniciatives turístiques de la població local. - Mancança d'espais per a l'allotjament turístic. - Poca presència d'un hàbit de consum cultural. - Manca d'un servei de transport regular ampli.
OPORTUNITATS (externes)	AMENACES (externes)
<ul style="list-style-type: none"> - Inexistència de municipis veïns com a centres receptors de turisme cultural. - Aparició d'activitats turístiques en el Passaport Cultural del 2009 del SARC. - Pas de la ruta de senderisme GR-236 per la localitat. - Proximitat de la Serra del Surar per a promocionar un turisme d'interior. - Recolzament i assessorament professional de la Mancomunitat de Municipis de la Vall d'Albaida. - Existència de subvencions a les que emparar-se per a la realització de les actuacions. 	<ul style="list-style-type: none"> - Proximitat de nuclis receptors de turisme amb un públic consolidat (Gandia i Xàtiva) - Ubicació propera a Gandia, nucli receptor de turisme de sol i platja. - Localització propera a Xàtiva, nucli receptor de turisme patrimonial. - Situació de crisi econòmica actual que frena les iniciatives turístiques i les activitats emprenedores. - Multiplicitat d'oferta semblant en les seues proximitats.

3. ESTRATÈGIA

L'estratègia d'actuacions queda definida per un pla d'accions estructurades amb la finalitat d'aconseguir l'objectiu principal pel que s'està realitzant l'estudi. L'objectiu del Pla d'Interpretació de Patrimoni de Llutxent és marcar les directrius a seguir per a futures actuacions i projectes relacionats amb els béns patrimonials de Llutxent, de manera que l'estratègia girarà al voltant d'aquest propòsit exclusiu. Tenint en compte les peculiaritats i singularitats d'aquest municipi i de la seua població, es pretén incitar als agents per a que s'impliquen directament en el projecte, participant de manera activa, mostrant-los:

- Com fer-ho: Metodologia, creació del producte, exemplificació de casos, proposta d'actuacions i finançament.
- Per a qui fer-ho: Destinataris, segmentació.
- Perquè fer-ho: Sostenibilitat i rendibilitat social, econòmica i política.

Per tant l'estratègia del Pla d'Interpretació de Patrimoni queda definida per dos línies d'acció emmarcades en els eixos següents:

1. Definició de la marca que completament desenvolupat configuraria el pla de marketing. En aquest eix s'inclou la creació del producte i la segmentació del públic al que va dirigit perquè d'ells dependrà que optem per uns mitjans de comunicació o altres.
2. Proposta de sostenibilitat i finançament, ja que aconseguir un producte sostenible significa que tinga un finançament apte per al seu funcionament i que siga capaç de funcionar al llarg termini amb el recolzament de la gent que va a gaudir del seu èxit.

3.1. DEFINICIÓ DE LA MARCA

La imatge o marca d'un producte és un conjunt d'actituds, creences, opinions i experiències que es formen en l'individu respecte al destí. No sempre seran imatges reals, ja que moltes vegades estan relacionades amb la moda imperant i amb prejudicis relacionats amb aquesta.

Per a arribar a transmetre la marca del producte existeixen diferents canals de comunicació, però caldrà que tots junts segueixen una mateixa línia estètica tenint en compte que el sentit més desenvolupat del ser humà és la vista. Caldrà partir de les següents premisses:

- Ser cridaner: buscar una marca que parle per si mateixa.
- Provocar interès: sacralitzar el nostre producte i emmarcar-lo en un conjunt.
- Moure el desig: despertar la curiositat, ser repetitiu.
- Aconseguir una acció: que els destinataris gaudeixen el producte.

La marca de Llutxent anirà relacionada amb el producte que oferim, amb un to agrícola-ecologista definit pels camperols que habitaven la casa dels Peons Caminers durant els segles XIX-XX. El rètol "Lluxent, pobre llaurador", que des de fa aproximadament 15 anys dona la benvinguda al municipi pot servir d'imatge per a la marca del producte aprofitant així una imatge que ja està creada i acceptada entre la població local i veïna.

3.1.1. Creació del producte

El nostre producte final serà la marca o imatge que el patrimoni de Llutxent adoptarà en les diferents actuacions que es puguin portar a terme en un futur. La selecció dels béns patrimonials ajudarà a veure de manera més clara com configurar eixa imatge, per això caldrà prendre les següents decisions¹²:

1. Què volem conservar i què no.

L'elecció dels béns patrimonials què anem a incloure en el P.I.P. s'ha definit en la introducció del pla. Els béns inventariats a les fitxes han passat per un primer filtre de selecció on han primat criteris històrico-artístics, els nivells de protecció presents als béns i l'estat dels immobles. Les cases decimonòniques i burgeses tenen una forta presència al municipi, però tan sols he seleccionat aquelles que es troben en venda o en estat d'abandó, ja que les cases on encara hi

¹² MIRÒ I ALAIX, Manuel. "Interpretación, Identidad y Patrimonio. Una reflexión sobre el uso social del patrimonio". Boletín del Instituto Andaluz del Patrimonio Histórico. Sevilla: Consejería de Cultura de la Junta de Andalucía, 18 de Marzo de 1997, nº18, p 33-37.

resideixen presenten més dificultats a l'hora de plantejar intervencions o transformacions.

Pel que fa al Patrimoni històric-artístic els béns seleccionats són: L'Església de l'Assumpció de la Mare de Déu; l'Església del Corpus Christi, el Convent del Corpus Christi, la Capella del Sant Lluís Beltran, l'Ermita de la Verge de la Consolació, el Calvari de la Costa, el Castell del Xio, el Palau-Castell dels Pròxita, la Caseta dels Peons Caminers, la Casa Pepita Gil, la Casa Jesús Arias, la Casa Císcar, El Rafal, la Nevera de Convent, i els carrers La Mar i Bonaire.

Respecte al Folklore i la gastronomia tenim presents les Festes de Moros i Cristians, la Festa de Sant Maties, el Porrat de Sant Domènech, la Festa de l'Aparició de la Creu i el Receptari gastronòmic local.

En quan al patrimoni natural els béns seleccionats són el Paratge Natural del Surar i El Garrofer del Convent.

I per últim la programació cultural i els actes programats de importància són el Concurs d'Arròs Caldós i el Festival Internacional de Música Clàssica.

2. Quines són les prioritats de restauració.

Dels 25 béns patrimonials inventariats, les prioritats de restauració o intervencions recauen sobre els béns històric-artístics declarats Bé d'Interès Cultural i que precisen restauració urgent.

Església i Convent del Corpus Christi, es troba en procés de restauració des de la dècada dels anys 90, quan passà a ser propietat de la Diputació de València. La seua talla, i el mal estat en que es trobaven quan passaren a ser responsabilitat de la Diputació, han obligat a intervindre de manera pausada, creant un programa d'escoles taller a càrrec de la IMELSA (Impuls Econòmic Local S.A.) per tal d'evitar el total abandó de l'immoble, a la vegada que s'han anat intervinguent parts del conjunt que precisaven restauració.

El Castell del Xio, forma part del Conjunt Històric-artístic del Convent i Església del Corpus Christi, Ermita de la Verge de la Consolació i Castell del Xio. És tracta d'una fortalesa àrab del segle XIII que es troba en un deteriorament avançat, amenaçada pels pins que han crescut al seu voltant. En l'actualitat

s'està tramitant un conveni amb la Universitat de València per a crear camps de treball del Departament de Prehistòria i Arqueologia de dita universitat.

Palau-Castell dels Pròxita, declarat Bé d'Interès Cultural en l'any 2002 l'immoble es troba en un avançat estat de deteriorament. La última intervenció portada a terme ha recuperat les cobertes de les sales principals situades al primer i segon nivell, i les quatre torres que envoltaven originàriament la fortalesa.

En un segon plànol d'urgència caldria incloure les dos cases dels segles XVIII i XIX situades dins del mateix municipi i que en l'actualitat es troben pràcticament abandonades; la Casa de Pepita Gil i la Casa de Jesús Arias. Aquests dos immobles respondrien a un pla d'intervencions de caràcter privat, mentre que els esmentats anteriorment seguirien la línia pública.

3. Quin missatge volem transmetre.

El missatge a transmetre serà històric-emotiu, relacionat amb el passat i les arrels del municipi. Les Festes de Moros i Cristians són un esdeveniment molt preat per la població local, de manera que el sentiment localista que els uneix a les festes pot ser fàcilment transportat al sentiment de pertinença d'una història local que els caracteritza. Passat, present, arrels i història viva a través del patrimoni que ha anat apareguent de la mà dels personatges que han protagonitzat les pàgines del llibre escrit al municipi de Llutxent.

Seguint les premisses de comunicació en la interpretació plantejades per l'AIP¹³, cal que el missatge a transmetre quede explícit en una frase-tema, composta per subjecte-verb-predicat. Segons Sam Ham¹⁴ cal que la interpretació, a més, siga:

- Amena: agradable, atractiva, amb poder per a captar l'atenció.
- Pertinent per al públic en dos aspectes, d'una banda composta per missatges comprensibles pel destinatari que li evoquen significats clars; i

¹³ Asociación para la Interpretación del Patrimonio
<http://www.interpretaciondelpatrimonio.com> [Consultada el 02 de Febrero de 2008]

¹⁴ HAM, Sam H. Interpretación ambiental, Una Guía Práctica para gente con grandes ideas y pequeños presupuestos. Colorado: North American Press, 1992.

per l'altra que siga rellevant al seu ego, tenint en comptes els seus interessos i experiències personals per aconseguir mantindre l'atenció.

- Ordenada en un esquema conceptual lògic, per a què no es perda el fil conductor i que la informació s'organitze de manera fàcil en la seua ment.
- Temàtica, amb un tema clar definit que sintetitze la idea principal del missatge.

En el seu llibre "*Interpretación Ambiental, Una Guía Práctica*", Sam Ham (1992) descriu el tema com la idea principal de missatge, redactada com una oració completa, amb l'afirmació d'una acció, subjecte, verb i predicat. Per tal d'elaborar una oració-tema caldrà:

- Determinar quin és el tòpic o assumpte del que volem parlar. El patrimoni cultural i natural de Llutxent.
- Determinar el tòpic específic. Què és el que volem mostrar del patrimoni cultural i natural de Llutxent; el patrimoni arquitectònic de Llutxent.
- Formular la frase-tema. Vull que la gent sàpiga que el patrimoni arquitectònic de Llutxent ens permet viatjar a través de més de 8 segles d'història.

Però per a concloure una frase-tema correctament plantejada, abans caldrà haver identificat els conceptes tangibles, intangibles i universals del tòpic i assumpte del que volem parlar¹⁵.

- Definir el tangible del que volem parlar, lloc, persona o esdeveniment que volem que el destinatari aprecie i respecte. Després d'analitzar i identificar quins objectes anem a interpretar enunciaré els descriptors, atributs concrets que descriuen la icona amb potencial interpretatiu. Construcció, edifici, immoble, pedra, castell, palau, monestir, ermita, municipi, garrofer....
- Identificar els significats intangibles que ens suggereixen els tangibles del recurs. Història, guerra, defensa, protecció, sacrifici, esforç, noblesa, societat, estudi, religió, retir, espiritualitat, perdurabilitat...

¹⁵ LARSEN, David L. Meaningful Interpretation: How to Connect Hearts and Minds to Places, Objects and Other Resources. Fort Washington, PA: Eastern National, 2003.

- Identificar els conceptes intangibles universals, idees intangibles importants i amb significats per a la majoria de les persones. Com que el nostre tòpic objectiu està conformat pel gros dels béns patrimonials del municipi de Llutxent caldrà considerar aquells intangibles universals que tinguen un caràcter més ampli i s'adheresquen al major nombre de recursos possibles. Història, guerra, religió, patrimoni, cultura...

I amb aquests podem comprovar que la frase-tema que havíem enunciat conté al menys dos dels conceptes universals seleccionats: el patrimoni arquitectònic de Llutxent ens permet viatjar a través de més de 8 segles d'història.

4. Quin patrimoni serà gestionat per les administracions.

En primer lloc tindrem en compte que el Conjunt Històric-artístic, format pel Castell del Xio, El Convent i l'Església del Corpus Christi i l'Ermita de la Verge de la Consolació, així com la Capella de Sant Lluís Beltran i el Garrofer ubicats en el mateix Mont Sant, estan baix la titularitat de la Diputació de València, pel que li correspon la seua gestió a aquesta.

La Generalitat Valenciana és l'encarregada de gestionar el funcionament del Paratge Natural del Surar, i el Ministeri de Foment és el titular de la Caseta de Peons Caminers, encara que aquesta ha cedit el seu ús durant 50 anys a l'Ajuntament, i és en aquest immoble on recentment s'ha inaugurat l'Oficina de Turisme.

L'Ajuntament de Llutxent gestiona doncs, la Caseta de Peons Caminers, El Palau-castell dels Pròxita, el Calvari de la Costa i els Carrers La Mar i Bonaire, pel que fa al patrimoni històric-artístic. Respecte al béns patrimonials immaterials del folklore l'Ajuntament de Llutxent gestiona amb la Germocril -Entitat Gestora de les festes de Moros i Cristians- , les Festes de Moros i Cristians, i junt amb la Parròquia de Llutxent la Festa de Sant Maties, el Porrat de Sant Domènech, la Festa de l'Aparició de la Creu i la Festa de la Verge de la Consolació. Els actes programats com el Concurs d'Arròs Caldós i el Festival Internacional de Música Clàssica són gestionats per l'Ajuntament, encara que

ambdós tenen lloc en el Convent del Corpus Christi, titularitat de la Diputació de València.

Els béns patrimonials que no estan gestionats per les administracions públiques són les cases decimonòniques de Pepita Gil, i de Jesús Arias, La Casa Nova i les Cases de l'alqueria del Rafal que pertanyen a diferents propietaris. Per tant aquestes són les que podrien proposar-se per a ser gestionades per entitats privades, empreses de nova creació o altres ja existents que coneguent i confiant en la viabilitat del pla decideixen invertir en la seua reconversió per a transformar-les en espais d'allotjament de turistes. Per a la resta es proposen entitats de funcionament mixt amb gestió pública i privada.

5. Com anem a fer que els béns patrimonials siguen més accessibles.

Per tal d'aconseguir una major rendibilitat social i fer que els béns patrimonials siguen més accessibles caldrà tenir sempre present que els recursos amb titularitat pública estan pagats amb fons públics i per tant hauran de tindre una finalitat de la que tots es beneficien. Aquestes propostes s'inclourien en un pla d'actuacions a llarg termini, però que pot anar dissenyant-se per tal de no desviar les iniciatives i actuacions cap a altres propòsits.

- Convent del Corpus Christi: Escola d'hosteleria i Parador Nacional. Encara que a primer cop de vista sembla que aquesta no és una finalitat pública, cal pensar el la grandària del recurs i en la gran inversió que requereix per tal de que se'n puga traure una rendibilitat i aconseguir així que siga sostenible. La manera més realista de no deixar que l'immoble quede abandonat és aconseguir una gestió mixta, per a que la part privada s'encarregue de mantindre'l amb els ingressos que revertesquen del negoci, mentre que la part pública promocióne l'espai destinant-lo a esdeveniments de benefici públic, com exposicions, cursos de formació pública, congressos....

- Palau dels Pròxita: Centre Cultural adscrit a l'Ajuntament.

- Caseta dels Peons Caminers: Oficina de Turisme i Centre d'Interpretació del Patrimoni.

Per tant el producte a ofertar és una visita per tot el patrimoni de Llutxent, presentat de la mà dels Peons Caminers que vivien en la casa que destinada a ser Oficina de Turisme, personatges eminentment agrícoles caracteritzats amb trets de camperols valencians dels segles XIX-XX.

3.1.2. Destinataris

Cap proposta d'interpretació és pot realitzar de la mateixa manera per als distints tipus de visitants, ja que segurament aquests tindran necessitats, desitjos i preferències diferents. Les característiques dels visitants, les seues aspiracions, l'educació, els orígens... van a configurar en part l'oferta turístico-patrimonial, pel que cal reflexionar sobre qui són, com podem arribar a ells, quin mètode de promoció caldrà emprar, quin missatge serà el més adequat i quins serveis requeriran.

Un segment de la població sols existeix quan som capaços d'identificar-lo, però abans de fer-ho cal tenir present que totes les iniciatives que es posen en funcionament han de dirigir-se a un públic no captiu. El públic no captiu és el que està gaudint del seu temps lliure i, que per tant, no està obligat a prestar atenció a allò que li anem a oferir. Aquest és el públic més difícil de captar, per tant si pensem que els destinataris del nostre producte presenten aquestes característiques dissenyarem les millors propostes, encara que després caldrà adaptar-les al segment en concret.

Tipus de destins:

- Grans centres urbans que generen un flux important de visitants.
- Destins urbans mitjans vacacionals tradicionals que disposen d'una capacitat d'allotjament i d'infraestructures significatives, i que pretenen millorar l'oferta i reduir l'impacte mediambiental del desenvolupament turístic.
- Ciutats Patrimoni de la Humanitat.
- Municipis de reduïdes dimensions amb un patrimoni històric, arquitectònic, cultural repartit pel seu medi rural.
- Destins pròxims al mar, amb un turisme de sol i platja, a més del pròpiament urbà.
- Destins urbans de muntanya amb diferents activitats turístiques relacionades amb els esports d'aventura.

D'altra banda, a més de definir el nostre públic, també caldrà comprovar quin tipus de destí presentem per tal de veure quines necessitats planteja el públic que freqüenta els destins similars als nostres. D'entre tots els tipus de destins presentats, Llutxent s'adhereix al de Municipis de reduïdes dimensions amb un patrimoni històric, arquitectònic, cultural repartit pel seu medi rural.

Per a realitzar la **segmentació** del públic tindrem en comptes variables com: el propòsit de la visita -educatiu, curiositat, oci-, el número d'individus que conforma el grup, el tipus -familiar, escolar, de congressos- i la seua composició -homogeni o heterogeni-.

1. En el nostre cas l'ideal de destinatari per a qui preparar les nostres actuacions és la Família Simpson, família clàssica que inclou un pare i una mare, dos fills adolescents i un més menut, i el iaio, que conformen un grup heterogeni. El seu propòsit de visita sol ser l'oci familiar, atrets per destins pròxims i amb una oferta vàlida per a tota la família. La seua classe social serà mitja, de manera que sinó oferim uns productes a bon preu, segurament vindran amb l'entrepà de baixbraç i tornaran a dormir a casa. Per contra, si oferim un preu assequible que incloga ruta patrimonial, dinar, sopar i lloc per a dormir per a tota la família, tal vegada aconseguim que es facen una despesa que revertisca en l'economia de la població.
2. Un altre segment que està dins de les possibilitats que Llutxent pot oferir és el dels excursionistes d'estances breus. Visites per oci i curiositat en viatges curts per a descobrir i entretenir-se. La seua classe social serà mitja, encara que com que no tenen responsabilitats familiars podem esperar majors despeses a nivell gastronòmic. D'igual manera la procedència serà nacional, encara que pel caràcter aventurer el radi podria ampliar-se a nivell peninsular.

Aquestos dos seran els segments als que es dirigiran les actuacions del Pla d'Interpretació de Patrimoni, oferint un destí turístic-patrimonial amb opcions

d'oci a l'aire lliure i una imatge agroturística atractiva per als amants de la natura d'esperit ecologista.

3.2. PROPOSTA DE SOSTENIBILITAT

Participació, responsabilitat i intergeneracionalitat. La sostenibilitat aplicada al desenvolupament suposa una forma d'evolució que manté o millora el capital natural, que protegeix els valors culturals i que no minva en el creixement de la qualitat de vida dels seus habitants, ni de les generacions futures, mitjançant un procés participatiu i equitatiu de tots els agents socials.

Entenem per sostenibilitat el fet de poder crear riquesa sense esgotar les fonts d'eixa riquesa. La Unió Mundial de la Conservació del Medi Ambient, programa portat a terme per les Nacions Unides i el Fòrum Mundial de la Natura per al Medi Ambient, afirmen que la filosofia del *desenvolupament sostenible millora les condicions de vida sense posar en perill els ecosistemes*¹⁶. D'altra banda el Consell Internacional de Iniciatives Ambientals Locals diu que el *desenvolupament sostenible és el que ofereix serveis ambientals, socials i econòmics sense posar en perill la viabilitat dels sistemes naturals, culturals i socials*¹⁷. El desenvolupament sostenible és molt més que el purament ambiental, com s'ha demostrat sociològicament, presenta principis com la millora de la qualitat de vida i l'equitat intergeneracional, perseguint que el llegat del patrimoni es conserve per a les generacions futures.

La medició de la sostenibilitat es valora a partir de la planificació del producte en base al desenvolupament del medi ambient, de la societat i de l'economia. Per aquest motiu, cadascun d'aquests tres punts s'ha de beneficiar sense risc d'afectar negativament cap dels altres dos. El Pla d'Interpretació de Patrimoni es sustenta sobre aquestes tres potes com si es tractara d'una taula, i per

¹⁶ UICN, Unión Internacional para la Conservación de la Naturaleza:
<http://www.iucn.org/es/sobre/> [Consultada el 20 de Marzo de 2009]

¹⁷ UICN, Unión Internacional para la Conservación de la Naturaleza:
<http://www.iucn.org/es/sobre/> [Consultada el 20 de Marzo de 2009]

aquest motiu cap d'elles pot deteriorar-se perquè sinó la taula queda coixa i no a compleix la seua funció.

La **sostenibilitat ecològica** permet desenvolupar un producte turístic aprofitant les estructures i instal·lacions que existeixen, al temps que es restauren i rehabiliten les infraestructures, portant a terme actuacions sense alterar els processos ecològics, ni posar en risc la biodiversitat de l'espai on s'ubiquen. Per aconseguir-la cal mantenir els processos ecològics, preservar la biodiversitat i fer un ús racional dels recursos naturals.

Durant el desenvolupament del Pla d'Interpretació de Patrimoni caldrà tindre present l'opinió de la població local, fent que aquests siguen participants del projecte i que s'identifiquen amb el béns patrimonials, és el que s'anomena **sostenibilitat social i cultural** i ofereix autonomia personal, ja que la formació a llarg termini permet que la població local prenga les millors decisions sense assessorament extern. Conta amb una compatibilitat cultural, tenint en comptes que les actuacions tindran present la interculturalitat perquè vivim en un món que camina cap a la confluència d'ètnies localitzades de manera conjunta. I proposa un manteniment de la identitat cultural, identificant el passat històric a partir de la revalorització dels béns patrimonials, fomentant una major autoestima general.

Per últim la **sostenibilitat econòmica** ens assegura que el desenvolupament del pla i el turisme cultural deriva en una millora de la població, creant un manteniment de l'activitat a llarg termini, oferint durabilitat al llarg dels anys gràcies a continguts universals no caducs; un impacte positiu en l'economia local, amb la creació de noves empreses culturals i una eficiència econòmica, donat que els beneficis deuran ser suficients per a mantindre l'activitat. La reutilització d'infraestructures i edificis existents, s'adhereix al principi de sostenibilitat, ja que no hi ha necessitat de noves construccions, sols cal adaptar-les pel que la inversió és menor.

L'aparició d'un turisme cultural en un municipi que ja compta amb els recursos necessaris per a donar una oferta atractiva comporta beneficis econòmics, socials i polítics. La **rendibilitat econòmica** apareix amb la creació de nous

llocs de treball, durant les obres de rehabilitació i una vegada finalitzades aquestes. Per a que noves empreses turístico-culturals comencen a funcionar cal formar a la població local, per a que ells siguin els primers beneficiats i amb el temps aprenguen a gestionar els seus recursos. La **rendibilitat social** es veurà en elevar el nivell de vida de la població local gràcies a la posada en marxa d'una nova font d'ingressos econòmics, a més la revalorització i l'estima pel patrimoni local augmenta, sent els mateixos agents locals els que promouen la cura dels béns patrimonials. Tal com ja argumentà Tilden¹⁸, la interpretació indueix a l'enteniment, l'enteniment a l'estima, i l'estima a la protecció. Per últim la **rendibilitat política** queda patent des del moment en que els beneficis econòmics i socials poden atribuir-se al Pla d'Interpretació de Patrimoni i aquest està promogut directament pels representants de les institucions locals, l'Ajuntament de Llutxent, com a representació màxima local, adopta la paternitat del projecte, donat que sense el seu recolzament no es pot portar a terme, per tant tots els beneficis són gràcies a ell.

3.2.1. Seminari-taller amb agents locals

Per tal d'aconseguir que la triple proposta de sostenibilitat (ecològica, social-cultural i econòmica) siga factible es planteja un seminari-taller amb l'objectiu d'implicar als agents locals de manera que siguin ells qui avaluen els béns inventariats i els beneficis de l'activitat turística, al temps que donen resposta a les diferents problemàtiques que presenten. A més la seua participació a través de reunions o seminaris permet propiciar el sentiment de pertinença del pla per a una major col·laboració i disposició de treball i augmentar el grau de coneixement dels seus propis interessos, reforçats per la capacitat de treballar en equip per uns beneficis comuns.

A continuació s'exposen de manera breu quins serien els objectius i la metodologia dels quatre seminaris que conformen el taller. Per a l'inici de les reunions caldrà tenir presents als dirigents de les diferents associacions i

¹⁸ TILDEN, FREEMAN. (1957). *Interpreting Our Heritage*. The University of North Carolina Press, Chapel Hill.

col·lectius locals, així com als agents comercials, sobretot els del sector turisme, restauració, hostaleria i productes gastronòmics locals. Cada seminari anirà acompanyat d'una presentació de les conclusions a les que s'han arribat en l'estudi a més del material complementari necessari per a la realització dels tallers inclòs en els annexos.

El **seminari 1** servirà de presa de contacte amb els diferents agents locals. Serà tan important com pensar que la seua primera impressió pot ser decisiva per a la seua participació en tot el projecte. Caldrà contar amb la seua opinió sobre els diferents béns plantejats perquè segurament ells senten que eixos béns els perteneixen, i ningú millor que ells sabrà com cuidar-los.

Seminari 1	<i>Coneixement del producte turístic cultural actual i el seu entorn.</i>
Objectiu	Compartir la informació rellevant respecte l'estat actual del béns inventariats. El P.I.P ofereix una primera selecció d'aquestos recursos però ells poden ampliar i/o reduir el llistat.
Metodologia	<p><i>Presentació del Pla d'Interpretació Patrimonial de Llutxent</i> al grup de treball, format per representants institucionals, agents de desenvolupament local, representants de les diferents associacions locals i empresaris relacionats amb l'hostaleria i el turisme. Serà important denotar que la seua opinió compta, que la informació que van a proporcionar és valuosa i interessa per a la bona marxa de les propostes.</p> <p>Es crearan diversos grups de treball amb un portaveu per a cadascun entre els que debatran les qüestions exposades a continuació:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Quin patrimoni es conserva i quin no. - Quines són les prioritats d'actuació i les necessitats urgents de restauració. - Quines són les activitats prioritzades, que ja compten amb subvencions encara que aquestes són insuficients.

Per a aquest primer seminari s'entregarà una carpeta amb el document annex Seminari 1: Coneixement del producte turístic cultural actual i el seu entorn, aquest conté una definició breu del Pla d'Interpretació de Patrimoni i un llistat dels recursos que s'han inventariat, per a que ells analitzen i consideren quins ofereixen un major valor intrínsec, major notorietat, i singularitat.

Durant el **seminari 2**, i una vegada ja s'hagen considerat quins són els béns patrimonials que preferents, s'estudiaran els equipaments, serveis, i infraestructures amb que conta el municipi per a fer front a l'oferta que que s'espera rebre. Després es compararà amb el cas de receptors de turisme pròxims per a finalitzar el seminari amb l'elaboració d'un anàlisi DAFO.

Seminari 2	<i>Tendències del turisme cultural en l'àmbit local.</i>
Objectiu	Enunciar les tendències actuals que funcionen en el mercat del turisme cultural i que afectaran significativament el desenvolupament i funcionament de les futures actuacions.
Metodologia	<ul style="list-style-type: none"> - Presentació de l'anàlisi de recursos turístic- culturals de Llutxent, entre els que tindran rellevància destacada els equipaments i serveis dels que disposa, mostrant als diferents grups de treball tot el potencial dels recursos que existeixen actualment (instal·lacions culturals, restauració, hostaleria, oferta complementaria, comunicacions, imatge actual de Llutxent, mitjans de comunicació, capital tècnic i humà). - Comparació del funcionament dels centres receptors de turisme més pròxims amb Llutxent, analitzant com pot interferir en el bon funcionament del nostre pla. - Anàlisi DAFO amb l'ajuda dels membres del seminari.

Els documents entregats per a aquest seminari són els que s'engloben en el document annex Seminari 2: Tendències del turisme cultural en l'àmbit local, i consta d'una taula de valoració dels equipaments i serveis, i un quadrant buit per a reomplir amb les fortaleeses, debilitats, oportunitats i amenaces que presenta el municipi de Llutxent com a receptor de turisme cultural.

Al **seminari 3** tractarem d'evidenciar quin és el model de destí que més és pareix al nostre, per a tenir clares les seues possibilitats. Per a fer-ho d'una manera més pràctica proposarem un cas evident per a cada model, per a després passar a prendre exemple del bon funcionament del model que més s'assembla al cas de Llutxent.

Una vegada seleccionat el tipus de destí caldrà definir quin és el nostre producte turístic, el segment al que va destinat i quines són les motivacions d'aquest segment.

Seminari 3	<i>El turisme cultural com a promotor de una relocalització industrial: Configuració del producte.</i>
Objectiu	Classificar el nostre model de destí actual i les possibilitats d'aquest davant el turisme cultural.
Metodologia	BENCHMARKING: Presentació dels diferents tipus i exemples de models de destins, per a comprovar quin és el que més s'adhereix a les nostres característiques i quines són les mesures que s'han pres en els casos presentats per aconseguir un funcionament òptim. Segmentació del públic al que va dirigit. Identificació de les necessitats.

Aquest seminari tindrà un caràcter primordialment expositiu, donat que tractarà d'ensenyar els diferents tipus de models de destins amb els exemples corresponents. Amb la tècnica del benchmarking es compararan els exemples aplicant els models que millor funcionen i major similitud tinguen amb el nostre. Una vegada seleccionat el model, s'identificaran les necessitats del públic al que ens dirigim i amb els resultats del seminari 2 comprovarem quin nivell de funcionament actual presenten.

Al **seminari 4** s'explicarà que és el turisme sostenible, amb quins indicadors el podem mesurar i quines retribucions socials, econòmiques i polítiques se'n deriven. Caldrà deixar clar que el turisme sostenible és aquell que com a mínim no suposa despeses econòmiques continues, que és manté ell sols. Sostenibilitat cultural, econòmica a més de la mediambiental. En finalitzar l'exposició es trauran les conclusions sobre la necessitat de disposició i participació dels agents locals i es presentaran les propostes plantejades al Pla d'Interpretació de Patrimoni, amb la corresponent forma de finançament.

Seminari 4	<i>Gestió de la sostenibilitat</i>
Objectiu	Dissenyar un conjunt d'indicadors de turisme sostenible que aporten valor a les actuacions plantejades i mostren les retribucions positives a nivell social, econòmic i polític.
Metodologia	<ol style="list-style-type: none"> 4. Exposició dels conceptes derivats de la sostenibilitat i la seua aplicació al turisme, i la relació de beneficis adherits a aquesta. 5. Presentació de diferents models indicadors de la sostenibilitat i selecció dels que és consideren més importants. 6. Conclusions del P.I.P. 7. Presentació de dos propostes d'actuació <ul style="list-style-type: none"> - El Centre d'Interpretació del Patrimoni - La Ruta Urbana

El material addicional del Seminari 4: Gestió de la sostenibilitat consta d'una taula d'indicadors de turisme sostenible, per a que es puga analitzar i avaluar el funcionament del pla d'interpretació de manera general, i el podem trobar als annexos.

3.2.1. Finançament

Per a la finançament de les actuacions proposades, i donat les característiques peculiars del municipi de Llutxent, i la crisi econòmica present, la millor opció és optar per la via de les subvencions públiques.

D'una banda tenim el finançament mitjançant l'**1% cultural**. Percentatge procedent de tota obra pública amb un pressupost superior als 601.012,10€ que ha de dedicar-se a la promoció i conservació d'activitats de patrimoni. La restauració del Palau-Castell dels Pròxita pot beneficiar-se d'aquest percentatge cultural, donat que es tracta l'estat de conservació de l'immoble és deficient i que és una actuació integral de conservació d'un bé cultural declarat d'interès cultural i de titularitat pública, que són dos criteris de prioritització i requisits per a la concessió de la dedicació de l'1% cultural.

A continuació farem una exposició de les **ajudes i subvencions públiques** existents, i de les presentades durant un període màxim de 12 mesos d'antelació, per a exposar-les amb les característiques de l'objecte per al que es presenten, el termini, els requisits i la documentació requerides per a presentar les sol·licituds, la dotació econòmica, l'organisme emissor i l'actuació adient a plantejar. Les ajudes i subvencions estan extretes de les bases de dades del Ministeri d'Indústria, Turisme i Comerç, de l'Agència Valenciana de Turisme, i del Ministeri de Medi Ambient, Medi Rural i Marí, amb la participació de fons europeus del Parlament i del Fons Europeu per al Desenvolupament Regional (FEDER). La major part de les subvencions proposades responen a una data concreta amb termini tancat durant l'últim any, però ens serveix per assabentar-nos de quines són les accions que s'han finançat i quin organisme ho ha fet, per a que en el cas de que s'emprenquen algunes de les seues accions, s'utilitza com a document orientareu.

Ajuda i termini	Objecte	Requisits i documentació	Organisme i bases	Dotació	Actuació
<i>Impulsar els processos de planificació estratègica, gestió i promoció de destins turístics.</i> (19.07.2008)	Constitució o potencialització d'entitats mixtes locals que contenen amb la participació financera del sector empresarial.	<ul style="list-style-type: none"> - Entitats Locals - No haver rebut ajudes en els tres convocatòries anteriors. 	-Ministeri d'Indústria, Turisme i Comerç. -20 de Maig 2008 <u>-Bases Boe</u>	<ul style="list-style-type: none"> - No podrà superar el 45% de l'import total - Mínim del 10% d'aportacions privades - Màxim de 130.000€ 	Estudi de viabilitat o Pla de Negoci de l'Entitat Mixta de gestió.
<i>Millora d'oferta d'allotjament d'interior</i> (15.02.2009)	<ul style="list-style-type: none"> - Creació d'establiments turístics mitjançant la rehabilitació i restauració d'edificis existents per al tràfic turístic, mantenint i recuperant la memòria històrica de l'immoble i el seu entorn. - Creació d'establiments turístics de nova planta en localitats deficitàries d'oferta turística d'allotjament, fent especial atenció a productes vinculats a un producte singular (etnoturisme, turisme de salut) 	<ul style="list-style-type: none"> - Empreses turístiques - Estar al corrent de les obligacions tributaries. - Projecte tècnic executiu - En tota actuació haurà de figurar de forma visible el logotip de l'Agència Valenciana de Turisme i del FEDER 	-Agència Valenciana de Turisme i Conselleria de Turisme. -9 de Desembre de 2008 <u>-Bases DOGV</u>	<ul style="list-style-type: none"> - Fins el 25% de la quantia total. - Màxim de 120.000€ 	Reconversió de cases en espais d'allotjament turístic.
<i>Foment en la introducció de tecnologies turístiques</i> (15.02.2009)	Facilitar l'accés a les últimes aplicacions tècniques en la indústria turística per a impulsar la innovació en els processos de negoci i la col·laboració per a activitats d'I+D+i.	<ul style="list-style-type: none"> - Empreses turístiques - Estar al corrent de les obligacions tributaries. - Projecte de l'activitat. - En tota actuació haurà de figurar de forma visible el logotip de l'Agència Valenciana de Turisme i del FEDER 	-Agència Valenciana de Turisme i Conselleria de Turisme. -9 de Desembre de 2008 <u>-Bases DOGV</u>	<ul style="list-style-type: none"> - Fins al 25% amb un límit de 30.000€. - Autofinançament del 30% dels costos subvencionables. 	Millora dels equipaments dels espais d'allotjament.

<i>Suport a millores integrals en les condicions i servissis dels establiments turístics</i> (15.02.2009)	Suport a les actuacions promogudes per empreses turístiques per a elevar la qualitat dels serveis dels establiments d'allotjament turístic en les seues diferents modalitats i de restaurants.	<ul style="list-style-type: none"> - Empreses turístiques - Estar al corrent de les obligacions tributaries. - Projecte tècnic d'execució. - En tota actuació haurà de figurar de forma visible el logotip de l'Agència Valenciana de Turisme i del FEDER 	<ul style="list-style-type: none"> - Agència Valenciana de Turisme i Conselleria de Turisme. - 9 de Desembre de 2008 - Bases DOGV 	<ul style="list-style-type: none"> - Fins un 25% amb un límit de 100.000€. - Autofinançament en un 30% dels costos subvencionables. 	Millora de les serveis dels restaurants.
<i>Suport a la implantació de sistemes de qualitat</i> (15.02.2009)	<p>Projectes que comporten la implantació de sistemes de qualitat que consueixquen a l'obtenció per primera vegada del corresponent certificat de qualitat o a la seua renovació.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Certificat de qualitat ISO 9.001 - Certificat de qualitat conforme a la norma espanyola UNE i obtenció de la Marca Q. 	<ul style="list-style-type: none"> - Empreses i associacions turístiques. - Estar al corrent de les obligacions tributaries. - Memòria tècnica i econòmica dels programes de Qualitat. - En tota actuació haurà de figurar de forma visible el logotip de l'Agència Valenciana de Turisme i del FEDER 	<ul style="list-style-type: none"> - Agència Valenciana de Turisme i Conselleria de Turisme. - 9 de Desembre de 2008 - Bases DOGV 	<ul style="list-style-type: none"> - EMPRESSES: Fins al 50% de la despesa efectuada, amb un límit de 3.000€ si el certificat s'obté per primera vegada o de 2.000€ si el certificat es renova. - ASSOCIACIONS: fins el 50% amb un límit de 15.000€. 	Reconeixement de marca de qualitat per als restaurants.
<i>Suport a inversions de millora de les condicions de supressió de barreres a la diversitat funcional, física, visual, auditiva, intel·lectual i orgànica.</i> (15.02.2009)	Suport a inversions que tinguen com a objecte garantir l'accessibilitat i ús dels establiments turístics en condicions tendents a la igualtat de totes les persones amb discapacitat, siguen quines les seues limitacions.	<ul style="list-style-type: none"> - Empreses i associacions turístiques. - Estar al corrent de les obligacions tributaries. - Aportació de Pla i Memòria tècnica que justifique l'adaptació a l'anterior normativa. - En tota actuació haurà de figurar de forma visible el logotip de l'Agència Valenciana de Turisme i del FEDER. 	<ul style="list-style-type: none"> - Agència Valenciana de Turisme i Conselleria de Turisme. - 9 de Desembre de 2008 - Bases DOGV 	<ul style="list-style-type: none"> - Fins el 50% amb un límit de 60.000€, o bé fins al 50% amb un límit de 75.000€ per a establiments que acrediten certificats de qualitat o gestió mediambiental. 	Adaptació dels restaurants per a persones amb discapacitat.

<i>Recolzament per a la implantació de sistemes de qualitat.</i> (16.02.2009)	Desenvolupament de projectes que comporten la implantació de Sistemes de Qualitat en oficines de la Xarxa Tourist Info de la Comunitat Valenciana que condueca a l'obtenció per primera vegada del corresponent certificat de qualitat o la seua renovació.	<ul style="list-style-type: none"> - Entitats locals de la Comunitat Valenciana. - Certificat atorgat per una entitat acreditada per ENAC per al subsector d'activitat en qüestió. - En tota actuació haurà de figurar de forma visible el logotip de l'Agència Valenciana de Turisme i del FEDER. 	<ul style="list-style-type: none"> - Agència Valenciana de Turisme i Conselleria de Turisme. - 12 de Desembre de 2008 <p><u>-Bases DOGV</u></p>	- Fins el 50% de les despeses efectuades, amb un límit de 3.000€.	Implantació d'un sistema de qualitat per a l'Oficina de Turisme.
<i>Suport a l'assistència tècnica en planificació turística.</i> (16.02.2009)	<p>Suport per a la realització de documents-guia de planificació, incentivant la realització d'estudis de viabilitat per a la creació de rutes i productes turístics adaptats a les exigències de la demanda.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Estudis de viabilitat per a la creació de rutes i productes turístics. - Plans estratègics de destins. - Estudis sobre de demanda i propostes d'adaptació de productes/ destins. 	<ul style="list-style-type: none"> - Entitats locals, Organismes Autònoms i Entitats Públiques de l'esfera local de la C.V. - Queden exclosos els beneficiats d'una ajuda per a aquest programa en els exercicis 2007 i 2008. - Memòria tècnica i econòmica del projecte a desenvolupar. - En tota actuació haurà de figurar de forma visible el logotip de l'Agència Valenciana de Turisme i del FEDER. 	<ul style="list-style-type: none"> - Agència Valenciana de Turisme i Conselleria de Turisme. - 12 de Desembre de 2008 <p><u>-Bases DOGV</u></p>	- Fins al 70% de les despeses del projecte objecte de la subvenció, amb un límit de 8.000€.	Desenvolupament d'un pla estratègic de turisme.
<i>Conveni per a l'adaptació dels municipis al "Pla Millor".</i> - PLA DETALLS: pressupost que no supere 96.161,94€ - PLA IMATGE: pressupost superior a 96.161,94€	Millorar espais d'ús turístic o els serveis tendents a configurar un producte turístic més competitiu i a comunicar la imatge d'una oferta de qualitat capaç de satisfer les exigències de la demanda respecte als aspectes d'equipaments urbans i mediambientals que persegueixen la viabilitat i sostenibilitat del desenvolupament turístic.	<ul style="list-style-type: none"> - Municipis que hagen obtés la condició de turístics (Llei 3/1998 per a obtenir la condició de Municipi Turístic) - Descripció del projecte de cofinançament (denominació, objecte, localització, pressupost total i termini d'execució) 	<ul style="list-style-type: none"> - Agència Valenciana de Turisme i Conselleria de Turisme. - Fondos FEDER. - 12 de Desembre de 2008 <p><u>-Bases DOGV</u></p>	<p>PLA DETALLS:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pressupost que no supere 96.161,94€. - 50% del total <p>PLA IMATGE:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pressupost superior a 96.161,94€ - 33% del total 	<ul style="list-style-type: none"> - Receptari gastronòmic. - Ruta Urbana.

	<ul style="list-style-type: none"> - Conservació de recursos mediambientals. - Recuperació de factors tradicionals culturals. - Adequació del producte turístic a les exigències de la demanda a efectes de fer-lo més competitiu i susceptible de ser comunicat com a producte de qualitat. - Viabilitat i evolució sostenible del sector turístic. - Adequació de les directrius establertes pels plans i estratègies dictades per l'Agència Valenciana de Turisme que afecten als diferents espais turístics de la C.V. 				
<i>LIFE+ Política i Governament Mediambiental.</i> (21 de Novembre de 2008)	Contribuir a la posada en marxa, l'actualització i el desenvolupament de la política i la legislació ambiental comunitària, incloent la integració del medi ambient en altres polítiques, contribuint així al desenvolupament sostenible.	- Organismes públics i organitzacions mercantils privades.	-Parlament Europeu - 23 de Maig de 2007 <u>-Reglament nº 614/2007</u>	- 50% de l'import total.	Pla d'agricultura ecològica local.

4. PLA D'ACTUACIONS

El pla d'actuacions és el recull d'iniciatives que presentades d'una manera ordenada i amb un plantejament clar de les necessitats, conforma la base de les accions a desenvolupar per a millorar l'oferta turístico-patrimonial local. Aquestes iniciatives s'estructuren al voltant de tres eixos fonamentals (creació de la marca de destí, promoció i conservació dels recursos patrimonials i millora de serveis) i es classifiquen amb etiquetes de pressupost, temps de preparació i durabilitat en l'espai-temps.

Cada actuació estarà emmarcada en un dels eixos, encara que totes elles es plantejaran de manera que les accions proposades formen part de l'objectiu o meta final del Pla d'Interpretació de Patrimoni, és a dir el desenvolupament econòmic-social de la població local i la conservació del seu patrimoni. Per al desenvolupament de cadascuna de les actuacions cal tenir present quin és el seu objectiu principal, què pretenem aconseguir amb l'acció, i quins són els objectius específics que seran sempre congruents amb la meta final del pla. Així mateix, la possibilitat d'avaluar aquests objectius específics permetrà que verifiquem si el Pla d'Interpretació de Patrimoni està funcionant, aconseguint la seua meta final.

Totes les actuacions és realitzaran en valencià, castellà i anglès, de manera que a més d'aprofitar el bilingüisme que ens caracteritza, ens permeta estar preparats per a la recepció de públic estranger, i és dissenyaran amb les adaptacions necessàries que les persones amb disminucions físiques i psíquiques puguin requerir (guies sonores, texts en braile, mapes en relleu...)

El més important és crear productes atractius, singulars, que criden l'atenció d'un públic inquiet i amb ganes de divertir-se, amb l'objectiu de satisfer les necessitats dels segments seleccionats: el públic familiar, i els excursionistes d'estances breus. Per aconseguir-ho res més que pensar en un fil conductor que els arrastre de manera ingènua cap a l'aventura del descobriment del patrimoni arquitectònic de Llutxent.

1. Creació de la marca

DISSENY DE LA IMATGE	Pressupost: ALT
<i>Crear una línia global d'imatge que done singularitat i posicionament al territori, sent a la vegada nexa i fil conductor del patrimoni.</i>	Termini: 12 mesos
	Durabilitat: ALTA
<p>La interpretació del patrimoni és provocació i està concebuda com a estímul del pensament. Segons aquesta afirmació, és molt important captar l'atenció del públic destinatari per aconseguir que el missatge que volem transmetre arribi; de manera que quan més atractiva siga la forma en la que ho fem, més èxit tindrà. A més, la marca és una idea global i ha de quedar patent en cadascuna de les accions que es realitzen, no soles visualment amb el disseny d'un logotip, sinó amb tota una línia de productes que estiguen vinculats a ella.</p> <p>Com bé diu un ròtul a un parc que dona la benvinguda a l'entrada del municipi, Llutxent és un poble llaurador. La seua economia està basada en el sector primari pel que la major part de la població és propietària, al menys, d'una parcel·la de terra. D'altra banda, l'immoble on s'ha instal·lat l'Oficina de Turisme, era la casa on residia la família dels peons caminers. Família que s'encarregava de mantenir netes les vies i camins del terme municipal per a que estigueren condicionats sempre per al seu ús. Amb aquestes dos característiques podem definir una imatge de marca de Llutxent com a municipi rural, agrícola.</p> <p>Per a portar a terme aquesta actuació faran falta altres accions com: la creació d'un logotip, l'edició de fullets dels recursos culturals, rutes i serveis ofertats, la senyalització interpretativa dels recursos i la campanya de comunicació.</p>	
Objectius específics	
<ul style="list-style-type: none">- Crear una connexió entre el municipi de Llutxent i la marca seleccionada.- Donar una imatge amb un to tradicional i valencià però a la vegada natural i atrevit per a que el públic destinatari reconega, mirant qualsevol dels seus productes, quines són les seues característiques.- Incitar a la curiositat i les ganes de visitar Llutxent.	
Rendibilitats	
<ul style="list-style-type: none">- Millora qualitativa en la comunicació dels productes i augment del radi receptor de l'oferta turístico-patrimonial de Llutxent.- Reconeixement polític de les iniciatives.- Increment de l'estima del patrimoni per part de la població local.	

2. Promoció i conservació dels recursos patrimonials

CENTRE D'INTERPRETACIÓ <i>Dotar l'Oficina de Turisme de mecanismes per a que la seua activitat no siga merament informativa.</i>	Pressupost: BAIX
	Termini: 3 mesos
	Duració: ALTA
<p>La reconversió de la futura Oficina de Turisme de Llutxent en centre d'interpretació és una actuació que precisa molt poques intervencions, no serà necessari ni canviar el nom, ni la senyalística que l'anomena Tourist Info. Emprar la paraula <i>interpretació</i> no afavoreix en res al visitant perquè possiblement no comprenga la terminologia; aleshores el més important és que els tècnics i professionals que vagen a implementar l'activitat de la Tourist Info (Oficina de Turisme, Centre de Recepció de Visitants, Centre d'Interpretació...) tinguen present la interpretació a l'hora de dissenyar les actuacions.</p> <p>L'ampliació de les seues activitats consisteix en proporcionar al visitant la informació necessària sobre les activitats a realitzar, a la vegada que es porten a terme unes campanyes de sensibilització i educació a través de diverses línies comunicatives: exposicions temàtiques, tallers, jornades, contacontes i narrallegendes, concursos...que sempre aniran en torn als recursos patrimonials dels que proporciona informació. És una manera d'aprofitar l'espai i l'afluència de visitants que acudiran buscant informació. Aquestes activitats podran portar-se a terme junt amb pobles veïns i localitats de la Mancomunitat de la Vall d'Albaida, per a que la seua creació no siga tant efímera.</p> <p>Algunes de les propostes podrien ser: Jornades de recollida d'herbes silvestres per a l'elaboració de les coquetes d'herbes; exposició fotogràfica de plantes aromàtiques i xerrades informatives, recollida de jocs tradicionals a partir de la memòria oral de les persones majors, comparació dels joguets d'avui i els dels temps passats.</p>	
Obejctius específics	
<ul style="list-style-type: none"> - Recuperació de la memòria oral en perill de desaparèixer. - Conservació d'activitats artesanals i tradicionals. - Millora de l'oferta cultural local. - Fomentar els llaços intercomarcals. 	
Rentabilitats	
<ul style="list-style-type: none"> - Dotació d'ús cultural a un immoble públic. - Augment del coneixement del patrimoni municipal. - Reforçament de l'estima identitària de la població. - Augment de l'oferta cultural. 	

RUTA URBANA <i>Aconseguir que els visitants disposen d'una ruta urbana que ordene els béns patrimonials per a una fàcil comprensió.</i>	Pressupost: BAIX
	Termini: 3 mesos
	Durabilitat: ALTA
<p>La ruta urbana local recull la informació dels béns patrimonials més significatius de la localitat: Església parroquial, Convent i Església del Corpus Christi, Capella de Sant Lluís Beltran, La Costa, Castell del Xio, Palau-Castell, i les cases dels segles XVIII i XIX, i servirà de presentació dels recursos patrimonials per a transformar-los en productes d'admiració.</p> <p>Una vegada seleccionats els recursos dels que es parlarà, caldrà preveure les parades, calculant el temps i pensant en llocs per a ubicar al grup amb les condicions òptimes per a que escolten bé al guia i no tinguen cap distracció externa.</p> <p>El seu disseny implica, a més, la redacció d'un manual de l'intendent i la guia didàctica per a poder adaptar el recorregut als escolars.</p> <p>Per a la seua promoció i funcionament ens podem fer servir del Programa TOC del SARC de la Diputació de València.</p>	
Objectius específics	
<ul style="list-style-type: none"> - Dotar al municipi d'una visita pels monuments amb material editat per a formar a nous guies si fóra necessari. - Transmetre les característiques que fan que els recursos siguen peculiars i únics. - Crear en els destinataris un sentiment d'estima per la cultura. - Despertar la curiositat pel passat. 	
Rendibilitats	
<ul style="list-style-type: none"> - Millora quantitativa de l'oferta turístico-patrimonial local. - Augment de l'atracció turística. - Increment dels ingressos en els comerços i establiments hostalers. - Revalorització dels béns patrimonials per part de la pròpia població local. - Retribucions econòmiques que revertesquen en la conservació i restauració dels immobles. 	

AUDIOGUIES <i>Oferir un sistema d'autovisita adaptat als diferents nivells de visitants.</i>	Pressupost: ALT
	Termini: 6 mesos
	Durabilitat: ALTA
<p>La proposta de crear unes audioguies parteix de la base d'oferir als visitants un sistema d'autovisita que s'adapte als diferents nivells de públic. Per això, i aprofitant part de la història local, els membres de la família dels Peons Caminers que vivien a l'immoble que acollirà l'Oficina de Turisme -i que tot siga dit, han permés durant anys que els camins de Llutxent foren accessibles per al trànsit humà-, acompanyaran als visitants pels carrers de Llutxent, narraran històries, esdeveniments i anècdotes amb el llenguatge que millor comuniqui amb les característiques de cada visitant.</p> <p>D'aquesta manera, 4 pistes d'àudio diferents adequades a l'edat i nivell de coneixements del destinatari, narraran els fets de manera substancialment diferent. Aquests personatges caracteritzats com a camperols del segle XIX-XX, representen els avantpassats més recents de la història local, transmetent-la mentre acompanyen al visitant per un viatge en el temps:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Personatge nº1: L'avi, destinat a públic major de 65 anys. - Personatge nº2: La mare, destinat a públic d'entre 30 i 65 anys. - Personatge nº3: El fill major, destinat a públic d'entre 16 i 30 anys. - Personatge nº4: La filla menuda, destinat a un públic d'entre 12 i 16 anys. <p>Per a la seua presentació en material editat, el fullet amb format de quadríptic podrà arreplegar les 4 versions de la ruta, de manera que a cada plec aparega un dels personatges de la família donant les indicacions per a l'itinerari.</p> <p>Un altra possibilitat és la de permetre la descàrrega de les pistes de l'audioguia des de la xarxa, a través de la web de l'ajuntament.</p>	
Objectius específics	
<ul style="list-style-type: none"> - Transmetre de manera amena, i adaptada als diferents tipus de públics, la història local i les característiques dels seus personatges més representatius - Connectar de manera específica amb els destinataris de les audioguies. - Crear en els destinataris un sentiment d'identitat amb el passat. 	
Rendibilitats	
<ul style="list-style-type: none"> - Ampliació de l'oferta turístico-patrimonial. - Augment de l'atracció turística. - Increment dels ingressos en els comerços i establiments d'hosteleria. 	

ITINERARI PRODUCTES GASTRONÒMICS ECOLÒGICS <i>Crear un atractiu per atraure l'atracció dels turistes als restaurants.</i>	Pressupost: ALT
	Termini: 18 mesos
	Duració: ALTA
<p>Aquesta iniciativa es presenta com a alternativa a l'incipient deteriorament que sofreix el món rural, proposant l'agricultura ecològica com a una activitat alternativa per al camperol, a la vegada que suposa la recuperació i manteniment de l'antiga imatge del camp valencià, creant un itinerari de productes ecològics que es degustaran als restaurants i oferint beneficis tant per als agricultors, com per als propietaris dels establiments d'hostaleria. D'aquesta manera la població, que repetim una vegada més, és eminentment agrícola, reforçaria la seua activitat incloent els nous hàbits d'agricultura ecològica.</p> <p>Per tal de verificar que els productes segueixen unes condicions de manteniment adequades caldria fer un exhaustiu control de les produccions atorgant així marques de reconeixement de la normativa reguladora que es mostrarien als restaurants on després s'oferesquen els productes. De la mateixa manera els agricultors es podrien beneficiar de les subvencions per aconseguir que els seus productes trobaren una nova eixida de mercat.</p> <p>Dins del mateix àmbit es podria dissenyar una ruta per a mostrar quins procediments requereix el camp per a els seus fruits siguen considerat productes ecològics, així com els beneficis per a la terra i per als propi cos humà.</p> <p>L'agricultura ecològica no és sols una alternativa a l'agricultura química com a resposta als excessos produïts per aquesta, sinó que suposa una nova relació de l'home amb la natura, ja que pretén aconseguir l'equilibri entre els ecosistemes, incloent el ser humà en l'espai rural.</p>	
Objectius específics	
<ul style="list-style-type: none"> - Evitar la suplantació de l'activitat turística front a l'activitat agrícola tradicional - Incrementar l'entrada de capital amb la venda de productes típics gastronòmics: oli, rebosteria, pastes salades, herbes aromàtiques... - Augmentar el sentiment d'autoestima de la població local al promoure la seua essència agrícola. 	
Rendibilitats	
<ul style="list-style-type: none"> - Major opció a oportunitats de finançament públic. - Entrada d'una nova font d'ingressos. - Manteniment de les tradicions agrícoles valencianes. 	

3. Millora de serveis.

FORMACIÓ	Pressupost: MIG
<i>Establir un programa de formació i assessorament per a emprenedors i agents econòmics d'activitats turístiques.</i>	Termini: 9 mesos
	Durabilitat: ALTA
<p>La necessitat de millorar les infraestructures i els serveis turístics de la població requereix un nombre de personal capacitat per a gestionar-les. La formació per a nous emprenedors, que estiguen disposats a reconvertir les cases abandonades de la població en espais d'allotjament per a visitants, els cursos d'atenció i recepció de turistes, i l'aprenentatge de les tècniques de funcionament de les empreses turístiques, assegurarà que els propis emprenedors siguin capaços d'autogestionar les activitats hoteleres a l'hora que, estimulen i renoven les iniciatives de l'oferta turístico-patrimonial, ja que en un futur seguiran vinculats econòmicament i de manera directa a l'èxit del turisme.</p>	
Objectius específics	
<ul style="list-style-type: none">- Augmentar la capacitat de gestió dels equipaments turístics per part de la població local.- Aprofitar el programes existents per a millorar la capacitat d'autogestió.- Millorar les infraestructures i equipaments dels serveis turístics.- Oferir allotjament per als turistes.	
Rendibilitats	
<ul style="list-style-type: none">- Reducció de l'atur i creació de noves oportunitats de treball.- Millora del nivell de vida de la població.- Entrada de nou capital per a la població.- Modernització d'infraestructures i equipaments.	

RECONVERSIÓ DE LES CASES EN ESPAIS D'ALLOTJAMENT <i>Oferir als visitants una oferta d'allotjament.</i>	Pressupost: ALT
	Termini: 12 mesos
	Duració: ALTA
<p>Actualment la capacitat d'allotjament en el municipi de Llutxent es redueix a les 15 places que oferta del Centre Hípic El Mas de Xetà, situat a 4 km de la població.</p> <p>D'altra banda el municipi compta amb nombroses cases dels segles XVIII i XIX que podrien ser reconvertides en cases rurals a la vegada que propiciarien la seua conservació. Dins d'aquesta actuació s'inclouen diferents tipus d'allotjament, les cases rurals per a destinataris amb un major poder adquisitiu, ubicades al municipi, i les cases que podrien transformar-se en refugis, com les cases de l'alqueria del Rafal, que situades en les proximitats del paratge natural del Surar, i de el sender de GR-236, atraurien a un tipus de públic més vinculat amb la naturalesa i que no exigeix les mateixes comoditats que pot oferir una casa rural ubicada en un nucli urbà.</p>	
Objectius específics	
<ul style="list-style-type: none"> - Reaprofitar els immobles abandonats a la vegada que es milloren les seues condicions. - Crear diferents espais d'allotjament que s'adapten a diferents tipus de destinataris. - Millorar l'oferta hostalera i turística local. 	
Rendibilitats	
<ul style="list-style-type: none"> - Reconversió i reaprofitament de immobles abandonats. - Conservació del patrimoni immoble. - Reducció de l'atur i creació de noves oportunitats de treball. - Millora de la qualitat de vida de la població local. - Augment de la capacitat hotelera. 	

4.1. AVALUACIÓ DE LES ACTUACIONS

Per a que verificar que les actuacions portades a terme han tingut efectivitat s'analitzarà en primer lloc si els objectius específics s'han complert dins del termini previst. L'avaluació permet no sols demostrar si l'objectiu esperat ha funcionat o no, sinó que serveix per a estudiar on estan els errors de manera que en pròximes ocasions no es tornen a repetir. És tracta d'avaluar per a millorar, no per a criticar els errors.

Respecte als itineraris turístics, i accions vinculades a la interpretació del patrimoni es valorarà l'accessibilitat, l'ús social i actiu dels recursos seguint els següents criteris plantejats per Ana Galdós Monfort¹⁹:

- Estructuració del tema, si està constituït per una frase simple, breu i completa, breu, específic i motivador.
- Utilització de tecnicismes, s'abusa d'ells?
- Es dona per suposat que el visitant coneix certs aspectes del tema, o es parteix de la base que el visitant té per a crear un nou coneixement?
- Rellevància a l'ego.
- Implicació de la població local, es relaciona el patrimoni presentat amb la població on es troba?
- Tècniques per a estimular la participació.
- Es tenen en comptes els diferents nivells d'usuaris?
- Característiques del text: tipografia, color, majúscules, número de paraules...
- Característiques de les imatges: dibuixos, fotos, reproduccions, mapes...
- S'exposen els processos d'investigació?
- Suports utilitzats: pannells, guies, audiovisuals, interactius, maquetes...
- Es contextualitzen els continguts?
- S'incita a la participació, reflexió i crítica?
- Connexió amb el visitant.

¹⁹ GALDÓS MONFORT, ANA. "La accesibilidad intelectual del patrimonio en Gipuzkoa: un análisis de las propuestas de presentación". *Boletín de Interpretación de la Asociación para la Interpretación del Patrimonio* [en línea], 18 de Marzo de 2008. Número 18, pp. 18-21. Disponible en Web: <<http://www.interpretaciondelpatrimonio.com/docs/pdf/Bolet%edn%2018.pdf>>. ISSN 1886-8274. [Consulta: 25 de Enero de 2009]

5. CONCLUSIÓ

Per a fer la conclusió final del Pla d'Interpretació de Patrimoni de Llutxent començarem fent una síntesi de les principals idees que s'han extret de cada apartat, per acabar fent un resum de la situació que se'n desprèn de l'estudi.

De l'**anàlisi intern** concloem que la població se sent decebuda però les incipients activitats i iniciatives municipals demostren que estarien disposats a participar directament en propostes de canvi i millora de l'oferta turístico-patrimonial local. Les associacions ens demostren el grau d'implicació del poble amb la seua identitat cultural, donat que 10 de les 14 associacions existents tenen una vinculació directa amb els trets identitaris llutxentins, mentre que la visita realitzada als 17 establiments d'hostaleria per saber quina capacitat d'aforament tenia cadascun, ha servit per introduir la idea de que es necessita la seua col·laboració per aconseguir una oferta turístico-patrimonial més atractiva. La visita individualitzada transmetia una implicació directa, i el fet d'explicar amb un to familiar en que consistia el pla d'interpretació i quins eren els seus objectius ha servit per obtindre, de primer ma, un recolzament instantani. D'aquesta manera, i seguint les directrius del Pla de Turisme Espanyol 2020, s'ha començat a fer partícip a la població des de l'inici del projecte.

L'oferta turístico-patrimonial de Llutxent és molt rica en béns susceptibles de convertir-se en recursos, però aquests necessitaran agrupar-se per a que a l'hora d'oferir-los el visitant senta que hi ha molts i diversos elements pels que pot sentir interès. Per contra si fem una preselecció dels recursos, sempre seran els 5 béns declarats BIC (Convent i Església del Corpus Christi, Castell del Xio, Ermita de la Verge de la Consolació i Palau-Castell dels Pròxita), deixant-ne de banda altres amb gran atractiu i potencial turístic-cultural (les cases dels segle XVIII i XIX, l'Alqueria del Rafal, la Costa-calvari i la pròpia trama urbana que amb els noms dels carrers ens pot contar mil històries). Les iniciatives empreses per la Mancomunitat de la Vall d'Albaida, d'una banda, i la Ruta dels Monestirs, d'altra, demostren que aquests tenen un potencial important perquè els seus serveis turístics estan funcionant molt bé, encara que pel moment no han reverterit suficientment en l'economia local. Respecte a les infraestructures i

equipaments Llutxent compta amb un important nombre de bars i restaurants -que a més estan disposats a participar directament en iniciatives turístiques-, per contra té una gran carència pel que fa als espais d'allotjament, per això una de les actuacions proposades i exposada és la reconversió de les cases abandonades en hotels, hostals o refugis.

L'**anàlisi extern** ens deixa veure que Llutxent està situat al costat de municipis amb una oferta turística-patrimonial semblant, moltes vegades major i reforçada a més per una oferta turística-cultural de la que Llutxent manca. Per tant, i donat que la competència turística va en augment, hem de deixar definida una oferta diferenciada, pels productes i per la marca. A Llutxent eixa diferenciació és basada en la seua identitat, l'agricultura, de manera que amb el foment de l'agricultura ecològica, els productes gastronòmics de qualitat i una oferta turística-patrimonial adient, marcada per la família de Peons Caminers com a símbol de guies locals, podrà oferir productes atractius i especialitzats.

Una vegada estudiades les característiques de Llutxent, l'**estratègia** a seguir se'ns planteja amb dos línies: d'una banda l'englobada per la definició de la marca, la creació del producte i la segmentació del públic destinatari. La marca del producte queda definida per la frase "*Llutxent poble llaurador*", de manera que amb una imatge associada amb anterioritat a la població local, acceptada i difosa entre els pobles veïns i amb un to *agrícola-ecologista*, tenim un producte que engloba tot el patrimoni municipal, presentat per els *Peons Caminers* – guies pels camins de Llutxent en el passat, present i futur- que es caracteritzen per ser personatges típics valencians dels segles XIX i XX. El destinatari objectiu del producte és un públic no captiu, que ve a visitar el municipi de manera voluntària, d'una classe mitja que passa estances breus fent unes despeses bàsiques en allotjament i restauració, l'hem definit pel paradigma de la família Simpson i pels grups de joves excursionistes. L'altra línia estratègica a seguir és la que queda conformada per la sostenibilitat bàsica per a poder obtenir una rendibilitat social, econòmica i política. Per aconseguir la implicació dels agents locals es proposa un seminari-taller amb l'objectiu de fer partícips a la població local i a les institucions.

El **finançament** proposat és el de la via pública, per això a més de l'1% cultural s'exposen una sèrie de ajudes a les que s'adhereixen tenint en comptes les característiques de les diferents actuacions plantejades.

Per tant la situació que presenta en l'actualitat el municipi de Llutxent es defineix per tenir els béns apropiats per a convertir-se en recursos turístics, que mereixen ser salvaguardats com a part del patrimoni cultural de la societat a més de que si permetem que acaben desapareguent estarem privant a la societat d'un coneixement que mereix ser transmés per a benefici comú.

Amb la proposta de sostenibilitat ecològica, social-cultural i econòmica es pot aconseguir que es conserven els béns patrimonials i que per tant podam transmetre els coneixements que d'ells se'n deriven a la societat, a la vegada que la població obté una retribució econòmica que a llarg termini es converteix en social, augmentant així els seus beneficis i la seua qualitat de vida.

6. BIBLIOGRAFIA

- Actes del I Congrés Internacional sobre la Formació dels Gestors i Tècnics de Cultura: maig de 2005. Carolina Llabata Ponce, José Martínez Tormo i Yolanda Sifres Salas (eds.) València: Servei d'Assistència i Recursos Culturals (SARC), Diputació de València, 2005. 501 p. ISBN: 978-84-935419-0-3.
- Actes del VI Seminari de Turisme Rural de Catalunya. Territori, urbanisme, arquitectura: 27 i 28 de Novembre de 2006. Jordi Calabuig i Serra, Margarida Castañer i Vivas i Marta Figueras i Barnera (eds.) Girona: Universitat de Girona, Servei de Publicacions, 2007. 107 p. ISBN: 978-84-887-6272-6
- AIP, Asociación para la Interpretación del Patrimonio.
<<http://www.interpretaciondelpatrimonio.com/>> Boletines 1-20.
[Consultada el 02 de Febrero de 2009]
- BAENA FERNÁNDEZ, Juan. Turismo Rural. Alternativas de Desarrollo Local. Madrid: Instituto de Formación y Estudios Sociales, 1998. 277 p. ISBN: 84-86988-45-4.
- BALLART HERNÁNDEZ, Josep i JUAN TRESSERRAS, Jordi. *Gestión del patrimonio cultural*. 3ª edición. Barcelona: Ariel Patrimonio, 2007. 238 p. ISBN: 978-84-344-6643-2.
- BERMÚDEZ, Alejandro. *Intervención en el patrimonio cultural: creación y gestión de proyectos*. Madrid: Síntesis, 2004. 269 p. ISBN:84-97561-69-4.
- BOUAZZA ARIÑO, Omar. Ordenación del territorio y turismo. Un modelo de desarrollo sostenible del turismo desde la ordenación del territorio. Barcelona: Atelier Administrativo, 2006. 360 p. ISBN: 84-96354-94-6.
- CAMARERO IZQUIERDO, Carmen y GARRIDO SAMANIEGO, María José. Marketing del Patrimonio Cultural. Madrid: Ediciones Pirámide, 2004. 258 p. ISBN: 84-368-1863-6.
- Conselleria de Turisme. <<http://www.comunidad-valenciana.org/index.htm>>
[Consultada el 02 de Maig de 2009]

- EUROPARC- España. Plan de Acción para los espacios naturales protegidos del estado español [en línea]. Madrid: Fundación Fernando González Bernáldez, 2002. [Consulta:24 de Enero de 2009] 168 pp.
- FONT SENTÍAS, Josep. Casos de Turismo Cultural. (coord.) Barcelona: Ariel, 2004. 466 p. ISBN: 84-344-5202-2.
- GALDÓS MONFORT, ANA. "La accesibilidad intelectual del patrimonio en Gipuzkoa: un análisis de las propuestas de presentación". *Boletín de Interpretación de la Asociación para la Interpretación del Patrimonio* [en línea], 18 de Marzo de 2008. Número 18, pp. 18-21. Disponible en Web: <<http://www.interpretaciondelpatrimonio.com/docs/pdf/Bolet%edn%2018.pdf>>. ISSN 1886-8274. [Consulta: 25 de Enero de 2009]
- HAM, Sam H. Interpretación ambiental, Una Guía Práctica para gente con grandes ideas y pequeños presupuestos. Colorado: North American Press, 1992.
- ICLEI, Local Government for sustainability. <<http://www.iclei.org/>> [Consultada el 20 de Marzo de 2009]
- IMELSA- Impuls Econòmic Local S.A. <<http://www.imelsa.es/>> [25 de Noviembre de 2008]
- Institut Nacional d'Estadística:
<http://www.ine.es/inebmenu/mnu_cifraspob.htm> [Consultada el 08 Abril de 2009]
- La Formació, la Rehabilitació i les Noves Modalitats Turístiques. III Jornades de Geografia del Turisme: Octubre de 1993. Climent Picordell Bauzá i Joana Maria Seguí Pons (direc.), Josep Benítez Mairata (coord.). Palma: Servei de Publicacions de la Universitat de les Illes Balears: CODEFOC. Govern Balear: F.S.E. EUROFORM-167, 1993. 307 p. ISBN: 84-7632-227-5.
- LARSEN, David L. Meaningful Interpretation: How to Connect Hearts and Minds to Places, Objects and Other Resources. Fort Washington, PA: Eastern National, 2003.
- MARÍN, Marcelo. "Patrimonio y Sociedad. El conocimiento mutuo como estrategia de gestión coordinada entre el medio ambiente y la cultura".

Boletín de Interpretación de la Asociación para la Interpretación del Patrimonio [en línea], 17 de Octubre de 2007. Número 17, pp. 17-20.

Disponible en Web:

<<http://www.interpretaciondelpatrimonio.com/docs/pdf/Bolet%edn%2017.pdf>>. ISSN 1886-8274. [Consulta: 24 de Enero de 2009]

- MAZÓN, Tomás. Sociología del turismo. Madrid: Centro de Estudios Ramón Areces, 2001. 300 p. ISBN:84-80044-71-3.
- Mancomunitat de la Vall d'Albaida.
<<http://www.mancovall.com/>>[Consultada el 29 de Noviembre de 2008]
- Ministeri de Medi Ambient, Medi Rural i Marí. <<http://www.marm.es/>> [Consultada el 02 de Maig de 2009]
- Ministeri d'Indústria, Turisme i Comerç. <<http://www.mityc.es/es-ES/Paginas/index.aspx>> [Consultada el 02 de Maig de 2009]
- MIRÒ I ALAIX, Manuel. "Interpretación, Identidad y Patrimonio. Una reflexión sobre el uso social del patrimonio". Boletín del Instituto Andaluz del Patrimonio Histórico. Sevilla: Consejería de Cultura de la Junta de Andalucía, 18 de Marzo de 1997, nº18, p 33-37.
- MORALES MIRANDA, Jorge. Los objetivos específicos en interpretación. Para saber, sentir y hacer. Boletín de Interpretación de la Asociación para la Interpretación del Patrimonio [en línea], 4 de Enero de 2001. Número 4, pp. 8-9. Disponible en Web:
<<http://www.interpretaciondelpatrimonio.com/docs/pdf/boletin-4.pdf>>. [Consulta 27 de Diciembre de 2008]
- MORALES MIRANDA, Jorge. ¿Qué somos? Boletín de Interpretación de la Asociación para la Interpretación del Patrimonio [en línea], 2 de Diciembre de 1999. Número 2, pp. 6-7. Disponible en Web:
<<http://www.interpretaciondelpatrimonio.com/docs/pdf/boletin-2.pdf>>. [Consulta 20 de Diciembre de 2008]
- Plan de Turismo Español. Horizonte 2020. <<http://www.turismo2020.es/>> [Consultada 18 de Diciembre de 2008]

- SHACKELTON Group; *Miravete de la Sierra, el Pueblo en el que nunca pasa nada*. <http://www.youtube.com/watch?v=2XBdIHrdHVg&NR=1> [Vídeo promocional] Madrid, 2008. [Consultada el 14 de Abril de 2009]
- TILDEN, FREEMAN. (1957). *Interpreting Our Heritage*. The University of North Carolina Press, Chapel Hill.
- UICN, Unión Internacional para la Conservación de la Naturaleza. <<http://www.iucn.org/es/sobre/>> [Consultada el 20 de Marzo de 2009]
- UNESCO. *Actas de la Convención del Patrimonio Mundial* [en línia], Organización de las Naciones Unidas para la Educación, la Ciencia y la Cultura, Paris: Imprimerie Orientaliste, 1973. 175 p. ISBN:92-3-301093-7 <<http://unesdoc.unesco.org/images/0011/001140/114044Sb.pdf>> [Consultada el 25 de Febrero de 2009]
- UNESCO. *Convención para la Salvaguardia del Patrimonio Cultural Inmaterial*. Organización de las Naciones Unidas para la Educación, la Ciencia y la Cultura. Paris: 3 de Noviembre de 2003. <<http://www.unesco.org/culture/ich/index.php?pg=00022&art=art2#art>> [Consultada el 25 de Febrero de 2009]
- Vall d'Albaida. <<http://www.valldalbaida.com/>> [Consultada el 29 de Noviembre de 2008]

6.1. BIBLIOGRAFIA HISTÒRICA

- ALCAIDE ROMERO, Elena. *Guia del Archivo del Reino de Valencia*. València: Biblioteca Valenciana, 2000. 113 p. ISBN: 84-48225-35-X.
- ALDANA FERNÁNDEZ, Salvador. *Monumentos desaparecidos de la Comunidad Valenciana*. València: Consell Valencià de Cultura, 1999. 510 p. ISBN: 84-48222-220-2.
- AGUILERA CERNI, Vicente. *Historia del arte valenciano*. València: Consorci d'Editors Valencians, 1986. 407 p. ISBN: 84-75753-57-4.
- BEUTER, Pere Antoni. *Primera part de la història de València* (edició a cura de Joan Escartí). València: Universitat de València, 1998. 212 p. ISBN: 84-37034-67-1.

- CANET CANET, Rafael. Llutxent, Semblanza Humana y Resumen Histórico. Xàtiva: Imprenta Marabau, 1988. 206 p. ISBN:84-404-3227-5.
- CHABÁS, Roque. El Milagro de Luchente y los Corporales de Daroca. València: Editorial Nicasio Rius, 1905.
- CRUZ OROZCO, Jorge i SEGURA, J.M. "Avanç al catàleg de dipòsits de neu al País Valencià", Arqueologia Industrial, Actes I Congrés del País Valencià. València: Diputació de València, 1991. pp. 205-232.
- DÍAZ DE RÁBAGO CANET, Elisa. Luchente. Tesis dirigida por Antonio López Gómez. València: Universidad de Valencia, Facultad de Filosofía y Letras, s.a., 1958. 73 p.
- Direcció General de Patrimoni Valencià. <<http://www.cult.gva.es/dgpa/>> [25 de Novembre de 2008]
- FURIÓ, Antoni. Història del País Valencià. València: Alfons el Magnànim, 1995. 658 p. ISBN: 84-78221-59-X.
- GARÍN ORTÍZ DE TARANCO, Felipe María. Catálogo monumental de la provincia de Valencia. Valencia: Caja de Ahorros de Valencia, 1986. 784 p. ISBN: 84-50546-53-2.
- GARÍN ORTÍZ DE TARANCO, Felipe María. *Historia del Arte de Valencia*. València: Bancaixa, 1992. 476 p. ISBN: 84-87684-13-0.
- LLUCH GARÍN, Luís B. *Ermitas y paisajes de Valencia*. Valencia: Ayuntamiento de Valencia, 1968. 274 p.
- SICLUNA LLETGET, Ricardo y ZARAGOZÁ CATALÁN, Arturo. *El monasterio del Corpus Christi de Luchente. Síntesis histórica, diagnóstico general e hipótesis de uso*. València. 1978.

7. ANNEXOS

7.1. INVENTARI

Patrimoni històric-artístic

Església de l'Assumpció de la Mare de Déu (1869) Església Parroquial Pl. Major,16			
<ul style="list-style-type: none">- Concerts de la Banda de Música per a la celebració de Santa Cecília- Escenari de les Festes de Moros i Cristians.			
Potencialitat turística: MITJA	Exterior	Interior	
Titularitat: Privada, Arquebisbat de València	Contacte: 962294032 Pasqual (rector)		
Nivell de protecció: B.R.L. (46.24.150-004)			
Descripció			
<p>L'església de l'Assumpció de la Mare de Déu és va començar a construir en 1808, paralitzant-se les obres durant la Guerra de la Independència en oposició a les tropes franceses de Napoleó, de manera que fins a 1846 no es reprengué la seva construcció. Abans d'aquest edifici, l'església parroquial d'estil gòtic s'ubicava a l'emplaçament que ocupen les cases que avui l'enfronten.</p> <p>L'edifici s'alça amb un marcat estil neoclàssic, de façana amb dos accessos, el principal i una segona porta al costat esquerre, trencant la simetria de la resta de la decoració. Les dos portes són adintellades i estan emmarcades per pilastres gegants que arriben fins a una llinda que marca un segon nivell decoratiu. Una estreta franja de mur llis dona pas a una segona llinda sobre la que s'ubica el timpà. Una fornícula situada damunt de la portada central, avui buida, albergava l'escut dels Alarcó, com a record del que aquesta família havia representat per al municipi. Al costat dret s'eleva la torre-campanar, de tres nivells i rematada amb estructura de temple que fou construïda en 1922 a partir d'una col·lecta popular.</p> <p>L'interior del temple s'estructura amb planta de creu llatina, una nau central i dos laterals cobertes per volta de canó i separades per arcs de mig punt sobre pilastres que serveixen d'accés a les capelles que alberguen les naus laterals. La nau central, més elevada, conflueix al creuer on es cobreix amb una cúpula sobre petxines, en les que apareixen representats els quatre evangelistes.</p> <p>Sobre els graons del presbiteri s'ubica el retaule de grans columnes, també d'estil neoclàssic, amb una verge del Rosari i un Crist Crucificat. A les capelles laterals, trobem els retaules barrocs de la Immaculada i el que guarda la relíquia de la Santa Faç, amb un ostensori de plata tallat en el segle XVI.</p>			
Conservació			
Estat de conservació: Bo			
Restauracions: Restauració interior i de la façana realitzades al llarg de la dècada dels anys 90.			
Intervencions: Construcció de la torre-camapanar en 1922. Intervencions d'acondicionament de l'edifici després de la Guerra Civil.			
Projectes en via: Inexistents			

Usos		
Ús primitiu: culte catòlic		
Ús actual: culte catòlic		
Accessibilitat		
Visitable : si	Visites guiades: no	Horari: horari de culte
Accessibilitat per a minusvàlids: adequat		Modalitat d'entrada: gratuïta
Capacitat d'acollida: 250 persones		
Divulgació		
Senyalització	Cap a l'immoble: Inexistent	
	En el propi immoble: Inexistent	
Web	http://www.llutxent.com/ajuntament-valencia/index.html	
Material editat	Fulletts informatius editats per la Mancomunitat de la Vall d'Albaida	
Actuacions de millora		
<ul style="list-style-type: none">- Creació d'una ruta urbana patrimonial.- Establiment d'un horari fix per a visites turístiques.- Senyalització interpretativa del recurs.- Edició de material divulgatiu.		

Església del Corpus Christi (Segles XIV-XV-XVII-XVIII) <i>Església del Convent</i> Mont Sant, Llutxent.		
<ul style="list-style-type: none">- Celebració de la Festivitat de Sant Maties el 24 de Febrer.- Celebració de la Festivitat de Sant Domènec el 4 d'Agost.- Ruta dels Monestirs- Ruta dels Corporals		
Potencialitat turística: ALTA	Exterior	Sòcol Capella de la Comunió
Titularitat: Privada. Diòcesis de València / Diputació de València	Contacte: 962294032 Pasqual (rector)	
Nivell de protecció: B.R.L. (46.24.150-002) / B.I.C. (R-I-51-0004834) / C.H.A. (46.24.150-001)		
Descripció		
<p>L'església del Corpus Christi forma part del convent homònim de dominics ubicat al Mont Sant de Llutxent. Emmarcada dins del mur perimetral del conjunt monàstic està ubicada al nord del claustre, amb els peus mirant cap a l'oest i la capçalera a l'est, com solia ser habitual en les esglésies medievals, seguint la iconografia cristiana que assimilava el cos crucificat de Jesús amb la planta basilical.</p> <p>És de destacar la traça gòtica de la seua portada, d'estil flamíger la part superior de l'arc conopial es dibuixa de manera sinuosa seguint les convencions de l'últim gòtic mediterrani present a la segona meitat del segle XV. Sobre la portada una finestra il·lumina el cor a l'interior per a rematar la façana amb un frontó curvilini afegit en el moment de la reconstrucció al segle XVIII, com a conseqüència d'un incendi ocorregut durant la Guerra de Successió. Al costat dret de la portada, i emmarcada amb el mur del recinte del convent, es troba l'espadaña, de quatre nivells és sols d'una altura més que la pròpia façana. Els dos últims trams alberguen el cos de campanes que es cobreix amb un frontó triangular. Originàriament se l'ha relacionat amb la construcció de la primera ermita, per una data inscrita que ens parla de 1335, encara que potser aquesta sols recorde la primera data de construcció ja que coincideix amb la data en la que Maria de Vidaura va decidir construir la primera ermita al Mont Sant.</p> <p>La planta és de nau única de quatre trams a la que s'obrin dos capelles laterals al costat esquerre. Està coberta amb volta de creueria i volta anervada estrellada al cor que es troba ubicat als peus, separat de la resta dels trams per un arc carpanel rebaixat. Les capelles laterals foren construïdes en el segle XVIII pel primer Marquès de Dos Aigües, propietari en aquell moment de les terres on estava ubicat el conjunt monacal. En primer lloc trobem la Capella de la Comunió, de planta de creu grega i coberta amb una cúpula sobre petxines pintada al fresc amb trampantojos que simulen obertures de llum. El sol i el sòcol són de ceràmica de Manises i pertany al mateix gust barroc de la persona que va finançar el sòcol de l'Ermita de la Mare de Déu de la Consolació. Fins a 1936 contenia un retaule daurat amb columnes salomòniques. Aquesta capella podria correspondre a la primitiva Ermita del Santíssim Sacrament i Mare de Déu de Tots els Sants, construïda per Na Maria de Vidaura en el segle XIV, i sobre la que s'ampliaria la construcció davant de les necessitats d'espai que comportava un convent de dominics. Al costat, amb una talla més reduït s'ubica la Capella de la Santa Faç (anteriorment Capella de la Mare de Déu de Gràcia), patrona del poble que segons la llegenda va ser descoberta sota una pedra al mateix Mont Sant.</p> <p>A la part dreta únicament trobem una capella, degut a que l'edifici està annexat al conjunt monàstic, es tracta de la Capella de Santa Rosa, on estan soterrats descendents de les</p>		

famílies Vives, Angerot i Ferrer. Sota la cripta de l'altar major, que ocupa dos galeries i part del temple, es feren soterrar els Maça de Lisana i els Ducs de Mandes, que havien pagat el retaule major en el que apareixien sendes escultures en posició d'oració d'En Pere i Na Rafaela Maça. Al costat de l'altar trobem la sagristia, coberta amb volta de creueria i amb pintures al fresc que imiten fornícules als murs.

L'edifici es va construir amb mamposteria als murs i silleria per a reforçar els cantons i alçar els contraforts que es deixen veure a la part nord de l'església, en un primer moment estava comunicada amb les dependències del convent pel costat de l'evangelí, quedant annexades ambdues construccions i deixant exempta soles la part nord de l'església. Forma part del Conjunt Històric-Artístic que engloba el Convent i Església del Corpus Christi, l'Ermida de la Mare de Déu de Consolació i el Castell del Xio.

Conservació

Estat de conservació: Bo

Restauracions: En 1939 es va restaurar l'església millorant l'estat de les capelles i la sagristia.

Restauració del sòcol del terra i instal·lació d'una rèplica per a la conservació de l'original en la dècada dels anys 90.

Intervencions: Restauració i pintura de l'interior a finals de la dècada dels 90.

Projectes en marxa: Inexistents.

Usos

Ús primitiu: Culte religiós

Ús actual: Culte religiós

Accessibilitat

Visitable: si **Visites guiades:** si **Horari:** Baix petició

Adaptació per a minusvàlids: inaccessible **Modalitat d'entrada:** gratuïta

Capacitat d'acollida: 100 persones

Divulgació

Senyalització **Cap a l'immoble:** adequada
En el propi immoble: inexistent

Webs <http://www.llutxent.com/ajuntament-valencia/index.html>

Material editat Fullets informatius de la Mancomunitat de la Vall d'Albaida.

Actuacions de millora

- Establiment d'un horari fix per a visites turístiques.
- Creació d'una ruta urbana patrimonial.
- Senyalització interpretativa de l'edifici.

Convent del Corpus Christi (Segles XIV-XVII-XVIII) Mont Sant			
<ul style="list-style-type: none">- Festival Intern. de Música Clàssica- Concurs Anual d'Arròs Caldós- Escola-taller d'ocupació- Sant Maties, 24 de Febrer- Sant Domènech, 3-4 d'Agost- Espai natural- Ruta dels Monestirs- GR-326			
Potencialitat turística: ALTA	Exterior	Interior	
Titularitat: Pública, Diputació de València	Contacte: Ajuntament 96 229 40 01 Amparo Ayape (Regidora de Cultura)		
Nivell de protecció: B.R.L (46.24.150-002) / B.I.C. (R-I-51-0004834) / C.H.A (46.24.150-001)			
Descripció			
<p>El Convent del Corpus Christi és un conjunt d'edificacions fruit de diverses construccions realitzades entre els segles XIV i XVIII. La seua aparició està relacionada amb la <i>Batalla dels Corporals</i> ocorreguda en 1239 quan el capità Berenguer d'Entença s'enfrontà a les tropes d'Al-Azraq.</p> <p>L'any 1422 es comencen les obres després de que Olf de Pròxita donara les terres, junt amb mil ducats, a l'ordre de predicadors dominics per a la fundació del cenobi. Pocs anys després (1451), i després de les obres finançades per Nicolau de Pròxita, obtingué la categoria de Priorat i el privilegi per part del Papa Sixt IV, d'impartir estudis superiors al donar-li el títol d'Universitat i Estudi General Dominicà Seminari de Missions a l'Extranger.</p> <p>El conjunt s'ordena a partir del claustre del segle XVIII, que conserva l'aljub original amb un pou per a traure l'aigua recollida al caure per les quatre vessants de la coberta de teula àrab. És de forma quadrangular amb arcs sobre pilastres decorats per motius eucarístics entre altres; aquest claustre substituï l'anterior d'estil gòtic després de l'incendi ocorregut durant la Guerra de Successió. A ell donen les estances principals del conjunt monàstic; l'aula capitular a l'oest, l'església al nord, i el refectori (cobert amb volta de creueria) i altres dependències annexes al costat est. Aquestes dependències s'ubiquen al voltant d'un segon pati, tancat per un mur exterior que emmarca tota la construcció dins d'una delimitació rectangular. Cal destacar la volta anervada de creueria que cobreix les galeries del claustre que trobem de nou a l'estança de l'aula capitular.</p> <p>Al segon nivell del claustre s'accedeix per una escala del segle XIX, amb passamans tallat en fusta massissa, mamperlà de fusta i taulells de ceràmica valenciana als frontals dels escalons. Les estances dels monjos més importants devien situar-se properes al pati principal, ja que al costat est es trobava la biblioteca i la proximitat a aquesta denotaria poder entre els monjos. La resta d'habitacions o scriptorium s'ubicarien a l'ala sud-est de l'edifici, de manera que totes tenien una finestra orientada al sud per a aprofitar al màxim la llum solar. L'entrada principal es troba al mateix costat al que donen els scriptorium, però hi existeixen entrades secundaries tant al costat est com a la part nord.</p> <p>Entre les dependències agràries situades al voltant del segon pati, són d'especial interès les bodegues o trulls per a l'emmagatzematge dels aliments, i un arc diafragmàtic que ens recorda a les primeres esglésies de reconquesta.</p> <p>Junt a l'Església del Convent, l'Ermida de la Mare de Déu de la Consolació i el Castell del Xio, formen un Conjunt Històric-Artístic declarat.</p>			

Conservació

Estat de conservació: L'estat de conservació ha millorat considerablement des que la Diputació de València començà a intervindre'l amb els programes d'inserció laboral de Escola-taller Convent de Sant Domènec.

En l'actualitat s'estan eliminant les dependències annexes que quedaven a la part est de la construcció per a deixar marcada l'estructura original inscrita dins del mur claustral.

Restauracions: Entre 1990 i 2004 la Diputació de València emprengué una restauració que implica principalment el claustre, el refectori, l'estança oest del segon pis i les cambres dels novicis. Entre altres coses es restaura l'escala de fusta i els taulells dels frontals dels graons a partir de dos mostres conservades, i es recuperen els relleus de guix dels sostres de les cambres i corredor dels dormitoris.

Intervencions: Després de la desamortització de Mendizábal, el convent passà a mans privades, realitzant-se modificacions d'adaptabilitat a l'ús agrícola que tingué, i desapareixent l'entrada principal de la façana sud.

En la dècada dels anys 80 va ser transformat en un Centre per a drogodepenents a càrrec de l'Associació francesa Le Patriarche, sofrint les transformacions d'adaptació que es consideraren oportunes, fins que començà a incloure's dins dels diferents programes d'Escola Taller, gestionats per IMELSA. L'ala est ha estat completament modificada i adaptada a les necessitats de les aules taller de l'escola. Al mateix temps els aprenents han anat fent i desfent com a mig d'aprenentatge pel que cal observar bé les restes abans d'aventurar hipòtesis de construccions.

Projectes en vies: Escola d'hostaleria i turisme.

Usos

Ús primitiu: conventual, magatzem agrícola

Ús actual: formacional, cultural

Accessibilitat

Visitable: si	Visites guiades: si	Horari: baix petició
Adaptació per a minusvàlids:		Modalitat d'entrada: gratuïta

Capacitat d'acollida: 150 persones

Divulgació

Senyalització si	Cap a l'immoble: adequada
	En el propi immoble: existent però insuficient
Webs	http://www.llutxent.com/ajuntament-valencia/index.html
Material editat	Fullets de la Mancomunitat de la Vall d'Albaida.

Actuacions de millora

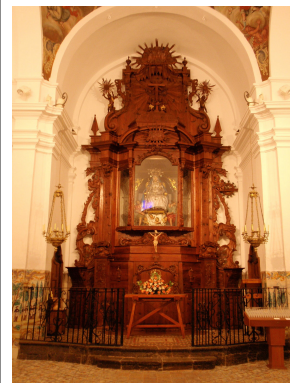
- Establiment d'un servei de visites permanent.
- Senyalització interpretativa del recurs.
- Creació d'un centre d'acollida i allotjament de peregrins.
- Parador Rural.

Capella de Sant Lluís Beltran <i>Ermita sense titular</i> Mont Sant					
- Projecte de 32 ermites al Mont Sant.					
Potencialitat turística: MITJANA		Exterior		Interior	
Titularitat: Pública, Diputació de València		Contacte: Ajuntament 96 229 40 01 Amparo Ayape (Regidora de Cultura)			
Nivell de protecció: Inexistent					
Descripció					
<p>Estructura de planta quadrada i teulada a quatre vessants. Els murs s'obrin amb quatre grans arcs sobre els que podem observar quatre óculs, que perden la funcionalitat d'il·luminar si tenim en compte que és un espai obert.</p> <p>Formava part d'un ambiciós i devot projecte que Na Catalina Antonia Folch, duquesa de Medinaceli i Sogorb, gran admiradora del Convent del Corpus Christi, va pretendre portar a terme. El projecte pretenia que els principals nobles del Regne de València edificaren la seua ermita a Llutxent, però tan sols dos d'elles es construïren, la de Sant Lluís Beltran i la de Sant Jacint, a expenses dels Ducs de Moctezuma.</p> <p>Anteriorment tenia un porxet en la part sud que feia d'atri a l'ermita.</p>					
Conservació					
Estat de conservació: Regular					
Restauracions: Desconegudes					
Intervencions: Va ser reutilitzat com a forn de pa, readaptant l'estructura arquitectònica a aquest ús fins que es tornaren a obrir els murs i s'eliminà el porxet que tenia a l'entrada sud i que servia d'atri.					
Projectes en vies: Inexistents					
Usos					
Ús primitiu: desconegut					
Ús actual: en desús					
Accessibilitat					
Visitable: si		Visites guiades: no		Horari: espai obert permanent	
Accessible per a minusvàlids: inadequat		Modalitat d'entrada: gratuïta			
Capacitat d'acollida: 25 persones					
Divulgació					
Senyalització		Cap a l'immoble: Inexistent En el propi immoble: Inexistent			
Webs		Inexistent			
Material editat		Fullet informatius de la Mancomunitat de la Vall d'Albaida.			
Actuacions de millora					
<ul style="list-style-type: none">- Creació d'un Centre d'interpretació del Patrimoni del Conjunt Històric-Artístic del Convent i Església del Corpus Christi, Castell del Xio i Ermita de la Verge de la Consolació.- Establiment d'una aula de natura per a la conservació de l'espai natural del Mont Sant.- Senyalització interpretativa del recurs.					

Ermita de la Verge de la Consolació (s. XVIII)

Ermita de la Mare de Déu
Pujada al Mont Sant, Llutxent

- Plaça exterior Alfons Roig Izquierdo
- Nucli cultural contemporani al voltant e l'ermità.
- Biblioteca i col·lecció pictòrica Alfons Roig
- Festivitat de la Verge de la Consolació el 8 de Setembre

Potencialitat turística: ALTA

Exterior

Interior

Titularitat: Privada. Diputació de València

Contacte: Eusebi Moreno Carrascosa

Nivell de protecció: B.R.L.(46.24.150-005) / C.H.A (46.24.150-001)

Descripció

L'ermita de la Verge de la Consolació és una construcció fundada per Gabriel Serra i la seua esposa Paula Rius l'any 1772. El matrimoni català quedà fascinat pel lloc en una visita al seu germà, dominic del Convent del Corpus Christi. Sobre una anterior ermita dedicada als Sants Cosme i Damià construïren l'actual per al culte a la Verge, fundant en el mateix lloc una escola per a xiquets que va continuar fins a finals del segle XIV. Exteriorment sembla més una masia que un edifici religiós, la petita espadanya que s'alça sobre la teulada a quatre aigües és l'únic element religiós visible des de l'exterior situada al costat de la torre emergent del cimbori que es troba rematada per una coberta piramidal i pinacle de penell.

L'accés principal està a la façana, decorada asimètricament amb finestres i balconades de diferents mides al voltant de la portada d'entrada que dona accés a l'ermita i a l'habitatge que conté l'edificació. Des de la seua construcció al segle XVIII a servit de residència dels diferents ermitans que han passat per allí. A la dreta de la construcció s'ubica la capella barroca dedicada a la Verge de la Consolació, lleugerament descentrada cap al nord és de planta de creu grega coberta per una volta de mitja taronja i uns braços molt curts coberts amb volta de mig canó. El creuer és resol amb cúpula sobre petxines decorada amb pintures al fresc que probablement foren pintades pel mateix monge que decora els frescos de l'església del Convent del Corpus Christi. La volta de mitja taronja dins d'un espai quadrat permet una tradicional solució constructiva en la que la cúpula de rajola es sustenta a ella mateixa, mentre que el pes de la coberta recau directament en els murs de càrrega perimetral, construïts a base de pedra i morter de calç.

El retaule és d'estil barroc sense policromar i alberga la imatge de la Verge de la Consolació. Cal destacar el sòcol de ceràmica valenciana del segle XVIII, d'aproximadament un metre i mig d'alçada, que recorre tota la capella i en el que es relata el Miracle dels Corporals. Penjat de la cúpula trobem una escultura que rememora l'àngel que aparegué el lloc on havia el miracle dels Corporals, que amb el temps s'havia perdut de la memòria local, en honor a aquest se celebra la festa de l'Aparició de la Creu. Pel costat dret de l'altar s'accedeix a través d'una escala decorada amb el mateix tipus de ceràmica valenciana del segle XVIII amb representacions d'escenes de caça i pesca, de les anomenades imperials que s'obrin als dos costats, a un xicotet cambril cobert amb cúpula sobre petxines en les que apareixen representacions de quatre dones bíbliques, Judith, Esther, Salomé i Maria Magdalena. En el nivell inferior al cambril existeix un armari de fusta tallada en la mateixa època que es va construir l'edifici, en el que es guarden les ofrenes que s'han fet a la Verge, símbol de penitència i gratitud de les pregaries.

La vivienda està situada a la part sud del conjunt, consta de dos nivells en altura, en el superior s'ubica la residència de l'ermità, però també forma part del conjunt un hort al nord i les dependències de la part oest, tot emmarcat per un mur de protecció que delimita l'espai. A la planta baixa s'ubica la dependència que albergava l'escola, la cuina de taulells de ceràmica valenciana i un corredor que comunica amb l'hort posterior.

<p>Al primer pis cadascuna de les estances rep el nom d'un personatge religiós, Teresa de Jesús, Juan XXII i Santa Agnès; amb un caràcter artesà del mobiliari que denota la intimitat i la senzillesa de l'ambient de retirada que en el seu temps va ser.</p> <p>En 1957, i finalitzant amb la línia hereditària de la família Rius, va passar a ser propietat d'Alfons Roig Izquierdo, rector i mestre resident a l'ermita en el moment de la mort de l'últim membre de la família Rius, de qui va passar a ser propietat del seu deixeble Eusebi Moreno Carrascosa que va fer donació a la Diputació de València en 1989.</p> <p>Forma part d'un Conjunt Històric-Artístic, juntament amb el Convent i Església del Corpus Christi i el Castell del Xio.</p>		
Conservació		
Estat de conservació: Bo		
Restauracions: <p>Restauració de la cúpula, teulada, capella, façana i cuina.</p> <p>Els frescos de la cúpula foren restaurats per Artur Heras, seguint una metodologia innovadora al contrastar les tècniques i temes de les parts que es varen fer completament noves amb les que es restauraren, entre aquestes cal destacar una cistella plena de fruits, com a ofrena a l'ermità, el mestre de l'escola que hi havia implantada a l'ermita i els quaderns dels alumnes, com a referència del lloc; i altres que al·ludeixen al món contemporani com unes notes musicals i un barret que vola símbol de llibertat.</p> <p>La façana va ser picada, lluida i emblanquinada amb calç pura. Les finestres col·locades de manera asimètrica junt amb la imatge blanca del conjunt de menudes dimensions però robust, van fer veure un paregut amb la Capella a Ronchamp de Le Courbisier, per qui el mateix Alfons Roig, ermità i impulsor de la restauració, sentia una gran admiració.</p>		
Intervencions: Diverses adaptacions d'habitatge.		
<p>En Mars de 1974 Alfred Manessier col·loca en les quatre finestres de la cúpula, les vidrieres que li donen el joc de colors càlid i íntim afegit a l'atmosfera d'espiritualitat religiosa.</p>		
Usos		
Us primitiu: residencial-religiós. Escola		
Ús actual: residencial		
Accessibilitat		
Visitable: si	Visites guiades: si	Horari: Baix petició
Adaptació per a minusvàlids: no		Modalitat d'entrada: gratuïta
Capacitat d'acollida: 50 persones		
Divulgació		
Senyalització	Cap a l'immoble: Adequada En el mateix immoble: Inexistent	
Webs	http://www.llutxent.com/ajuntament-valencia/index.html	
Material editat	<ul style="list-style-type: none">- Roig Izquierdo, Alfons (1983) <i>L'ermita de Llutxent</i>. Llutxent. Ajuntament de Llutxent amb la col·laboració de la Diputació de València.- <i>Els amics de l'ermita</i>.	
Actuacions de millora		
<ul style="list-style-type: none">- Obertura al públic en un horari fix.- Establiment d'una programació cultural vinculada a la Festivitat de la Verge de la Consolació el dia 8 de Setembre.- Senyalització interpretativa del recurs.		

<div>La Costa (s. XVII-XVIII)</div> <div>Calvari de la Costa</div> <div>Pujada empedrada al Convent, carretera Llutxent a Pinet</div>						
<div><div>- Vista panoràmica del municipi</div><div>- Singularitat del recurs</div><div>- Condicionament de l'espai amb bancs, papereres i font.</div><div>- Il·luminació nocturna</div></div>						
Potencialitat turística: MITJANA			Casalici		Costa	
Titularitat: Pública, Ajuntament de Llutxent			Contacte: Ajuntament 96 229 40 01 Amparo Ayape (Regidora de Cultura)			
Nivell de protecció: Inexistent						
Descripció						
<p>Antiga via romana que fou pavimentada a meitat del segle XVI per Fra Joan Gazet, dominic que demana soterrar-se allí i al que se li reservà un espai que encara es troba marcat per una creu formada amb pedres menudes. La tècnica de lloses de pedra de diferents formes suavitzava la pujada perquè crea espais escalonats amb una amplària que redueix la duresa del camí.</p> <p>És tracta d'un mosaic fet peça per peça, ajuntant milers de pedres de diferent forma i grandària treballades i posades sense morter, amb la tècnica de la arquitectura popular de la pedra seca. Antigament arribava fins a l'entrada del Convent i es perllongava cap a l'entrada de l'església gòtica; avui dia i degut a obres de millora d'infraestructures la via empedrada acaba a l'ermita, on conflueix amb la via que es va obrir per al tràfic rodat l'any 1912. Connectava l'església del convent amb la parròquia del poble, avui desapareguda i que s'ubicava enfront de l'actual, de manera que el carrer que continuava el camí que seguien els dominics per dins del poble, encara s'anomena de Sant Domènec.</p> <p>El calvari, conegut popularment com La Costa, per l'assimilació del mateix amb la via fortament inclinada, s'ubica al llarg dels 800 metres que conformen el seu recorregut, començant des de la part on una dotzena de cases crearen una xicoteta àrea de vivendes, abans allunyades del poble. Fou construït en la dècada dels anys 70, quan encara existia un altre calvari en la muntanya frontera. Amb 3 metres d'amplària alberga les casetes del Via Crucis als dos costats de la costera empedrada.</p> <p>Es converteix en un accés per arribar al Mont Sant, i connota un significat de sacrifici i esforç per arribar tant a l'Ermida de la Mare de Déu de la Consolació com al Convent del Corpus Christi.</p> <p>Al llarg del seu recorregut original s'ubiquen cinc creus de pedra que marquen la seua religiositat, la creença popular diu que marquen els punts assenyalats per l'aparició de la creu en el seu camí progressiu fins arribar al lloc on s'hauria d'alçar el convent en el moment en que la memòria popular havia oblidat l'emplaçament exacte del Miracle dels Corporals.</p>						
Conservació						
Estat de conservació: Bo						
Restauracions: L'any 2008 es realitzà la neteja de l'empedrat i la restauració dels taulells dels casalics que formen les escenes del calvari.						
Intervencions: Il·luminació nocturna i enreixat dels casalics en el mateix projecte de l'any 2008.						
Projectes en via: Inexistents						
Usos						
Ús primitiu: via de comunicació del Convent a la Parròquia municipal.						
Ús actual: Calvari. Religiós.						

Accessibilitat		
Visitable: si	Visites guiades: no	Horari: accés lliure
Accessibilitat per a minusvàlids: mala		Modalitat d'entrada: gratuïta
Capacitat d'acollida: 200 persones		
Divulgació		
Senyalització	Cap a l'immoble: inexistent En el propi immoble: inexistent	
Webs	Inexistent	
Material editat	Inexistent	
Actuacions de millora		
<ul style="list-style-type: none">- Ubicació d'un mirador amb panells de reconeixement de les vistes i dels principals punts de la geografia de la Vall d'Albaida.- Senyalització interpretativa del recurs.		

Castell del Xio (Segle XIII) <i>Castell dels Moros, Castell del Xíu, Castell Vell.</i> Carretera de Pinet a Llutxent. <ul style="list-style-type: none">- Ubicat a l'alqueria musulmana de Xiva- Part d'una xarxa de castells musulmans que es comunicaven amb senyals de fum- Ruta dels Monestirs- GR-326		
Potencialitat turística: MITJA		Exterior
Titularitat: Pública, Ajuntament de Llutxent	Contacte: Ajuntament 96 229 40 01 Amparo Ayape (Regidora de Cultura)	
Nivell de protecció: C.H.A (46.24.150-001)		
Descripció <p>El Castell del Xio està ubicat en una muntanya fronterera al Mont Sant, en el que va ser una alqueria musulmana anomenada Xiva. El seu emplaçament va marcar l'aparició del Convent i la denominació de Mont Sant després de que les tropes del capità cristià Berenguer d'Entença s'establiren pròximes al Castell estratègicament per a l'atac. És tracta d'una fortalesa alçada en la sima d'una muntanya durant el segle XII, en un moment en que el regne Taifa de Balansiya estava sofrint les revoltes que caracteritzen el període almohade. De planta triangular està format per dos recintes emmurallats, amb torres barbicanes que sobreixen per assegurar la vigilància i protecció de la fortalesa. Abandonat al segle XVII l'única estructura interior que es conserva és la d'una enorme cisterna que ens parla de la capacitat de resistència davant els setges, com el que va desencadenar en el Miracle dels Corporals. Diversos autors l'identifiquen amb el Lakan Al-Hosum al que fa referència l'historiador Abm-Jaldum.</p>		
Conservació		
Estat de conservació: En ruïnes		
Restauracions: Inexistents		
Intervencions: Neteja de les muralles per a que les arrels dels pins no destrueixen les restes arquitectòniques.		
Projectes de viabilitat: Projecte de col·laboració amb la Universitat de València per a la realització de Camps de Treball del Departament de Prehistòria i Arqueologia.		
Usos		
Ús primitiu: fortalesa de defensa		
Ús actual: en desús		
Accessibilitat		
Visitable: si	Visites guiades: si	Horari: obert de manera permanent
Accessibilitat per a minusvàlids: mala		Modalitat d'entrada: gratuïta
Capacitat d'acollida: 50 persones		
Divulgació		
Senyalització	Cap a l'immoble: Inadequada (GR-326) En el propi immoble: Inexistent	
Webs	http://www.llutxent.com/ajuntament-valencia/index.html	
Material editat	Inexistent	
Actuacions de millora <ul style="list-style-type: none">- Senyalització interpretativa de l'immoble.- Inclusió en una ruta pels castells musulmans de la província de València.		

Palau-castell dels Pròxita (XIV) Castell Vell C/Castell, 19-20		
<ul style="list-style-type: none">- Escenari de representacions escèniques durant les Festes de Moros i Cristians.- Residència de diferents famílies fins finals del s.XX.		
Potencialitat turística: ALTA	Exterior	Detall d'una finestra exterior
Titularitat: Pública, Ajuntament de Llutxent	Contacte: Ajuntament 96 229 40 01 Amparo Ayape (Regidora de Cultura)	
Nivell de protecció: B.R.L (46.24.150-003) / B.I.C (R-I-51-0010816)		
Descripció		
<p>L'any 1277, després de la Conquesta del Regne de València per part del Rei Jaume I, aquest va donar la Baronia de Llutxent, formada pels termes dels actuals municipis de Pinet, Benicolet, Quatretonda i Llutxent, a En Joan de Pròxita, família que va ordenar la construcció del palau i que no el va habitar definitivament fins que Na Maria de Vidaura quedà vídua cap a 1335.</p> <p>Es tracta d'una fortalesa edificada entre els segles XIV i XVI, que s'alçava en la part més elevada del municipi i que servia de residència de la baronia. La façana conserva encara restes de decoració gòtica. El conjunt està construït en argamassa i mamposteria, s'accedeix per una arcada de mig punt de grans dovelles, que dona pas a un pati interior. A la dreta del pati central comença l'escala que condueix al segon pis, tallada en pedra es troba adossada a l'angle del mur del pati i la cobreix una galeria porticada amb columnes octogonals i capitells dòrics.</p> <p>L'últim membre de la família Pròxita que va ostentar el títol de baró, va ser en Joan Francesc de Pròxita i Castellet, que vengué en 1487 la baronia En Pere Maça de Lizana i Carroz. La família Maça es va encarregar de reconstruir el palau inserint-lo en els gustos renaixentistes, convertint els merlets que protegien la fortificació en torres de vigilància. A partir del segle XVIII comença la decadència del palau; els conflictes testamentaris i l'absència dels propietaris, juntament amb el decret de 1812 que abolia les senyories varen propiciar l'abandó del mateix. En 1864, els Marquesos de Dos Aigües, últims posseïdors de la totalitat del palau, el dividiren per a vendre'l a cinc propietats particulars.</p> <p>Interiorment són de destacar les pintures gòtiques de la sala d'honor, datades entre 1320 i 1360 i que s'inclouen dins de l'estil gòtic lineal, així com altres elements característics del segle XV: marcs de finestres i portes que encara que utilitzen materials més pobres com l'estuc segueixen les línies de l'estil medieval imperant, proliferant arcs de mig punt i carpanels, i voltes anervades per a resoldre les cobertes sobretot dels espais més menuts, com escales o les habitacions menudes de les torres.</p>		
Conservació		
Estat de conservació: En ruïnes.		
Restauracions: La restauració del Palau-castell ha emprés 3 de les fases del projecte complet. La més notable d'elles ha sigut l'última que ha servit per reforçar les cobertes i recuperar el perímetre original, rescatant les torres que havien passat a formar part d'edificacions annexes. En aquesta última fase també s'han restaurat les cobertes de les sales situades a l'ala est i a l'ala sud del conjunt.		
Intervencions: L'any 1995 L'Ajuntament de Llutxent adquireix la propietat completa del que havia sigut l'immoble en els seus temps de palau-castell. Fins aquell moment el recinte arribà a ser propietat de 9 famílies diferents que residien allí i que per tant condicionaren els espais per al seu ús i comoditat diària.		

Projectes de viabilitat: Projecte de rehabilitació. Reconversió de l'edifici en Museu Històric.		
Usos		
Ús primitiu: fortalesa i residencial		
Ús actual: en desús		
Accessibilitat		
Visitable: si	Visites guiades: si	Horari: baix petició
Adaptació per a minusvàlids: inexistent		Modalitat d'entrada: gratuïta
Capacitat d'acollida: 75 persones		
Divulgació		
Senyalització	Cap a l'immoble: inexistent En el mateix immoble: inexistent	
Webs	http://www.llutxent.com/ajuntament-valencia/index.html	
Material editat	Fulletts informatius de la Mancomunitat de la Vall d'Albaida	
Actuacions de millora		
<ul style="list-style-type: none">- Restauració de l'immoble.- Readaptació de les sales per a usos administratius i locals.- Condicionament de la sala d'honor com a sala d'exposicions municipal.- Senyalització interpretativa de l'immoble.- Creació d'una ruta urbana patrimonial.		

Caseta dels Peons Caminers Casella Av. de València, Llutxent.			
<ul style="list-style-type: none">- Tourist Info Municipal, obertura en Juliol de 2009.- Espai d'exposicions temporals.			
Potencialitat turística: MITJANA		Entrada	Exterior
Titularitat: Ministeri de Foment, concessió a l'Ajuntament de Llutxent per 50 anys.		Contacte: Ajuntament 96 229 40 01 Amparo Ayape (Regidora de Cultura)	
Nivell de protecció: Inexistent			
Descripció			
<p>La casa dels peons caminers de Llutxent fou, com moltes altres del territori valencià, el lloc de residència de les persones encarregades de mantenir els camins per al trànsit rodat i humà.</p> <p>La seua estructura és senzilla i és, en certa manera, una reducció de les grans masies mediterrànies. Dividida en dos nivells té una planta rectangular on destaquen els tres vans d'il·luminació frontal, porta i finestres. A la part de darrere s'ubicava el pati de la casa al que es podria eixir i entrar per una segona porta posterior.</p>			
Conservació			
Estat de conservació: Bona			
Restauracions: En l'any 2008 es portà a terme la restauració completa de l'immoble de manera que avui dia s'ha donat un ús públic establint el centre d'informació turística local.			
Intervencions: Sense dades			
Projectes de viabilitat: Tourist Info de Llutxent			
Usos			
Ús primitiu: Casa de peons			
Ús actual: Tourist Info			
Accessibilitat			
Visitable: si		Visites guiades: inexistents	Horari: caps de setmana de 10h 14h i de 17ha 18h30
Adaptació per a minusvàlids: adequada			Modalitat d'entrada: gratuïta
Capacitat d'acollida: 50 persones			
Divulgació			
Senyalització		Cap a l'immoble: Inexistent En el mateix immoble: Adequada	
Webs		inexistent	
Material editat		inexistent	
Actuacions de millora			
<ul style="list-style-type: none">- Readaptació de la Tourist Info com a centre d'interpretació del Patrimoni local.- Senyalització interpretativa de l'immoble.			

Casa Pepita Gil <i>Casa de Francisco Vicent, Casa dels Vives-Ferrer</i> Plaça Lluís Vives, 3					
<ul style="list-style-type: none">- Immoble en venta des de l'any 2007- Cuina de ceràmica valenciana tradicional					
Potencialitat turística: MITJA		Exterior		Detall de la portada	
Titularitat: Privada		Contacte: Privat			
Nivell de protecció: Inexistent					
Descripció					
<p>Aquesta casa segueix la tipologia de cases senyorials que començaren a construir-se amb el desenvolupament que el poble tingué de la mà del Convent del Corpus Christi, quan aquest aconseguí el títol d'Universitat i Estudi General i es reconstruí el Palau dels Pròxita. Oberta a la plaça Lluís Vives, és junt amb altres dos emplaçades al mateix lloc, un clar exemple de les cases obertes a una plaça, i amb jardins i horts a la part de darrere. La seua decoració en la façana principal ens parla d'una major ostentació del poder econòmic, tal i com ens ho confirma la seua estructura interna. Amb un ample vestíbul, una escala d'accés a la planta noble en tres trams i la seua cuina decorada amb ceràmica valenciana.</p> <p>L'últim propietari fou Francisco Vicent pare de l'última hereua, Pepita Gil. Després de la seua mort la casa es va posar en venda.</p>					
Conservació					
Estat de conservació: Bo					
Restauracions: Adaptacions d'habitatge					
Intervencions: Inexistents					
Projectes de viabilitat: Inexistents					
Usos					
Ús primitiu: residencial					
Ús actual: en desús					
Accessibilitat					
Visitable: no		Visites guiades: no		Horari: Inaccessible	
Adaptació per a minusvàlids: inexistent		Modalitat d'entrada: Inaccessible			
Capacitat d'acollida: 200 persones					
Divulgació					
Senyalització		Cap a l'immoble: inexistent En el propi immoble: inexistent			
Webs		inexistent			
Material editat		inexistent			
Actuacions de millora					
<ul style="list-style-type: none">- Restauració de l'immoble i condicionament un espai d'allotjament per a turistes.- Estudi d'interpretació aplicat a la oferta hotelera.- Senyalització interpretativa de l'immoble.- Creació d'una ruta de cases del segle XVIII-XIX.					

Casa Jesús Arias Martínez Carrer Jesús Arias, 1		
<ul style="list-style-type: none">- Abandonada.- Annexa a altres cases del voltant que han passat a diferents propietaris.- Destaca l'escala amb barana tallada en fusta.		
Potencialitat turística: ALTA		
Titularitat: Privada		Exterior
Nivell de protecció: Inexistent		Contacte: Privat
Descripció		
<p>Aquesta casa està ubicada al principi del carrer que porta el nom del seu propietari, el metge Jesús Arias. Correspon a la tipologia de cases burgeses edificades a finals del segle XIX i principis del XX. S'estructura amb tres nivells (planta baixa, planta noble i cambra) i sovint conforma, junt amb altres del voltant, una agrupació de cases que servien per abastir dels serveis principals a la casa burgesa a la que servien, serien les corresponents als horts, quadres, almàssera, etc...</p> <p>La casa situada al nº1 va ser construïda per les germanes Beltran, Elena i Leonor, tal com apareix inscrit en la porta principal. Respon de nou a la distribució de la casa agrícola tradicional, amb vestíbul ample entre de dos habitacions, un espai-saló comunitari i la cuina abans situada just abans d'arribar al pati; no obstant l'amplitud del vestíbul, de les habitacions, del menjador i de la seua xemeneia, la magnificència de l'escala barroca, així com el tractament de tota la decoració de ceràmica valenciana, les bigues de fusta tallada i el mobiliari, ens parlen d'una classe social econòmicament adinerada.</p>		
Conservació		
Estat de conservació: Mal		
Restauracions: sense dades		
Intervencions: sense dades		
Projectes de viabilitat: sense dades		
Usos		
Ús primitiu: residencial		
Ús actual: en desús		
Accessibilitat		
Visitable: no	Visites guiades: no	Horari: inaccessible
Adaptació per a minusvàlids: inadequat		Modalitat d'entrada: inaccessible
Capacitat d'acollida: 200 persones		
Divulgació		
Senyalització	Cap a l'immoble: inexistent En el propi immoble: inexistent	
Webs	inexistent	
Material editat	inexistent	
Actuacions de millora		
<ul style="list-style-type: none">- Senyalització interpretativa de l'immoble.- Reconversió de la casa en espai d'allotjaments per a turistes.- Establiment d'un pla interpretatiu d'aplicació a l'oferta hotelera.		

La Casa Císcar Llutxent		
<ul style="list-style-type: none">- Bodega subterrània ubicada en un perímetre superior que el del propi immoble.- Zona de bancs i taules als voltants de la casa.		
Potencialitat turística: ALTA		Exterior
Titularitat: Privada	Contacte: Privat	
Nivell de protecció: Inexistent		
Descripció <p>L'alqueria de la Casa Císcar es vestigi del que anteriorment fou l'alqueria de Vicent Vives, dividida a la seua mort (1679) entre les alqueries de Baix i de Dalt. De la de Dalt, dividida al seu torn, ens queda avui la Casa Císcar, pel que podem fer-nos una idea de la talla que devia de tindre en un primer moment.</p> <p>L'heretat dels Císcar tindria unes mil fanecades, de vinyes, pinars i cultius de regadiu.</p> <p>Dins de la casa trobem una xicoteta capella i una bodega que s'expandeix per sota tota l'edificació i el perímetre circumdant.</p>		
Conservació		
Estat de conservació: Bo		
Restauracions: Sense dades concretes.		
Intervencions: Millores d'habitatge respectant l'aparença rural; a la façana disposava d'una arcada per a l'entrada dels carros i l'assecamet del gra, les millores i condicionament d'habitatge han cegat els arcs però sense eliminar-los del mur, reconvertint-los en finestres.		
A finals de la dècada dels anys 90 és va cercar el perímetre amb una tanca exterior per a evitar que els vehicles passaren per damunt del camí sota el que està ubicada part de la bodega.		
Projectes de viabilitat: Restauració de la bodega.		
Usos		
Ús primitiu: residencial		
Ús actual: en desús		
Accessibilitat		
Visitable: No	Visites guiades: no	Horari: inaccessible
Adaptació per a minusvàlids: adequada		Modalitat d'entrada: inaccessible
Capacitat d'acollida: 150 persones		
Divulgació		
Senyalització	Cap a l'immoble: inexistent	
	En el propi immoble: inexistent	
Webs	inexistents	
Material editat	inexistent	
Actuacions de millora		
<ul style="list-style-type: none">- Senyalització interpretativa de l'immoble.- Restauració de la bodega.		

Rafal Partida del Rafal, Llutxent.			
<ul style="list-style-type: none">- Ruta de senderisme GR-326- Forn morú- Zona d'esbarjo amb font, taules i bancs.			
Potencialitat turística: BAIXA		Rafal	Forn morú
Titularitat: Privada		Contacte: Privada	
Nivell de protecció: Inexistent			
Descripció			
<p>Antiga alqueria d'origen musulmà, el Rafal està ubicat a 3 km del Castell del Xio, a 7 del municipi de Llutxent i pròxim al pas de la ruta de senderisme de gran recorregut 326. En l'actualitat conserva tres immobles amb l'estructura original dels cases agrícoles que s'ubicaven en mig del camp per resguardar als pastors que portaven als animals d'un corral a l'altre. Amb dos nivells d'alçada, a la planta baixa sols trobem la portada ampla per a l'accés del carruatge, mentre que al nivell superior una o dos finestres d'il·luminació. És de destacar el forn morú que conserva l'alqueria, restaurat recentment pels veïns i propietaris del immobles de la partida del Rafal.</p>			
Conservació			
Estat de conservació: bo			
Restauracions: Forn morú i habilitació dels diferents immobles			
Intervencions: Immobles nous que no segueixen l'estructura de la casa agrària.			
Projectes de viabilitat: Inexistents			
Usos			
Ús inicial: alqueria residència			
Ús actual: segona residència			
Accessibilitat			
Visitable: si		Visites guiades: no	Horari: espai obert
Adaptació per a minusvàlids: inadequat		Modalitat d'entrada: gratuïta	
Capacitat d'acollida: 200 persones			
Divulgació			
Senyalització		Cap a l'immoble: inadequat En el propi immoble: inexistent	
Webs		inexistents	
Material editat		inexistent	
Actuacions de millora			
<ul style="list-style-type: none">- Creació d'una ruta alternativa al GR-326 per a que passe pel Rafal.- Establiment d'un espai d'allotjament i hostaleria en els diferents immobles.- Interpretació de la zona com a alqueria musulmana, creant un circuit interpretatiu junt amb el Castell del Xio i la nevera àrab.			

Nevera <i>Pou de neu</i> Vessant nord del Mont Sant			
<div>-Nevera</div> <div>-Patrimoni preindustrial i etnològic</div>			
Potencialitat turística: BAIXA		<i>nevera</i>	<i>mur</i>
Titularitat: Diputació de València		Contacte: Ajuntament 96 229 40 01 Amparo Ayape (Regidora de Cultura)	
Nivell de protecció: bé immoble etnològic			
Descripció			
<p>La Nevera, situada a la part nord del Mont Sant, està conformada per una planta circular de 8 metres de diàmetre que s'inscriu en la vessant de la muntanya. Els murs, d'uns 60 centímetres de grossor, protegeixen un pou amb una profunditat de 10 metres. L'eixida de les aigües, està ubicada a la part inferior, de manera que la gravetat natural d'aquestes facilitava l'escorrentia.</p> <p>La coberta avui desapareguda, seguia els models de neveres de la zona mediterrània, amb una falsa volta semiesfèrica rebaixada, sense nervis, encara que els signes inexistents de la seua existència ens fan pensar que tal vegada es podia cobrir amb materials com fustes, rames, terra i pedra, com era el cas d'altres neveres trobades en zones de muntanya. Està construïda en pedra calcària extreta de l'entorn.</p>			
Conservació			
Estat de conservació: Mal			
Restauracions: Inexistents			
Intervencions: Durant la dècada dels anys 80 va ser utilitzat com abocador d'enderrocs.			
Projectes de viabilitat: inexistent			
Usos			
Ús inicial: nevera			
Ús actual: en desús			
Accessibilitat			
Visitable: si		Visites guiades: no	Horari: obert de manera permanent
Adaptació per a minusvàlids: inadequat		Modalitat d'entrada: gratuïta	
Capacitat d'acollida: 25 persones			
Divulgació			
Senyalització		Cap a l'immoble: inadequat En el propi immoble: inexistent	
Webs		inexistents	
Material editat		inexistent	
Actuacions de millora			
<div>- Neteja de l'entorn i del seu interior.</div> <div>- Reconstrucció de la hipotètica coberta.</div> <div>- Correcta senyalització interpretativa del recurs.</div>			

Carrer La Mar i Carrer Bonaire Carrer la Mar i Carrer Bonaire			
<ul style="list-style-type: none">- Peculiaritat en l'assentament dels seus immobles.- Guanyadors del Concurs Encant Rural 2008 de la Generalitat de València.			
Potencialitat turística: MITJA		Carrer la Mar	Carrer Bonaire
Titularitat: Pública. Ajuntament de Llutxent		Contacte: Ajuntament 96 229 40 01 Amparo Ayape (Regidora de Cultura)	
Nivell de protecció: Inexistent			
Descripció			
<p>La peculiaritat d'aquest carrer és la disposició de les seues cases en terrasses per a poder establir-se sobre la forta pendent orogràfica de la zona on es situa.</p> <p>Els seus noms provenen de les riades que es produïen en desembocar l'aigua de la pluja en el barranc que hi ha a la part de baix, en el cas del Carrer de la Mar, i del bon vent que bufava al Carrer Bonaire, als peus del qual s'ubicava un pinar que augmentava el soroll del vent.</p> <p>Les cases d'aquest carrer segueixen el model de casa agrícola, de dos nivells d'altura, amb portada central ampla per a poder entrar els carros, entre dos habitacions, espai comunitari amb escala d'accés al segon pis, cuina i corral. El segon nivell solia albergar alguna habitació més i una cambra per a l'emmagatzematge del gra.</p>			
Conservació			
Estat de conservació: Bo			
Restauracions: restauració de la calçada prenent la forma de l'empedrat tradicional durant l'any 2007			
Intervencions: d'adaptabilitat d'ús			
Projectes de viabilitat: Inexistents			
Usos			
Ús primitiu: residencial			
Ús actual: residencial			
Accessibilitat			
Visitable: no		Visites guiades: no	Horari: accés obert
Adaptació per a minusvàlids: inexistent		Modalitat d'entrada: gratuït	
Capacitat d'acollida: 100 persones cadascun			
Divulgació			
Senyalització		Cap a l'immoble: inexistent En el propi immoble: adequada	
Webs		inexistents	
Material editat		inexistent	
Actuacions de millora			
<ul style="list-style-type: none">- Senyalització interpretativa del lloc.			

Folckore i gastronomia

Festes de Moros i Cristians Festes Patronals Últim cap de setmana d'Abril		
<ul style="list-style-type: none">- Germocril: Òrgan gestor de les festes de Moros i Cristians.- Escenificació històrica de la Batalla dels Corporals.- Participació d'un terç de la població.- 13 comparses		
Potencialitat turística: ALTA	Amabaixà	Entrada
Nivell de protecció: En tràmits d'inclusió en l'Agenda 21.		
Descripció		
<p>La primera notícia de les Festes de Moros i Cristians data de l'any 1812, una celebració que commemora la conquesta cristiana del Regne de València per part de Jaume I en general, i la batalla del Corporals en particular.</p> <p>La data de la celebració de les festes ve marcada per la festivitat de la Santa Faç, patrona del poble, ja que aquestes festes tenen la vessant dels moros i cristians unida als actes religiosos. El dissabte anterior es celebra l'Entrada de Moros i Cristians, una desfilada que els components de les diferents comparses d'ambdós bàndols realitzen rememorant l'entrada de les tropes per a la batalla. El diumenge té lloc la primera ambaixà en la que els moros prenen el poder de la vila, aquest acte escenogràfic es realitza sobre un castell simulant el Castell del Xio, i el dilluns els cristians prendran el poder de la vila. La Diana de Gala és un dels altres actes apreciats pels festers i festeres, un recorregut per a despertar el poble que fa referència a la despertada de les tropes abans de la batalla. Ofrenes, processons, castells de focs artificials i revetlles canvien la vida del poble durant una setmana, omplint-lo de colors, llums i olor a pólvora.</p> <p>La setmana anterior es realitza el Pregó de les festes, acte oficial d'inauguració on s'entreguen les claus del poble al capità de torn. Per la nit té lloc una entrada "falsa", en la que els membres de les comparses es disfressen.</p> <p>Sis mesos abans (l'últim cap de setmana d'Octubre) es celebra el Mig Any Fester, que marca el moment a partir del qual les comparses comencen a reunir-se de manera mensual per a preparar les festes de l'any següent.</p>		
Permanència i tradició		
Estacionalitat: si	Tradició: La Festa de Moros i Cristians segueix conservant els actes que es realitzaven en 1812: entrada, ambaixada, diana de gala, ofrena i retreta al cementiri. Les ambaixades segueixen un text original del segle XIX.	
Període: últim diumenge d'Abril		
Divulgació		
Material editat	inexistent	
Webs	http://www.llutxent.com/ajuntament-valencia/index.html	
Actuacions		
<ul style="list-style-type: none">- Readaptació del text de les ambaixades per a que siga més comprensible, i traducció al valencià.- Creació d'un grup de teatre amateur per a l'escenificació de les ambaixades.- Establiment d'un concurs de disfresses per a l'Entrada Falsa.		

Festivitat de Sant Maties	
<ul style="list-style-type: none"> - Germandat dels Sagrats Corporals. - Coquetes de Sant Maties - Ruta dels Corporals - Germandat del Miracle dels Corporal 	
Potencialitat turística: MITJANA	
Nivell de protecció: inexistent	
Descripció	
<p>La festivitat de Sant Maties celebra cada any al Mont Sant el Miracle dels Sagrats Corporals ocorregut quan en 1239, les tropes de Jaume I arribaren a Llutxent capitanejades pel general Berenguer d'Entença a fi de sufocar una de les ràtzies que els musulmans estaven provocant després de que el Regne de València caiguera en mans dels cristians. Les tropes cristianes s'assentaren en la muntanya fronterera al Castell del Xio, i quan anaven a perdre la última comunió, abans de començar la batalla, els musulmans atacaren, així que el rector que estava fent la missa, Mossèn Mateo Martínez, va amagar les hòsties. Com que els musulmans eren més en nombre que els cristians, aquests anaven perdent, per això el rector va anar a per les hòsties disposat a fugir. La sorpresa va ser gran quan en alçar la pedra baix la que estaven amagades va veure que aquestes estaven ensangonades i pegades a la tela del corporal. De seguida va alçar la tela com a senyal d'ajuda divina i els cristians a l'adonar-se del que havia passat, prengueren forces i aconseguir derrotar als musulmans.</p> <p>Una vegada acabada la batalla, posaren els corporals en una caixa de fusta a llocs d'una burra i decidiren que aquests es quedarien allà on la burra parara, i així anaren a parar a Daroca, on es conserven encara en l'actualitat.</p> <p>Per a celebrar aquest miracle, cada any se celebra una missa a l'Església del Corpus Christi i una processó que va des d'aquesta església a la parròquia local. És tradició passar el dia al Mont Sant, menjant a l'aire lliure les coquetes que s'elaboren cada any per a l'ocasió.</p>	
Permanència i tradició	
Estacionalitat: si Període: 23 de Febrer	Tradicionalitat: Manteniment de la processó que va des de l'església del Corpus Christi a l'església de la Nostra Senyora de l'Assumpció. És conserva l'hàbit de passar el dia al Mont Sant i menjar les Coquetes de Sant Maties.
Divulgació	
Material editat	Cada any la Germandat del Miracle dels Corporals publica un llibret informatiu dels actes a títol religiós.
Webs	http://www.llutxent.com/ajuntament-valencia/index.html
Actuacions	
<ul style="list-style-type: none"> - Establiment d'una diada cultural amb esdeveniments relacionats amb la festivitat de Sant Maties: aprèn a fer coquetes de Sant Maties amb la teua avia; visita guiada amb el referent de Sant Maties; escenificació de la batalla dels Corporals. 	

Porrat de Sant Domènech	
- Convent de Sant Domènech	
Potencialitat turística: MITJANA	
Nivell de protecció: inexistent	
Descripció	
<p>El porrat de Sant Domènech ve celebrant-se des de temps immemorials el dia d'aquest Sant titular del Convent. L'ordre dels dominics va donar nom al convent i també al carrer que utilitzava per arribar des del Mont Sant, on estava situat el cenobi, a l'església parroquial del municipi. Aquest carrer segueix celebrant la festa de Sant Domènech el dia de la seua onomàstica amb un sopar al carrer de tots els veïns; la resta de veïns del municipi sòl pujar al Mont Sant a sopar on s'organitza una revetlla que recorda la celebració del final de la romeria que la gent dels pobles del voltant realitzava per arribar fins aquí.</p> <p>El sopar segueix celebrant-se el vespre de Sant Domènech, mentre que el porrat i els actes religiosos transcorren al llarg del 4 d'Agost.</p>	
Permanència i tradició	
Estacionalitat: si Període: 3-4 d'Agost	Tradicionalitat: Des dels anys immemorials ve celebrant-se la mateixa festa de manera paral·lela al Mont Sant i al carrer Sant Domènech.
Divulgació	
Material editat	Inexistent
Webs	http://www.llutxent.com/ajuntament-valencia/index.html
Actuacions	
<ul style="list-style-type: none"> - Concurs de decoració de cases amb flors al Carrer Sant Domènech. - Itinerari guiat per el Convent del Corpus Christi. 	

L'Aparició de la Creu

Celebració a l'aire lliure.

Potencialitat turística: BAIXA

Nivell de protecció: inexistent

Descripció

El 6 de Juliol de 1335 se li aparegué una creu lluminosa a Na Maria de Vidaura, on havien ocorregut els fets del Sagrat Miracle dels Corporals, després ella decidí construir la primera ermita.

En l'actualitat s'ha recuperat la celebració d'aquest esdeveniment tal i com es feia abans de la Guerra Civil. La festa és celebra Carrer la Creu, i abans allí es fa una "missa en campanya", amb un altar a l'aire lliure. Els veïns d'aquest carrer es congreguen per a sopar i adornen les portades i finestres de les seues cases. A la nit amenitzen la festa amb una revetlla nocturna.

Permanència i tradició

Estacionalitat: si

Període: 6 de Juliol

Tradicionalitat: S'ha perdut la tradició de celebrar la missa a l'aire lliure.

Divulgació

Material editat

Inexistent

Webs

<http://www.llutxent.com/ajuntament-valencia/index.html>

Actuacions

- Concurs de decoració de cases amb flors al Carrer La Creu

Festa de la Verge de la Consolació

Ermita de la Verge de la Consolació

Potencialitat turística: BAIXA

Nivell de protecció: inexistent

Descripció

El dia de la Verge de la Consolació es puja en romeria fins a l'ermita de la titular on se celebra una missa en honor a la Verge allí custodiada. El vespre de la festa, el 7 de Setembre, els fidels pugen a resar i fan el que s'anomena la sabatina, aquesta recorda l'ofici literari que els estudiants de teologia realitzaven els dissabtes a l'ermita on debatien les seues conclusions teològiques. Amb el temps el mot esdevingué sinònim del debat i reunió que se feia el dia d'abans de la festa de la Verge de la Consolació. Antigament també tenia lloc un porrat però aquesta tradició ha desaparegut completament.

Permanència i tradició

Estacionalitat: si
Període: 8 de Setembre

Tradició: En l'actualitat la festa està perdent la seua tradicionalitat. Ja no se celebra el porrat i el número de persones que puja en romeria ha disminuït.

Divulgació

Material editat Inexistent

Webs
<http://www.llutxent.com/ajuntament-valencia/index.html>

Actuacions

- Recuperació del Porrat de la Verge de la Consolació.
- Creació d'unes jornades anuals en torn a la figura d'Alfons Roig cada 8 de Setembre.

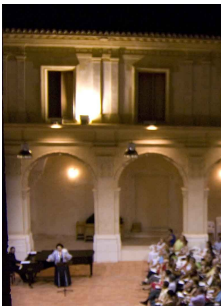
Receptari gastronòmic			
<ul style="list-style-type: none">- Concurs anual d'arròs caldós- Varietat de coques.			
Potencialitat turística: MITJA		Fabiola	Coquetes de Sant Maties
Nivell de protecció: Inexistent			
Descripció			
<p>El receptari gastronòmic del municipi de Llutxent segueix les costums de la comarques de la Vall d'Albaida i la Costera. En quan als arrossos tenim l'arròs al forn, que també rep el nom d'arròs passejat perquè les dones el passejaven per a portar-lo de casa al forn; l'arròs caldós amb fesols, penques i naps, pel qual es congrega al Convent del Corpus Christi el Concurs Anual d'Arròs Caldós, sense oblidar la tradicional paella valenciana amb pollastre i conill.</p> <p>La gran varietat d'empanades salades amb base de farina i oli fa que en cada època de l'any s'elaboren amb uns ingredients diferents. Relacionades amb les diferents festivitats que tenen lloc al Convent del Corpus Christi, es segueixen elaborant les Coquetes de Sant Maties, fetes amb pasta de farina, oli i cervesa, farcides d'ou dur, besuc i tomaca fregida, o la Coca de tomaca i pebre amb la varietat de tomaca i ceba, que s'elabora per a celebrar la festivitat de Sant Domènec i que també es tradició menjar-se-la en el Mont Sant. Les Coques fregides d'herbes silvestres, és una altra varietat d'aquest menjar salat, farcides amb les herbes de la temporada, podem trobar-les fetes amb roselles, camarroges, bledes i espinacs. Per últim trobem les Coques de Dacsa, anomenades popularment Bollos, que antigament es feien en farina de dacsa, i que prenen la forma de l'empanada tancada una vegada farcides en taula amb tomaca, ou dur i besuc.</p> <p>Pel que fa a la rebosteria s'utilitza l'ametlla per als dolços de Nadal (pastissos, rosegons, cristines...). Sense oblidar altres dolços com la coca d'oli, els pastissos de moniato, la fabiola, que és un dolç amb almívar (aigua i sucre), els pastissos d'aiguarent i sagí, i per descomptat la mona de Pasqua.</p> <p>D'altra banda no cal oblidar que Llutxent, és productor d'oli d'oliva verge.</p> <p>Coquetes d'herbes (farina, oli i rent) Fregida</p> <p>Bollos o Coquetes de dacsa (farina, aigua i oli) Bullida</p> <p>Coca de tomaca (farina, oli, llimonada i rent) Al forn</p> <p>Coquetes de Sant Maties (farina, oli i cervesa) Al forn</p>			
Permanència i tradició			
<p>Estacionalitat: si</p> <p>Període:</p> <ul style="list-style-type: none">- Coquetes de Sant Maties: 24 de Febrer- Coca de tomaca i pebre: 3-4 Agost- Pastissos de moniato: Nadal		<p>Tradició: Les receptes gastronòmiques locals segueixen utilitzant els mateixos ingredients que abans. La tradicionalitat també marca els moments en que aquestes s'elaboren degut a que moltes d'elles (sobretot les de les pastes salades) estan relacionades amb el fet d'eixir a passar el dia a l'aire lliure.</p>	
Divulgació			
Material editat	inexistent		
Webs	inexistents		
Actuacions			
<ul style="list-style-type: none">- Creació d'un receptari gastronòmic amb el recolzament de l'Associació de les Ames de Casa.- Establiment d'un itinerari gastronòmic ofert pels bars i restaurants del municipi.- Establiment d'unes jornades gastronòmiques.			

Patrimoni Natural

Garrofer del Convent Mont Sant	
<ul style="list-style-type: none"> - Arbre Monumental de 350 anys - Homenatge a Llutxent - Entorn del Mont Sant 	
Potencialitat turística: MITJA	<i>garrofer</i>
Nivell de protecció: Arbre Monumental	
Descripció	
<p>Es tracta d'un dels garrofers més vells de la Província de València, amb més de 350 anys el Garrofer de Llutxent es troba situat en l'explanada del Mont Sant on també s'ubiquen el Convent del Corpus Christi amb la seua església gòtica i la Capella de Sant Joan Beltran.</p> <p>Els garrofers són un tipus d'arbres de la família de les lleguminoses que solien cultivar-se en terres de secà per a que el seu fruit servirà d'aliment als cavalls de tir que llauraven la terra. La peculiaritat de la seua fusta, fa que aquesta, una vegada perda la sàvia al créixer la seua escorça, es descompose, sent un dels pocs arbres que deixen el seu tronc buit. Aquest garrofer té un tronc ample, que ha anat obrint-se fins arribar als 8 metres de perímetre, pel que s'han reforçat amb pilars de pedra que serveixen com a suport per als seus braços. La seua copa pot arribar a fer 7,5 metres d'alt.</p>	
Intervencions i recuperació	
<p>L'estat del garrofer és deu, en gran mesura, a la cura que José Mª Langa Canet, ha tingut durant tots els anys que ha estat treballant com a vigilant del recinte conventual i l'espai del Mont Sant.</p> <p>Imelsa, a través de la III Escola d'Ocupació del Convent de Sant Domènec es va encarregar de la restauració de l'arbre i del seu entorn. Al costat de l'arbre es va col·locar l'escultura "Homenatge a Llutxent", del grup escultòric "Equip Arrels", com a homenatge a la història natural i cultural del municipi lligada a la del Mont Sant i el Garrofer. El treball inclogué l'adequació del sòl i la ubicació de papereres i un panell informatiu del garrofer (aquest panell avui dia es troba buit, sense informació)</p>	
Conservació i manteniment	
<p>Manteniment: El Departament d'Arbres Monumentals de l'IMELSA, porta a terme un programa de conservació d'arbres monumentals en el que se realitza un seguiment de salut de l'arbre tricentenari amb la realització periòdica d'assistències tècniques.</p>	
Programes de conscienciació: Inexistents	
Divulgació	
Senyalització	<p>Cap al be natural: inexistent</p> <p>En el propi be natural: inexistent</p>
Webs	http://www.llutxent.com/ajuntament-valencia/index.html
Material editat	Catàleg d'Arbres Monumentals de la Província de València, IMELSA, Diputació de València.
Actuacions	
<ul style="list-style-type: none"> - Renovació de la cartellera informativa-interpretativa del Garrofer. - Celebració del dia de l'arbre amb activitats al voltant del Garrofer, de manera anual: Concurs de dibuix d'arbres, concurs i recital de poesies d'arbres... - Establiment d'una aula de natura per a la identificació de les espècies vegetals autòctones. 	

Surar (Llutxent i Pinet) Serra de Marxuquera			
-Ruta GR-326 -LIC Serres del Montdúver i la Marxuquera -Microreserves Pla de la Junquera i Els Miradors			
Potencialitat turística: MITJA		Surar	mapa
Nivell de protecció: Paratge Natural Municipal (Maig 2004)			
Descripció			
<p>Amb una superfície de 837,81 ha. es tracta del conjunt de sureres més meridional de la Comunitat Valenciana nascut sobre un substrat calcari, quan el més freqüent és que aquest tipus d'arbre aparega en sols silici. L'explicació és l'alta pluviometria de la zona, que ha premés la descarbonització i acidificació de la terra, permetent el seu desenvolupament. Al costat de la Paratge Natural Parpalló-Borrell.</p>			
Conservació i manteniment			
Manteniment: Senyalització del paratge, adaptació d'una rampa per a accés als minusvàlids, ubicació àrea de descans amb bans i taules i redacció d'un pla de gestió, subvencionats per la Conselleria de Territori i Vivenda.			
Programes de conscienciació: Inexistents			
Divulgació			
Senyalització	Cap al be natural: Adequat En el propi be natural: Inexistent		
Webs	http://www.cma.gva.es/contenidoHtmlArea/mostrar.aspx?idioma=C&Nodo=5889		
Material editat	Inexistent		
Actuacions			
<ul style="list-style-type: none">- Ubicació d'un itinerari de reconeixement de les espècies arbòries i arbustives més característiques.- Establiment de panells de reconeixement orogràfic en punts d'àmplia visibilitat.			

Programació Cultural i Actes Programats

Festival Internacional de Música Clàssica				
- VI Edició en l'any 2009				
Potencialitat turística: ALTA		Cartell 2008		
Nivell de protecció: inexistent		Festival 2008		
Descripció				
El Festival Internacional de Música Vila de Llutxent es celebra durant el mes de Juliol al claustre del Convent del Corpus Christi per amenitzar les nits d'estiu dins de l'ambient de recolliment del claustre conventual.				
Estacionalitat				
El Festival Internacional de Música Clàssica es celebra durant el mes de Juliol				
Divulgació				
Comunicació		Durant l'esdeveniment: Ràdio, televisió i periòdics comarcals i provincials. Abans i després de l'esdeveniment: Passaport Cultural		
Webs		http://www.llutxent.com/ajuntament-valencia/index .		
Material editat		Inexistent		
Actuacions				
- Establiment d'un preu especial per a la població local.				

Concurs d'Arròs Caldós			
<ul style="list-style-type: none">- Celebració anual al Convent del Corpus Christi de Llutxent- V Edició en el 2008			
Potencialitat turística: MITJA		Participants	dinar
Nivell de protecció: Inexistent			
Descripció			
<p>El Concurs Anual d'Arròs Caldós congrega cada any al Convent del Corpus Christi de Llutxent als cuiners dels millors restaurants valencians per demostrar quin recepta és la que més segueix els gustos tradicionals. Un jurat especialitzat elegeix al guanyador entre els participants, mentre la població local es reuneix per a degustar aquest plat típic d'hivern en l'entorn del Mont Sant.</p>			
Estacionalitat			
Finals d'Octubre			
Comunicació			
Difusió	Durant l'esdeveniment: Ràdio, televisió i periòdics comarcals i provincials. Abans i després de l'esdeveniment: Inexistent		
Webs	http://www.llutxent.com/ajuntament-valencia/index.html		
Material editat	Inexistent		
Actuacions			
<ul style="list-style-type: none">- Crear una activitat paral·lela relacionada amb la degustació del plat per als restaurants locals.- Redactar les receptes i tècniques culinàries dels guanyadors, per a poder oferir el millor arròs caldós als restaurants de Llutxent.- Millorar la difusió de l'esdeveniment.			

7.2. ENQUESTA

Edat: _____

Sexe: _____

Resident a Llutxent: Si ☐ No ☐

En cas negatiu indica el lloc de residència habitual _____

La següent enquesta pretén conèixer l'opinió que la població local del municipi de Llutxent té sobre el seu patrimoni històric-cultural. Amb aquest estudi de patrimoni local i amb l'ajuda de tots intentarem portar a terme les millors mesures per tal d'evitar que les nostres arrels es perden en l'oblit.

1. Defineix en dos paraules llutxentí/llutxentina?

2. Puntua del 1 al 10 els següents béns patrimonials, atenent al que al seu valor patrimonial i al que representen com a element d'identitat local.

Església S. de l'Assumpció _____	Església del Corpus Christi _____
Convent del Corpus Christi _____	Ermita Verge de la Consolació _____
Capella de San Lluís Beltran _____	Calvari de la Costa _____
Palau-castell dels Pròxita _____	Castell del Xio _____
Caseta dels Peons Caminers _____	Casa de Pepita Gil _____
Casa Jesús Arias _____	Casa Císcar _____
Casa Nova _____	El Rafal _____
Nevera del Convent _____	La Font _____
Les Poases _____	Festes de Moros i Cristians _____
Festivitat de Sant Maties _____	Porrat de Sant Domènec _____
Festa de l'Aparició de la Creu _____	Festa de la V. de la Consolació _____
El Garrofer del convent _____	El Surar _____
El Puig Agut _____	Serra de la Catalana _____
Receptari gastronòmic _____	Festival Musica Clàssica _____
Concurs d'Arròs Caldós _____	

3. Afegiries algun recurs, tradició o immoble al llistat?

4. Què és el que més t'agrada fer en el teu temps d'oci?

5. T'agradaria que Llutxent fóra un destí freqüentat de turisme cultural?

Si ☐

No ☐

Indiferent ☐

7.3. SEMINARIS

Seminari 1:

Coneixement del producte turístic cultural actual i del seu entorn

Un Pla d'Interpretació de Patrimoni és un estudi de planificació per a poder posar en marxa l'aprofitament dels béns patrimonials, culturals i naturals, de manera que se'n puguin obtenir unes retribucions socials, econòmiques i polítiques. Per a la bona realització del mateix es considerat imprescindible la participació dels veïns del municipi, futurs agents locals que gestionaran i formaran part del pla.

A continuació passarem a considerar quins són els recursos que més valor tenen. Caldrà puntuar del 1 al 5, de manera que la suma total ens donarà una orientació de quins són els béns més apreciats.

1: desconegut **2:** no el considere un bé patrimonial **3:** precisa intervenció **4:** preat **5:** molt preat

Patrimoni històric-artístic

Església de l'Assumpció de la Mare de Déu	1	2	3	4	5
Església del Corpus Christi	1	2	3	4	5
Convent del Corpus Christi	1	2	3	4	5
Capella de Sant Lluís Beltran	1	2	3	4	5
Ermita de la Verge de la Consolació	1	2	3	4	5
Calvari de la Costa	1	2	3	4	5
Castell del Xio	1	2	3	4	5
Palau-castell dels Pròxita	1	2	3	4	5
Caseta dels Peons Caminers	1	2	3	4	5
Casa Pepita Gil	1	2	3	4	5
Casa Jesús Arias	1	2	3	4	5
Casa Císcar	1	2	3	4	5
Casa Nova	1	2	3	4	5
Rafal	1	2	3	4	5
Carrers	1	2	3	4	5

Altres: _____

1: desconegut **2:** no el considere un bé patrimonial **3:** precisa tradició **4:** preat **5:** molt preat

Folckore i gastronomia

Festes de Moros i Cristians	1	2	3	4	5
Festivitat de Sant Maties	1	2	3	4	5
Porrat de Sant Domènech	1	2	3	4	5
Festa de l'Aparició de la Creu	1	2	3	4	5
Festa de la Verge de la Consolació	1	2	3	4	5
Receptari gastronòmic	1	2	3	4	5

Altres: _____

1: desconegut **2:** no el considere un bé patrimonial **3:** precisa intervenció **4:** preat **5:** molt preat

Patrimoni natural

Garrofer del Convent	1	2	3	4	5
El Surar	1	2	3	4	5
El Puig Agut	1	2	3	4	5

Altres: _____

1: desconegut **2:** no el considere un bé patrimonial **3:** poca participació **4:** preat **5:** molt preat

Programació i actes culturals programats

Concurs d'Arròs Caldós	1	2	3	4	5
Festival Música Clàssica	1	2	3	4	5

Altres: _____

Seminari 2: Tendències del Turisme Cultural en l'àmbit local

Les tendències actuals del turisme cultural al municipi de Llutxent compten amb uns equipaments bàsics, insuficients en alguns casos i millorables en altres. En aquest segon seminari de treball Tendències del Turisme Cultural en l'àmbit local anem a analitzar els recursos complementaris i necessaris a l'oferta turística cultural per tal de millorar-los.

1: desconegut **2:** inutilitzable **3:** millorable **4:** condicions adequades **5:** utilització adequada

Instal·lacions culturals

Ajuntament	1	2	3	4	5
Casa de la Cultura	1	2	3	4	5
Casa de la Música	1	2	3	4	5
Escoles Velles	1	2	3	4	5
Llar del Jubilat	1	2	3	4	5
Oficina de Turisme	1	2	3	4	5
Sala de representacions	1	2	3	4	5
Sala de projeccions	1	2	3	4	5
Sala de concerts	1	2	3	4	5
Sala d'exposicions	1	2	3	4	5

Altres: _____

1: inexistent **2:** insuficient **3:** suficient **4:** millorable **5:** oferta adequada

Oferta complementaria

Cinema	1	2	3	4	5
Teatre	1	2	3	4	5
Concerts de Música	1	2	3	4	5
Rutes de Senderisme	1	2	3	4	5
Rutes Culturals	1	2	3	4	5

Altres: _____

1: inexistent **2:** insuficient **3:** suficient **4:** millorable **5:** oferta adequada

Hostaleria i hostatge

Bars-cafeteries	1	2	3	4	5
Restaurants	1	2	3	4	5
Albergues- càmpings	1	2	3	4	5
Hostals	1	2	3	4	5
Hotels	1	2	3	4	5

Altres: _____

1: inexistent **2:** insuficient **3:** suficient **4:** millorable **5:** servei adequat

Servicis complementaris

Autobús	1	2	3	4	5
Tren	1	2	3	4	5
Zones de descans	1	2	3	4	5
Parcs	1	2	3	4	5
Servei de neteja	1	2	3	4	5
Papereres	1	2	3	4	5

Altres: _____

1: inexistent **2:** poc utilitzat **3:** millorable **4:** atractiu **5:** adequat

Imatge i marketing

Logo Municipal	1	2	3	4	5
Webs	1	2	3	4	5
Blogs	1	2	3	4	5
Publicacions periòdiques	1	2	3	4	5

Altres: _____

L'anàlisi **DAFO**, és una metodologia d'estudi que consisteix en determinar la situació de la pròpia qüestió analitzada, amb els seus punts forts i dèbils, al mateix temps que s'analitzen les oportunitats i amenaces que reben directa i indirectament dels diferents factors externs. DAFO, és per tant l'abreviació de les quatre sigles que componen els elements analitzats: debilitats i fortaleeses internes, per un costat, i oportunitats i amenaces externes, per l'altre.

Debilitats	Amenaces
Fortaleeses	Oportunitats

Seminari 4: Gestió de la sostenibilitat

Per tal d'aconseguir una correcta gestió de la sostenibilitat caldrà que seleccionem uns indicadors **representatius**, que aporten informació significativa, **factibles**, considerablement fàcil d'obtindre en relació al cost-valor, **obvi**, comprensible i **agradable** als altres dates que ja hem obtés per tal de que tots tinguin un significat conjunt.

Les variables s'englobaran en els següents grups: mediambientals, socioculturals i econòmiques.

Indicadors de turisme sostenible

Variable	Àmbit de cobertura	Periodicitat	Referent	Pressupost	Justificació